

Projekt

z dnia 3 listopada 2016 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY POWIATU TARNOGÓRSKIEGO**

z dnia 2016 r.

w sprawie:

przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego na lata 2016-2025”

Na podstawie: art. 4 ust.1 pkt 3 i art. 12 ust. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r. poz.814 z późn. zm.)¹⁾ oraz art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.)²⁾

**Rada Powiatu
uchwała:**

§ 1. Przyjmuje się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego na lata 2016-2025”, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Tarnogórskiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty.

¹⁾Przepisy wprowadzające zmiany opublikowano w: Dz. U. z 2016 r. poz. 1579

²⁾Przepisy wprowadzające zmiany opublikowano w: Dz. U. z 2015 poz. 1310, poz. 1359, Dz. U. z 2016 r. poz.753, poz.1583

*STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH DLA
POWIATU
TARNOGÓRSKIEGO NA
LATA 2016-2025*

*GRUPA BADAWCZA
DSC SP. Z O.O.
na zlecenie POWIATU
TARNOGÓRSKIEGO*

Zamawiający:

Powiat Tarnogórski
ul. Karłuszowiec 5
52-600 Tarnowskie Góry

Wykonawca:

Grupa Badawcza DSC Sp. z o.o.
ul. Ostrowskiego 30 lok. 12-14
53-238 Wrocław

Zespół:

Katarzyna Blicharska
Tomasz Turek
Bartłomiej Marcin Kazubski
Jakub Durlik

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
DLA POWIATU TARNOGÓRSKIEGO NA LATA 2016 – 2025

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1 METODOLOGIA	5
2 ZAKRES DOKUMENTU	7
3 RAMY PRAWNE I ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	8
3.1 SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	9
3.1.1 STRATEGIA ROZWOJU POWIATU TARNOGÓRSKIEGO DO ROKU 2022	9
3.1.2 STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2020+	9
3.2 KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE	10
3.2.1 RAPORT POLSKA 2030	10
3.2.2 POLSKA 2030. TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI. DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU	10
3.2.3 ŚREDNIOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020	11
3.2.4 STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO 2011-2020	12
3.2.5 NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	12
3.2.6 PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2020	13
3.3 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE	14
3.3.1 EUROPA 2020 – STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU	14
3.3.2 KOMUNIKAT KOMISJI EUROPEJSKIEJ „INICJATYWA NA RZECZ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ”	14
3.3.3 KOMUNIKAT KOMISJI EUROPEJSKIEJ W SPRAWIE POLITYKI UE I WOŁONTARIATU: UZNANIE I PROPAGOWANIE WOŁONTARIATU TRANSGRANICZNEGO W UE	15
4 DIAGNOZA POWIATU	16
4.1 CHARAKTERYSTYKA POWIATU	16
4.2 PODSTAWOWE INFORMACJE Z ZAKRESU DEMOGRAFII	17
4.3 POMOC SPOŁECZNA	28
4.3.1 SIEĆ PLACÓWEK POMOCY SPOŁECZNEJ	29
4.3.2 BEZROBOCIE	33
4.3.3 PRACUJĄCY	37
4.3.4 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	39
4.3.4.1 NIEPEŁNOSPRAWNI BEZROBOTNI	44
4.3.4.2 ZAPEWNIENIE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA TERENIE POWIATU TARNOGÓRSKIEGO USŁUG EDUKACYJNYCH I ZDROWOTNYCH	46
4.3.4.3 REHABILITACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (PCPR)	48
4.3.5 PRZEMOC W RODZINIE	55
4.4 EDUKACJA I KULTURA	61
4.4.1 KULTURA	61
4.4.2 SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE	63
4.4.3 SZKOLNICTWO WYŻSZE	69
4.5 ZDROWIE	70
4.6 RODZINA	72
4.6.1 PIECZA ZASTĘPCZA	72
4.6.2 INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA	81
4.6.3 USAMODZIELNIENIA	82
4.7 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	85
4.8 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	90
4.8.1 ZASOBY MIESZKANIOWE NA TERENIE POWIATU	90
4.9 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	92
4.9.1 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I INNE PODMIOTY WSPIERAJĄCE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE	100
5 ANALIZA SWOT	104
6 MISJA I CELE STRATEGII	107
6.1 MISJA	107
6.2 CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE ORAZ ZADANIA	107
7 SPOSOBY MONITOROWANIA I OCENY STRATEGII ORAZ KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	114
7.1 SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII	114
8 SYSTEM WDRAŻANIA ZMIAN W POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	115
9 FINANSOWANIE STRATEGII	116
9.1 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	116
10 WNIOSKI I UWAGI KOŃCOWE	117
11 WYKAZ TABEL, WYKRESÓW I MAP	118
12 NARZĘDZIE BADAWCZE – ANKIETA Z EKSPERTAMI	120

WSTĘP

Opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, zgodnie z art. 19 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.¹ należy do zadań własnych powiatu w zakresie pomocy społecznej.

Ustawowe pojęcie pomocy społecznej zdefiniowane zostało w w/w ustawie jako instytucja polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zatem potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy powinny zostać uwzględnione, jeżeli odpowiadają celom i mieszczą się w możliwościach pomocy społecznej.

Zadaniem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspakajania niezbędnych potrzeb, a także zapobieganie trudnym sytuacjom poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielniania osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Organizacją tego zakresu tematycznego zajmują się organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie - na zasadzie partnerstwa - z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

W celu realizacji potrzeb społecznych istotnym jest dokonanie prawidłowej ich diagnozy i określenia najważniejszych aktualnych problemów, jak również wskazania sposobu oraz możliwości ich rozwiązania.

Dynamika zmian zachodzących na podłożu polityki społecznej powoduje, że należy wciąż aktualizować swoją wiedzę na ich temat.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Tarnogórskiego na lata 2016-2025 stanowi podstawowy dokument określający politykę społeczną Powiatu Tarnogórskiego i stanowi podstawę do podejmowania działań mających na celu realizację wyznaczonych zadań.

Niniejszy dokument utworzony został na podstawie dokonanej diagnozy społecznej, określeniu celów strategicznych dla obszarów problemowych, a także wskazaniu kierunków działań do ich realizacji. Wskazuje - w sposób kompleksowy i zintegrowany - działania, które mają na celu skuteczne rozwiązanie zaistniałego problemu. Ponadto wsparty został pogłębioną analizą ekspercką i stanowi odpowiedź na konkretne zapotrzebowanie wspólnoty lokalnej Powiatu tarnogórskiego.

Reasumując, przygotowana Strategia jest dokumentem długookresowym, którego działania cechują się szeroką perspektywą czasową i są wiążące dla władz lokalnych. Zatem celem strategii jest rozwiązywanie rozpoznanych w Powiecie tarnogórskim ważnych problemów społecznych zgodnie z założonymi kierunkami działań.

¹ Dz.U. 2016 poz. 930 z późniejszymi zmianami

1 METODOLOGIA

Metoda desk research nie posiada określonego czasu czy fazy realizacji. Pozyskiwanie i eksploracja danych trwa przez cały okres realizacji projektu. Dokumenty zastane są także na bieżąco uzupełniane i zestawiane z pozyskanymi w trakcie pozostałych etapów badania materiałami.

Podstawę analizy *desk research* stanowią dokumenty statystyki publicznej, sprawozdania, analizy i publikacje, roczniki statystyczne etc. Współpraca z Klientem gwarantuje wysoki poziom otrzymanych informacji. Cechą tej metody jest to, że wiedza do opracowania Strategii istnieje i jest dostępna, ale poszczególne dane, które dają cały obraz sytuacji są rozproszone w różnych instytucjach i dokumentach.

Głównym zadaniem badawczym było więc zgromadzenie tych informacji, posegregowanie ich, zaplanowanie działań oraz wyznaczenie działań do ich realizacji. Podstawą do diagnozy problemów społecznych były materiały i analizy statystyczne gromadzone i opracowane przez instytucje działające na terenie Powiatu tj. Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowskich Górach, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach, inne Jednostki Organizacyjne Pomocy Społecznej na terenie regionu, a także przy wykorzystaniu danych z Głównego Urzędu Statystycznego.

Na podstawie zebranych danych opracowano ogólną charakterystykę sytuacji społecznej w Powiecie, dzięki czemu można było wyodrębnić główne problemy społeczne. Na koniec określono cele strategiczne i wskazano kierunki działań zmierzające do rozwiązywania najistotniejszych problemów społecznych.

Warsztaty strategiczne, po które również sięgnięto podczas prac nad dokumentem, z reguły stosuje się, aby pomóc różnego rodzaju organizacjom w analizie ich bieżącej sytuacji, określeniu strategicznych celów oraz stworzeniu planów działania umożliwiających realizację celów. Podczas warsztatu pomagamy uczestnikom określić czynniki niezbędne do osiągnięcia sukcesu, opracować wizję, plany operacyjne oraz wybrać kluczowe kompetencje. Końcowym efektem warsztatu strategicznego są konkretne plany działania uwzględniające cele, terminy, zakres odpowiedzialności, narzędzia oraz kryteria weryfikacji.

Z uwagi na złożoność prac, powołany został Zespół Konsultacyjny ds. Opracowania Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego. Zespół rekomendował prezentowany obecnie kształt niniejszego dokumentu po przekazaniu roboczej wersji dokumentu strategicznego.

Główne prace Zespołu moderowane przez pracownika Grupy Badawczej DSC odbywały się w miesiącu czerwcu i lipcu 2016 roku.

Niniejszy dokument składa się z trzech zasadniczych części: wprowadzającej (wstępu), części diagnostyczno – analitycznej zawierającej identyfikację najważniejszych problemów społecznych Powiatu Tarnogórskiego i jej zasobów oraz części programowej zawierającej najważniejsze cele polityki społecznej Powiatu. W części tej zostały wskazane cele strategiczne i podporządkowane im kierunki działań. Wskazane zostały

również podmioty odpowiedzialne za realizację działań, źródła finansowania, czas realizacji, a także sposoby monitorowania Strategii.

Kolejnym etapem prac nad ostatecznym kształtem dokumentu strategicznego była realizacja **badania ilościowego z wykorzystaniem techniki mixed-mode**. Sięgnięto na tym etapie zarówno po technikę **CAWI**, jak i technikę **CATI**.

CAWI (Computer Assisted Web Interviews) jest techniką realizacji badań ilościowych przeprowadzanych metodą wywiadu za pośrednictwem Internetu. Ta technika daje szansę na dotarcie także do specyficznych grup oraz odpowiednie filtrowanie i modyfikowanie pytań w czasie wypełniania ankiety. Prośba o wypełnienie wraz z ankietą elektroniczną została wysłana do wszystkich uczestników warsztatów strategicznych.

W momencie, gdy część ekspertów poprosiła o inną formę ankietyzacji², sięgnięto (bez szkody dla metodologii) po technikę CATI. CATI (Computer Assisted Telephone Interview), czyli wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny to metoda zbierania informacji w badaniach ilościowych. W badaniach realizowanych metodą CATI wywiad z respondentem jest prowadzony przez telefon, a ankieter odczytuje pytania i notuje uzyskiwane odpowiedzi korzystając ze specjalnego skryptu komputerowego.

² Podczas ankietyzacji pojawiły się m.in. przyczyny zdrowotne i niemożność wypełnienia ankiety CAWI

2 ZAKRES DOKUMENTU

Uwarunkowania prawne jedynie w części określają zakres niniejszego dokumentu strategicznego. Wynika to zarówno ze specyfiki danego regionu, określonej problematyki charakteryzującej np. dany powiat. Zakres Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego, wyznaczono *de facto* poprzez zdefiniowanie problemu społecznego - jego skali i zasięgu oddziaływania. Samo definiowanie problemów społecznych ulega kolejnym modyfikacjom oraz ewaluacjom.

Przygotowując niniejszy dokument „problem społeczny” będziemy traktować, jako występujące obecnie lub mogące się pojawić w niedalekiej przyszłości zjawisko niepożądane, które dotyka przedstawicieli lokalnej społeczności przyczyniając się do ich wykluczenia, a nawet marginalizacji. Analizując możliwości rozwiązywania problemów społecznych przez samorząd należało wziąć pod uwagę możliwości kompetencyjne poszczególnych podmiotów lokalnej polityki społecznej oraz możliwości finansowe samorządu lokalnego. Dopiero zestawiając kompetencje wraz ze zidentyfikowanym katalogiem problemów społecznych można było dokonać planowania strategicznego.

Przygotowanie strategii ma na celu stworzenie podstaw merytorycznych, metodologicznych i organizacyjnych dla realizacji zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych w Powiecie Tarnogórskim. Podstawą każdego dokumentu o tym charakterze powinno być maksymalne wykorzystanie istniejących zasobów i potencjału lokalnego Powiatu. Niezbędnym jest stworzenie systemu, który w szybki i skuteczny sposób będzie reagował na zmiany i adaptował się do dynamicznie zmieniającej się sytuacji społecznej.

3 RAMY PRAWNE I ZGODNOŚĆ Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest integralnym długookresowym dokumentem planistycznym, którego powstanie warunkuje art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b. Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r.

W myśl art 16 b Ustawy o pomocy społecznej, Gmina i Powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej. Strategia zawiera w szczególności: diagnozę sytuacji społecznej; prognozę zmian w zakresie objętym strategią oraz określenie:

- celów strategicznych projektowanych zmian;
- kierunków niezbędnych działań;
- sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych;
- wskaźników realizacji działań.

Obowiązek opracowania dokumentu wynika wprost z art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³, który w ramach zadań własnych powiatu przewiduje „opracowanie i realizację powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami”.

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie.

Na treść i realizację powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych mają wpływ inne akty prawne do których należą:

- Ustawa o samorządzie powiatowym⁴;
- Ustawa o świadczeniach rodzinnych⁵;
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁶;
- Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁷;
- Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁸;

³ Dz.U. 2016 poz. 930, z późn. zm.

⁴ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym – tekst jednolity: Dz.U. 2016 poz. 814 z dnia 09 czerwca 2016 r., z późn. zm.

⁵ Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych – tekst jednolity: Dz.U. 2016 poz. 1518 z dnia 21 września 2016 r., z późn. zm.

⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej – tekst jednolity: Dz.U. 2016 poz. 575 z dnia 26 kwietnia 2016 r., z późn. zm.

⁷ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – tekst jednolity: Dz.U. 2015 poz. 1390 z dnia 15 września 2015 r., z późn. zm.

- Ustawa o zatrudnieniu socjalnym⁹;
- Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych¹⁰;
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹¹.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego ze względu na swój charakter musi opierać się na współzależności z dokumentami strategicznymi na poziomie zarówno mikro jak i makro.

3.1 SAMORZĄDOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

3.1.1 STRATEGIA ROZWOJU POWIATU TARNOGÓRSKIEGO DO ROKU 2022¹²

Priorytetem w zakresie usług społecznych Strategii Rozwoju Powiatu jest racjonalne zaspokajanie rosnących potrzeb w omawianym obszarze.

Głównym celem Powiatu jest podnoszenie poziomu bezpieczeństwa publicznego i społecznego poprzez:

- współpracę z instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo publiczne
- wspieranie funkcjonowania rodzin
- wspieranie osób społecznie dysfunkcyjnych
- pomoc osobom niepełnosprawnym.

3.1.2 STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2020+¹³

Według założeń aktualnego dokumentu strategicznego, województwo śląskie ma stać się m.in. regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie.

Celami operacyjnym w obszarze przytaczanego priorytetu jest:

- poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców województwa
- rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców
- harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców.

⁸ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – tekst jednolity: Dz.U. 2016 poz. 645 z dnia 10 maja 2016 r., z późn. zm.

⁹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym – tekst jednolity: Dz.U. 2011, nr 43, poz. 225 z dnia 01 marca 2011 r., z późn. zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych – tekst jednolity: Dz.U. 2011 nr 127 poz. 721 z dnia 20 czerwca 2011 r., z późn. zm.

¹¹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – tekst jednolity: Dz.U. 2016 poz. 239 z dnia 26 lutego 2016 r., z późn. zm.

¹² Uchwała Nr LVII/528/2010 Rady Powiatu w Tarnowskich Górach z dnia 28 września 2010 roku w sprawie aktualizacji Strategii Rozwoju Powiatu Tarnogórskiego na lata 2001 – 2015 poprzez przyjęcie Strategii Rozwoju Powiatu Tarnogórskiego do roku 2022

¹³ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”. Uchwała Sejmiku Województwa Śląskiego Nr IV/38/2/2013 z dnia 1 lipca 2013 r.

3.2 KRAJOWE DOKUMENTY STRATEGICZNE

3.2.1 RAPORT POLSKA 2030¹⁴

Raport „Polska 2030. Wyzwania rozwojowe” stanowi podstawę diagnostyczną dla przygotowywanych dokumentów strategicznych. Wskazuje wyzwania w perspektywie do 2030 r.:

- wzrost i konkurencyjność;
- sytuacja demograficzna;
- wysoka aktywność zawodowa oraz adaptacyjność zasobów pracy;
- odpowiedni potencjał infrastruktury;
- bezpieczeństwo energetyczno-klimatyczne;
- gospodarka oparta na wiedzy i rozwój kapitału intelektualnego;
- solidarność i spójność regionalna;
- poprawa spójności społecznej;
- sprawne państwo;
- wzrost kapitału społecznego Polski.

Wskazuje się także na pięć kluczowych czynników rozwoju kraju w perspektywie 2030 roku.:

- warunki dla szybkiego wzrostu inwestycji;
- wzrost aktywności zawodowej i mobilności Polaków;
- rozwój produktywności i innowacyjności;
- efektywna dyfuzja rozwoju w wymiarze regionalnym i społecznym;
- wzmocnienie kapitału społecznego i sprawności państwa.

W aspekcie rozwoju kapitału społecznego, podkreśla się rosnące znaczenie usieciowienia społeczeństwa, niosące za sobą zmianę dotychczasowych więzi społecznych. Podkreślona jest rola nowoczesnych form komunikacji masowej rewolucjonizujących komunikację publiczną. Wzrost kapitału społecznego wymaga stymulowania wzrostu wzajemnego zaufania, naprawy infrastruktury instytucjonalnej państwa, zwiększenia troski o dobro wspólne, poprawy jakości przestrzeni i debaty publicznej, wspierania aktywności obywatelskiej – indywidualnej oraz zinstytucjonalizowanej – oraz zwiększenia roli potencjału kreatywnego i intelektualnego.

3.2.2 POLSKA 2030. TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI. DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU¹⁵

Celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (dalej DSRK) jest analiza oraz charakterystyka warunków niezbędnych dla rozwoju Polski w kluczowych obszarach na

¹⁴ Raport *Polska 2030. Wyzwania rozwojowe*, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Warszawa 2009, https://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Aktualnosci/seniorzy/badania%20aktywne%20starzenie/pl_2030_wyzwania_rozwojowe.pdf, (dostęp 10.10.2016).

¹⁵ Uchwała Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r. w sprawie przyjęcia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności

tle UE oraz procesów gospodarczych zachodzących w świecie. Na tej podstawie sformułowane są wnioski oraz ich przełożenie na konkretne decyzje oraz propozycje powiązanych z nimi projektów. W DSRK przedstawiono wizję rozwojową w perspektywie do 2030 r., identyfikuje się wyzwania stojące przed gospodarką i społeczeństwem oraz trzy obszary strategiczne: konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji), równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji) oraz efektywności i sprawności państwa. Celem jest rozwój mierzony poprawą jakości życia Polaków (wzrost PKB na mieszkańca w relacji do najbogatszego państwa UE i zwiększenie spójności społecznej) dzięki stabilnemu, wysokiemu wzrostowi gospodarczemu, co pozwala na modernizację kraju.

W DSRK wskazano 11 celów strategicznych, od których zależy rozwój cywilizacyjny kraju oraz powiązane z nimi projekty do realizacji. W części dotyczącej kapitału społecznego znajdują się m.in.:

- stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej;
- wzrost społecznego kapitału rozwoju.

3.2.3 ŚREDNIOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020¹⁶

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W dokumencie, odnosząc się do kluczowych decyzji zawartych w DSRK, wskazuje się strategiczne zadania państwa, których podjęcie jest konieczne w perspektywie najbliższych 10 lat, w celu wzmocnienia procesów rozwojowych.

Dokument stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych. W Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020 wytyczono obszary strategiczne, w których koncentrować się będą główne działania oraz określono, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. W perspektywie niniejszego dokumentu strategicznego szczególnie istotne są:

- wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela;
- rozwój kapitału ludzkiego;
- integracja społeczna;
- zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.

¹⁶ Załącznik do uchwały nr 157 Rady Ministrów z dnia 25 września 2012r. (poz. 882)

3.2.4 STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO 2020¹⁷

Dokument obejmuje zagadnienia partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej. W ramach tego obszaru mają być realizowane działania zmierzające do poprawy mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne.

Przyjmuje się, że proces wdrożenia strategii będzie obejmował takie działania jak:

- projekty realizowane przez organizacje społeczne w zakresie edukacji obywatelskiej;
- upowszechnienie i wdrażanie rozwiązań zwiększających kontrolę społeczną nad działaniami administracji publicznej wszystkich szczebli;
- stałe podnoszenie wiedzy i umiejętności przedstawicieli organizacji pozarządowych (zarządy, pracownicy) w zakresie zarządzania organizacją, a w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi i finansami;
- różnorodne formy zachęcania obywateli do zwiększania swojej aktywności na forum publicznym;
- rozwijanie i promocja indywidualnej filantropii, wolontariatu, jak i społecznej odpowiedzialności biznesu;
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy;
- stworzenie rozwiązań zmierzających do wypracowania i wdrożenia systemu wsparcia dla poradnictwa prawnego i obywatelskiego;
- ułatwienie działalności organizacji obywatelskich;
- wsparcie dla ruchów społecznych, grup nieformalnych.

3.2.5 NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ¹⁸

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy;
- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy;
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia;
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy;

¹⁷ Załącznik do uchwały nr 61 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013r. (poz. 378)

¹⁸ <http://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/art,5537,4540,narodowa-strategia-integracji-spolecznej.html>

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego;
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych;
- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych;
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego;
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności;
- powszechne ubezpieczenie zdrowotne;
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego;
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- dostęp do pracowników socjalnych;
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej;
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną;
- realizacja NSIS przez samorządy terytorialne;
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

3.2.6 PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2020¹⁹

Celem głównym dokumentu jest zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o 1,5 mln osób oraz wzrost spójności społecznej. Cele operacyjne niniejszego programu to:

- usługi dla aktywności i profilaktyki - ograniczenie wykluczenia dzieci i młodzieży;
- gwarancje dla przyszłości młodzieży;
- aktywna osoba i zintegrowana rodzina - odpowiedzialne lokalne środowisko;
- zapobieganie niepewności mieszkaniowej;
- seniorzy – bezpieczni, aktywni i potrzebni.

¹⁹ Załącznik do uchwały nr 165 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014r. (poz. 787)

3.3 UNIJNE DOKUMENTY STRATEGICZNE

3.3.1 EUROPA 2020 – STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU²⁰

Strategia Europa 2020 stanowi strategię wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada ona potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. W perspektywie 2020 r. wyznaczonych zostało 5 celów w tym m.in.:

- zatrudnienie (75% osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę);
- edukację (odsetek młodych ludzi przedwcześnie porzucających naukę nie powinien przekraczać 10%, a co najmniej 40% osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe);
- ubóstwo i wykluczenie społeczne (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln).

3.3.2 KOMUNIKAT KOMISJI EUROPEJSKIEJ „INICJATYWA NA RZECZ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI SPOŁECZNEJ”²¹

Komunikat wydany został w dniu 25 października 2011 r. Komisja Europejska zwraca uwagę na znaczącą rolę jaką ekonomia społeczna odgrywa w strategii Europa 2020 w aspekcie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego. W gospodarce społecznej w UE zatrudnionych jest ok. 11 mln osób, co stanowi 6% całkowitego zatrudnienia. Komisja Europejska w Komunikacie zaproponowała szereg rozwiązań zmierzających do wzmocnienia roli ekonomii społecznej. Działaniami tymi są:

1. Poprawa dostępu do finansowania realizowana przez:
 - uznanie przedsiębiorstw społecznych za priorytet inwestycyjny Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (dalej EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (dalej EFS);
 - utworzenie ram dla etycznych funduszy inwestycyjnych;
 - łatwiejszy dostęp do mikrokredytów.
2. Poprawa promocji ekonomii społecznej za pomocą:
 - zwiększenia rozpoznawalności ekonomii społecznej;
 - utworzenia publicznej bazy danych oznakowań i certyfikatów oraz platformy wymiany danych i informacji;
 - zestawienia dobrych praktyk.

²⁰ Komunikat komisji z dnia 3 marca 2010 r. zatytułowany Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (wersja ostateczna – nieopublikowany w Dzienniku Urzędowym)

²¹ COM(2011) 682 wersja ostateczna

3. Poprawa otoczenia prawnego zakładająca m.in.:

- silniejsze wykorzystanie elementu jakości w procedurze zamówień publicznych;
- uproszczenie stosowania zasad pomocy publicznej w przypadku usług społecznych i lokalnych;
- zwiększenie znaczenia kryteriów i warunków pracy w zamówieniach publicznych.

3.3.3 KOMUNIKAT KOMISJI EUROPEJSKIEJ W SPRAWIE POLITYKI UE I WOŁONTARIATU: UZNANIE I PROPAGOWANIE WOŁONTARIATU TRANSGRANICZNEGO W UE²²

Komunikat został wydany w dniu 20 września 2011 r. Komisja podkreśla znaczenia wolontariatu dla tworzenia i rozwijania kapitału ludzkiego i społecznego. Uznaje go za jeden z kluczowych czynników integracji i wzrostu zatrudnienia oraz element poprawy spójności społecznej.

Zaznacza, że wolontariusze uczestniczą w kształtowaniu społeczeństwa europejskiego, a część z nich aktywnie współtworzy Europę obywatelską. Ponadto wolontariat przyczynia się do realizacji Strategii Europa 2020 (w szczególności do osiągnięcia do 2020 r. docelowej stopy zatrudnienia w UE wynoszącej 75%). Dzieje się tak, gdyż wolontariat umożliwia zdobywanie i podnoszenie kompetencji oraz przystosowywanie się do zmian na rynku pracy.

Należy przyjąć, że realizacja celów nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego przyczyni się do osiągnięcia celów zakładanych w przytaczanych powyżej dokumentach.

²² COM(2011) 568 wersja ostateczna

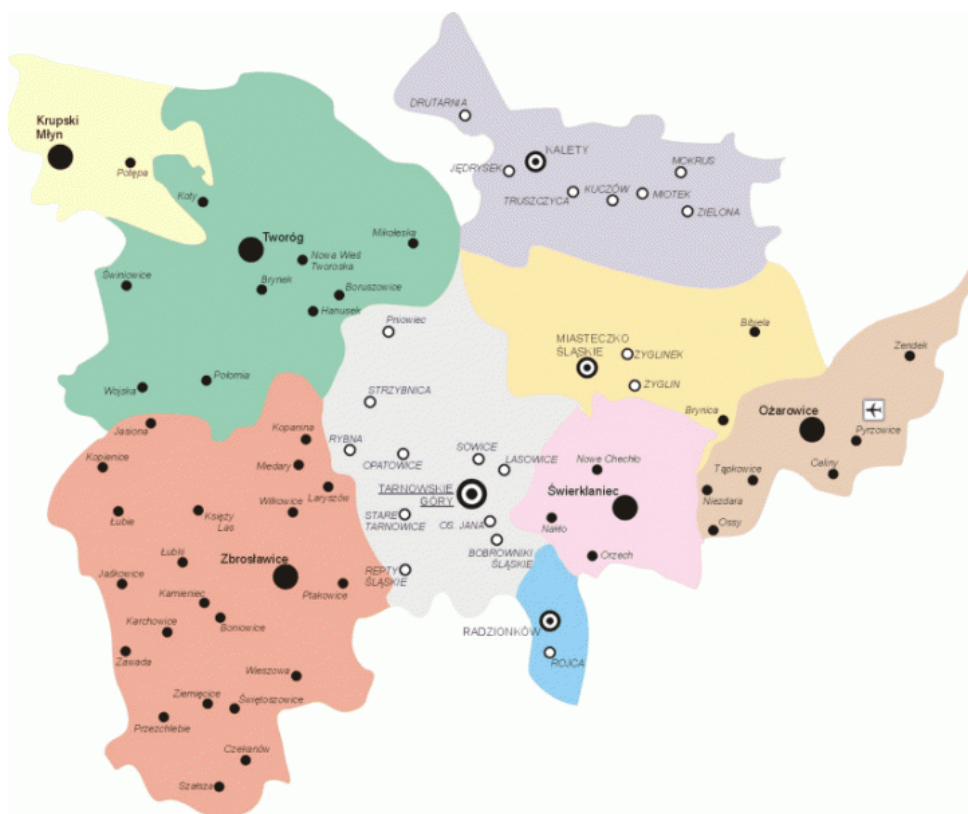
4 DIAGNOZA POWIATU

4.1 CHARAKTERYSTYKA POWIATU

Powiat tarnogórski położony jest w województwie śląskim. Obszar powiatu wynosi 643 km², zaś administracyjnie tworzą go cztery gminy miejskie i pięć gmin wiejskich:

- Gminy miejskie:
 - Kalety
 - Miasteczko Śląskie
 - Radzionków
 - Tarnowskie Góry
- Gminy wiejskie:
 - Krupski Młyn
 - Ożarówice
 - Świerklaniec
 - Tworóg
 - Zbrosławice

Mapa 1. Podział administracyjny Powiatu tarnogórskiego

Źródło: <http://www.powiat.tarnogorski.pl/historia>

Powiat tarnogórski graniczy:

- od strony północnej – z powiatem lublinieckim
- od strony północno-zachodniej – z województwem opolskim (powiat strzelecki)
- od strony zachodniej – z powiatem gliwickim i miastem Gliwice
- od strony południowej – z miastami: Zabrze, Bytom i Piekary Śląskie
- od strony wschodniej – z powiatem będzińskim i myszkowskim.

Mapa 2. Położenie Powiatu tarnogórskiego na tle województwa śląskiego i kraju

Źródło: <http://www.krzysztofgerak.pl/2013/03/tarnowskie-gory-i-powiat-tarnogorski.html>

Swoistą cechą Powiatu tarnogórskiego jest zróżnicowany charakter poszczególnych obszarów. Tereny południowe Powiatu są silnie zurbanizowane i uprzemysłowione, natomiast na obszarach północno-zachodnich i wschodnich przeważają tereny leśne. Lasy zajmują ok. połowy ogólnej powierzchni Powiatu i stanowią część kompleksu leśnego Lasów Lublinieckich. Walory turystyczne Powiatu uzupełniają zbiorniki wodne, głównie w gminie Świerklaniec (Zbiornik Nakło-Chechło, Zbiornik Kozłowa Góra) i Kalety (jezioro Zielona), a także liczne zabytki i miejsca godne zobaczenia.

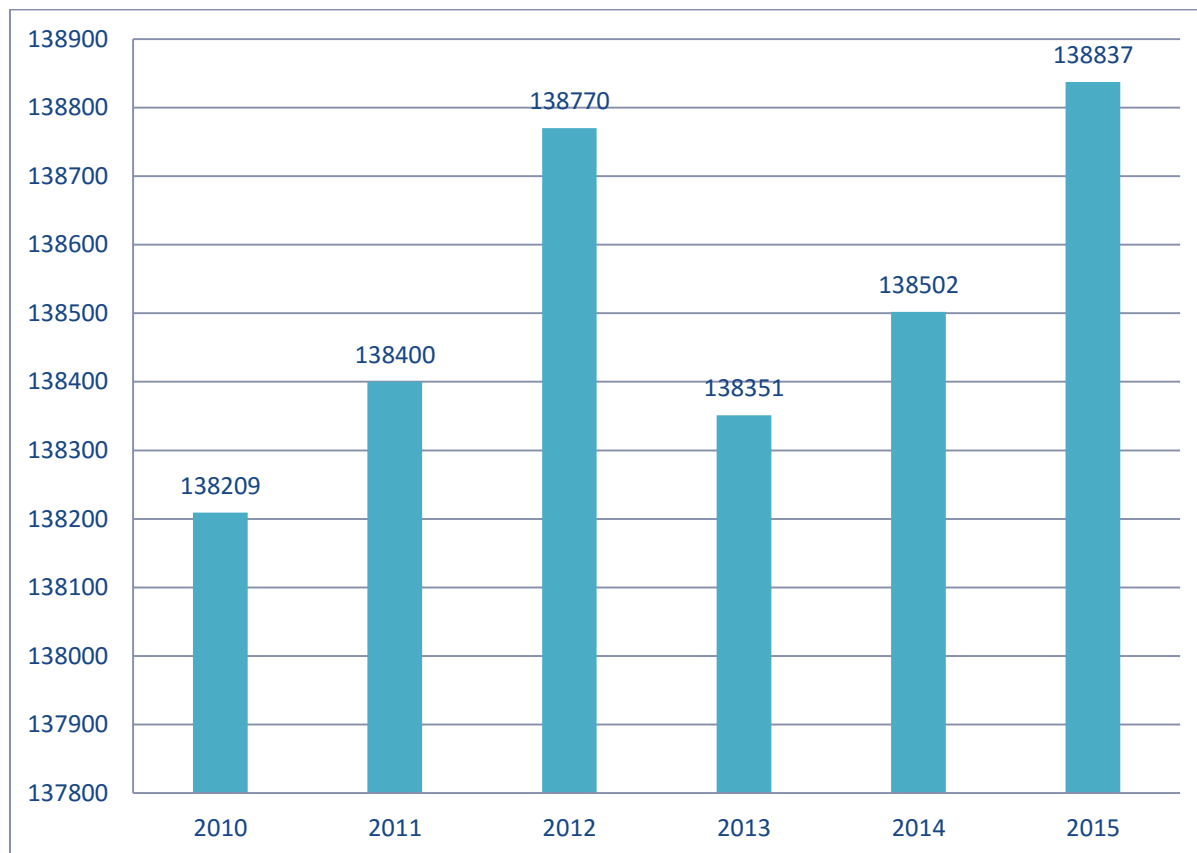
Powiat tarnogórski jest dobrze skomunikowany. Z racji położenia geograficznego jest to obszar łączący Górnośląski Okręg Przemysłowy z północną częścią kraju. Przez teren Powiatu przebiegają trzy drogi krajowe oraz pięć wojewódzkich, a także ważne w skali kraju linie kolejowe. Ponadto na terenie Powiatu, w gminie Ożarówice, zlokalizowany jest Międzynarodowy Port Lotniczy „Katowice” w Pyrzowicach, który obsłużył w 2015 roku ponad 3 mln pasażerów i jest ważnym elementem krajowej sieci lotniczych przewozów towarowych.

4.2 PODSTAWOWE INFORMACJE Z ZAKRESU DEMOGRAFII

Według stanu na 31.XII.2015 roku powiat tarnogórski był zamieszkiwany przez 138 837 osób. W latach 2010-2015 liczba mieszkańców Powiatu fluktuowała,

przyjmując w poszczególnych latach wartości nieznacznie niższe lub wyższe. Ogółem w 2015 roku powiat liczył minimalnie, o 0,45%, mieszkańców więcej niż w 2010 roku.

Wykres 1. Liczba mieszkańców Powiatu tarnogórskiego w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Jednostki administracyjne tworzące powiat tarnogórski są silnie zróżnicowane pod względem liczby mieszkańców. W największym mieście Powiatu, Tarnowskich Górach, w 2015 roku zamieszkiwało 61 041 osób. Mieszkańcy Tarnowskich Gór stanowili 44% ludności Powiatu tarnogórskiego – odsetek ten utrzymywał się na zbliżonym poziomie przez cały analizowany okres. Najmniejszą gminą Powiatu jest gmina Krupski Młyn, licząca w 2015 roku 3 239 mieszkańców. Ogółem w gminach miejskich (Kalety, Miasteczko Śląskie, Radzionków, Tarnowskie Góry) zamieszkiwało 67,7% ludności Powiatu tarnogórskiego, zaś w gminach wiejskich (Krupski Młyn, Ożarówce, Świerklaniec, Tworóg, Zbrosławice) – pozostałe 32,3% ludności.

Analiza zmian liczby ludności w latach 2010-2015 pozwala zauważyć tendencje rosnące w gminach wiejskich oraz tendencje malejące w gminach miejskich. Wzrost liczby ludności nastąpił w gminach wiejskich: Świerklaniec (o 3,8%), Ożarówce (o 3,1%), Zbrosławice (o 1,6%) i Tworóg (o 1,3%), natomiast spadek w miastach: Miasteczko Śląskie (-2,2%), Radzionków (-1%) i Kalety (-0,5%). Jediną gminą wiejską, w której liczba ludności w 2015 roku okazała się niższa niż w 2010 roku, była gmina Krupski Młyn. Liczba ludności tej gminy zmniejszyła się w analizowanym okresie o 4,1%. Natomiast wśród gmin miejskich jedynie w Tarnowskich Górach w latach 2010-2015 stwierdzono minimalny przyrost liczby ludności, na poziomie 0,3%.

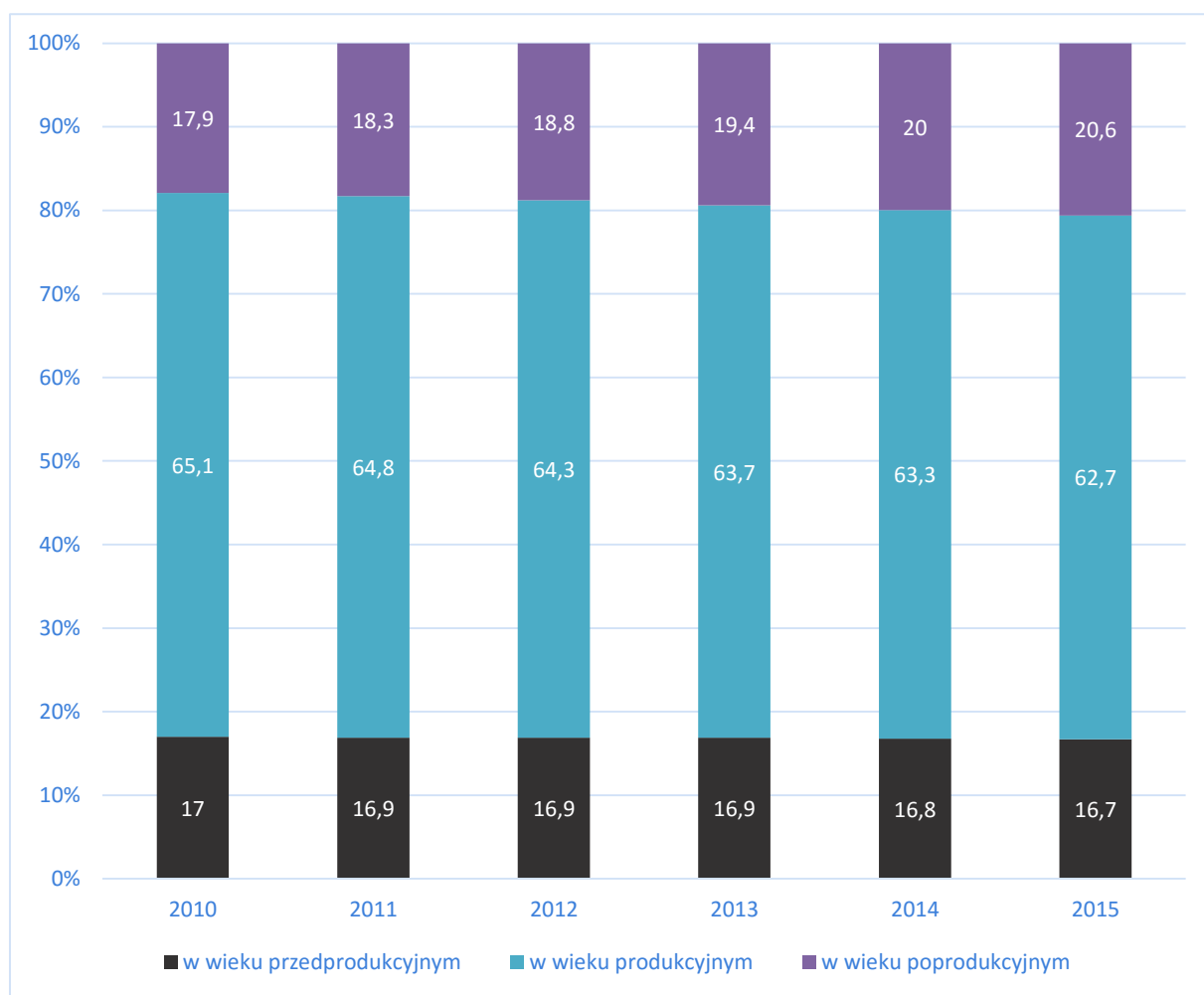
Tabela 1. Liczba ludności w Powiecie tarnogórskim i gminach Powiatu w latach 2010-2015

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika
Powiat tarnogórski	138209	138400	138770	138351	138502	138837	0,4%
Kalety	8687	8674	8658	8607	8626	8642	-0,5%
Miasteczko Śląskie	7524	7510	7494	7463	7383	7359	-2,2%
Radzionków	17181	17187	17141	17025	17050	17002	-1,0%
Tarnowskie Góry	60843	60889	61002	60957	60879	61041	0,3%
Krupski Młyn	3378	3352	3318	3298	3265	3239	-4,1%
Ożarówice	5532	5565	5596	5625	5655	5704	3,1%
Świerklaniec	11413	11439	11582	11650	11814	11846	3,8%
Tworóg	8038	8057	8126	8088	8073	8146	1,3%
Zbrosławice	15613	15727	15853	15638	15757	15858	1,6%

Źródło: dane GUS/BDL

Analiza struktury ludności według ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć zachodzące w Powiecie tarnogórskim procesy starzenia się społeczeństwa. W latach 2010-2015 liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) zmniejszyła się z 23 557 do 23 217 osób, co oznacza spadek na poziomie 1,4%. Tym samym udział dzieci i młodzieży w ogóle ludności Powiatu tarnogórskiego zmniejszył się z 17% do 16,7%. W latach 2010-2015 nastąpiło również zmniejszenie liczebności kategorii ludności w wieku produkcyjnym (18-60/64 lata): z 89 965 do 87 012 osób (tj. -3,3%). Spowodowało to zmianę udziału ludności w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców, który spadł z 65,1% w 2010 roku do 62,7% w 2015 roku. Natomiast w przypadku kategorii osób w wieku poprodukcyjnym (60/64 i więcej lat) w latach 2010-2015 obserwowany był wzrost liczebności. W tym okresie liczba osób starszych zamieszkujących w Powiecie tarnogórskim zwiększyła się aż o 15,9%, z 24 687 do 28 608 osób. O ile w 2010 roku ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 17,9% ludności Powiatu (tj. tylko o 0,9% więcej niż ludność w wieku przedprodukcyjnym), to w 2015 roku było to już 20,6% (tj. o 3,9% więcej niż w ludność w wieku przedprodukcyjnym).

Wykres 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Powiat tarnogórski cechował się w 2015 roku tożsamą strukturą ludności według ekonomicznych grup wieku jak całe województwo śląskie. Różnice udziału poszczególnych kategorii wiekowych dotyczyły maksymalnie 0,2 pp. Jednak na tle całego kraju sytuacja obu jednostek okazała się mniej korzystna. W porównaniu z krajem powiat tarnogórski charakteryzował się bowiem niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (18% w kraju i 16,7% w Powiecie), a jednocześnie wyższym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym (19,6% w kraju i 20,6% w Powiecie).

W poszczególnych gminach Powiatu udział dzieci i młodzieży do 17 lat wahał się od 15,4% (miasto Kalety) do 17,9% (gmina Świerklaniec). Z kolei najwyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym stwierdzono w gminie Krupski Młyn (21,8%) i mieście Tarnowskie Góry (21,7%). Relatywnie najniższy jest udział osób starszych wśród mieszkańców gminy Świerklaniec (18,8%). Warto ponadto zauważyć, że we wszystkich jednostkach administracyjnych – kraju, województwie śląskim, Powiecie tarnogórskim oraz gminach Powiatu – odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym jest wyższy niż odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym, tj. liczba osób starszych przewyższa liczbę dzieci i młodzieży do lat 17.

Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w 2015 roku

Jednostka	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Polska	18,0	62,4	19,6
Województwo śląskie	16,8	62,5	20,7
Powiat tarnogórski	16,7	62,7	20,6
Kalety	15,4	65,2	19,5
Miasteczko Śląskie	17,1	62,0	20,9
Radzionków	16,7	62,6	20,6
Tarnowskie Góry	16,5	61,8	21,7
Krupski Młyn	15,7	62,6	21,8
Ożarówice	17,4	62,7	19,9
Świerklaniec	17,9	63,3	18,8
Tworóg	17,2	63,7	19,1
Zbrostawice	16,8	64,1	19,0

Źródło: dane GUS/BDL

Powiat tarnogórski cechuje się gęstością zaludnienia na poziomie 216 osób na 1 km². Jest to wartość znacząco wyższa niż wynosi średnia krajowa (123 osoby na 1 km²), a jednocześnie niższa niż średnia wojewódzka (371 osób na 1 km²). Cechą charakterystyczną Powiatu tarnogórskiego jest silne zróżnicowanie wewnętrzne w zakresie gęstości zaludnienia. W gminie o największej gęstości zaludnienia (miasto Radzionków) na 1 km² powierzchni przypada 1 288 mieszkańców, podczas gdy w gminie o najmniejszej gęstości zaludnienia (Tworóg) jest to jedynie 65 osób.

Tabela 3. Gęstość zaludnienia w latach 2010-2015

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika
Polska	123	123	123	123	123	123	0
Województwo śląskie	376	375	374	373	372	371	-5
Powiat tarnogórski	215	215	215	215	215	216	1
Kalety	114	114	113	113	113	113	-1
Miasteczko Śląskie	111	111	110	110	109	108	-3
Radzionków	1302	1302	1299	1290	1292	1288	-14
Tarnowskie Góry	727	727	729	728	727	729	2
Krupski Młyn	86	86	85	84	84	83	-3
Ożarówice	121	121	122	123	123	124	3
Świerklaniec	256	256	260	261	265	265	9
Tworóg	64	64	65	65	64	65	1
Zbrostawice	105	106	107	105	106	107	2

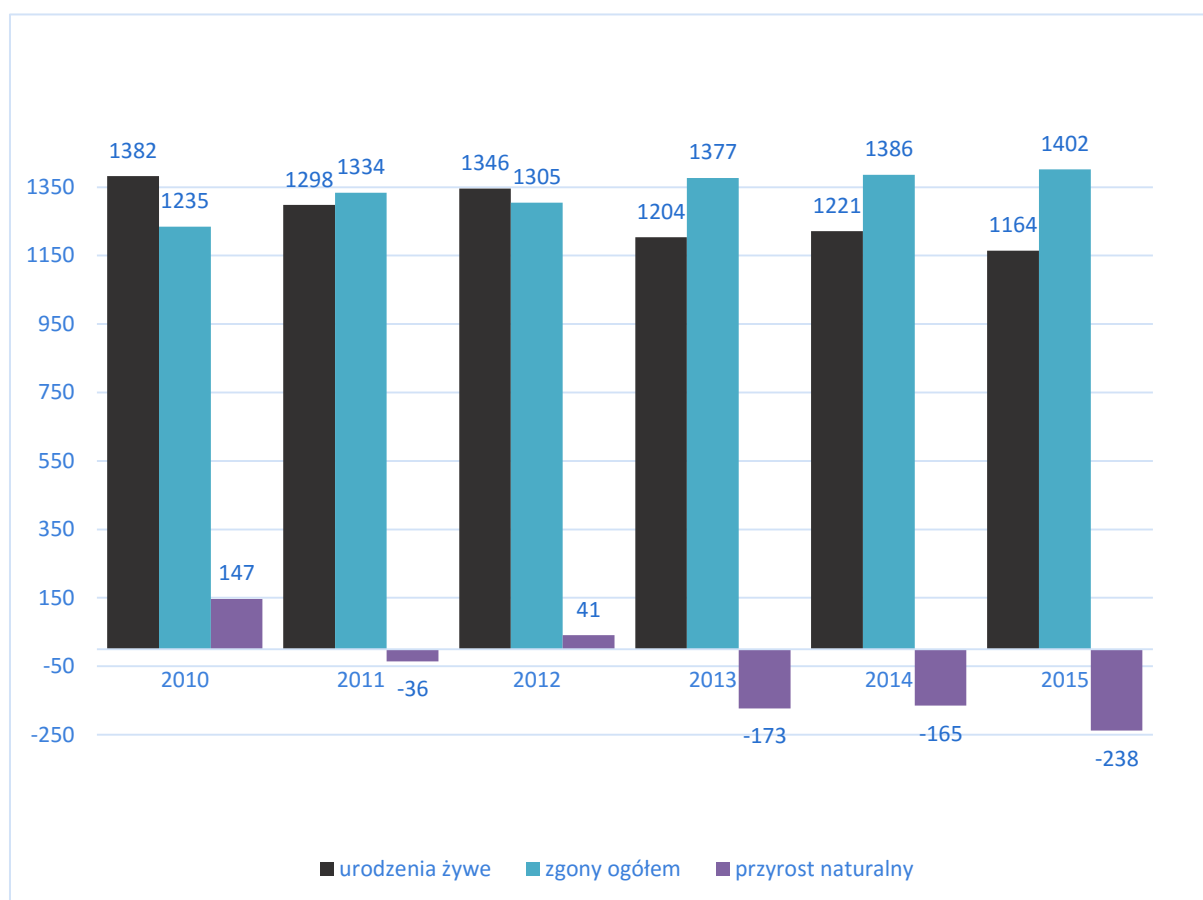
Źródło: dane GUS/BDL

W 2015 roku w Powiecie tarnogórskim urodziło się 1 164 dzieci i odnotowano zgon 1 402 mieszkańców. Liczba urodzeń, mimo jednostkowych wzrostów (2012 rok, 2014 rok), wykazywała w latach 2010-2015 tendencję malejącą: najwięcej

urodzeń nastąpiło w 2010 roku (1 382), zaś najmniej właśnie w 2015 roku (1 164). Oznacza to, że w 2015 roku w Powiecie tarnogórskim urodziło się o 15,8% dzieci mniej niż w 2010 roku. Z kolei w przypadku liczby zgonów w latach 2010-2015 można mówić o tendencji rosnącej. Najmniejszą liczbę zgonów stwierdzono w 2010 roku (1 235), a największą – w 2015 roku (1 402). Ogółem w 2015 roku zmarło o 13,5% mieszkańców Powiatu więcej niż w 2010 roku.

Przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń w Powiecie tarnogórskim spowodowała występowanie ujemnego przyrostu naturalnego przez większość analizowanego okresu. Dodatni przyrost naturalny stwierdzono jedynie w 2010 roku (147) i 2012 roku (41). Natomiast w latach 2011 i 2013-2015 liczba urodzeń była niższa niż liczba zgonów. Charakterystyczne jest, że w 2015 roku różnica między urodzeniami a zgonami była największa, a przyrost naturalny przyjął wartość najniższą w całym analizowanym okresie (-238).

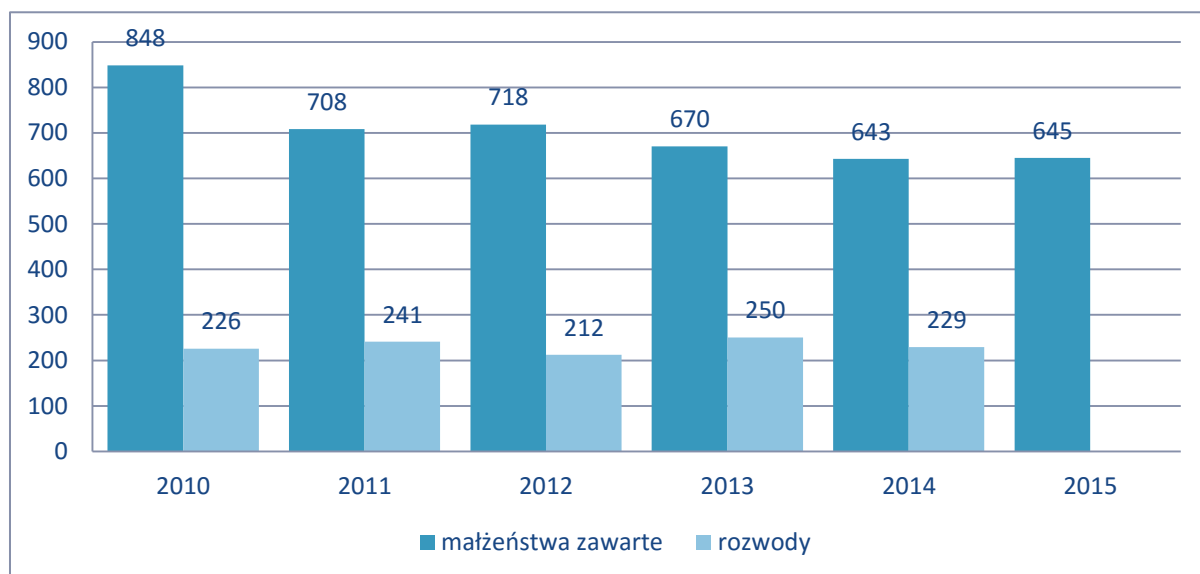
Wykres 3. Ruch naturalny w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

W 2015 roku w Powiecie tarnogórskim zostało zawartych 645 małżeństw. Była to liczba minimalnie wyższa niż w 2014 roku (643 małżeństwa), ale znacznie mniejsza niż w 2010 roku. Wówczas w Powiecie zawarto 848 małżeństw, tj. o 23,9% więcej niż w 2015 roku. Natomiast liczba rozwodów w Powiecie tarnogórskim fluktuowała w latach 2010-2014, przyjmując rokrocznie wartości minimalnie niższe i wyższe. Ogółem liczba rozwodów wahała się między 212 w 2012 roku a 250 w 2013 roku.

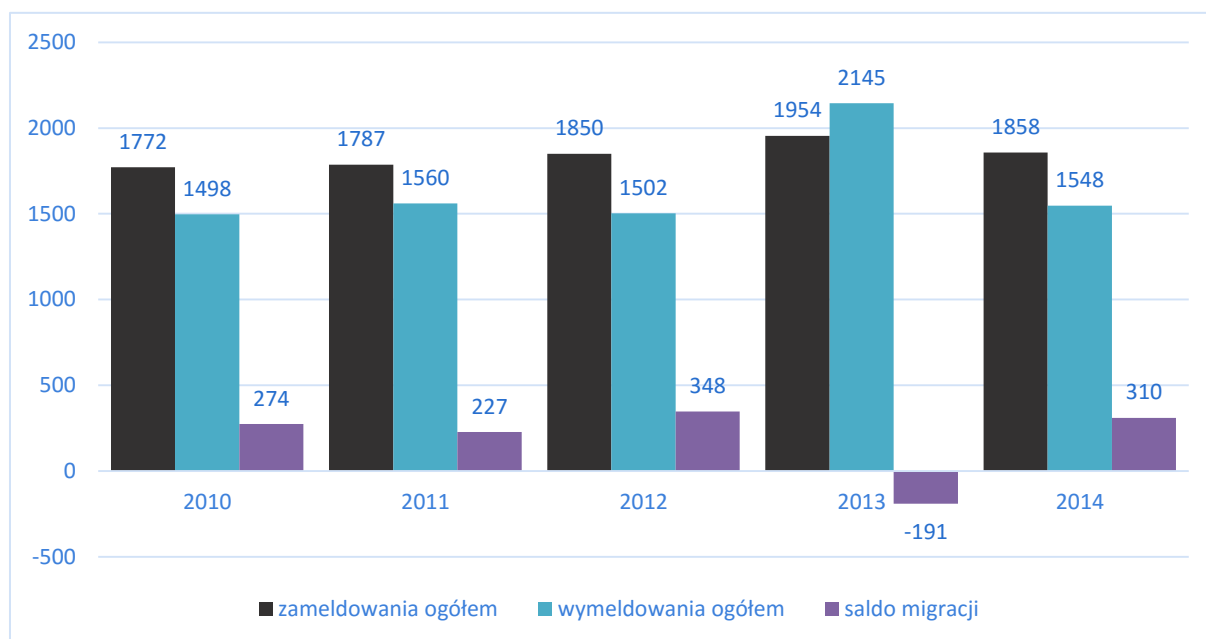
Wykres 4. Małżeństwa i rozwody w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Powiat tarnogórski cechuje się dodatnim saldem migracji gminnych, co oznacza, że do gmin więcej osób przyjeżdża niż z nich wyjeżdża. W 2015 roku w ramach migracji gminnych zarejestrowano 1 858 zameldowań i 1 548 wymeldowań, a saldo migracji wyniosło 310. Ujemne saldo migracji gminnych wystąpiło jedynie w 2013 roku, gdy liczba mieszkańców wymeldowanych była o 191 osób wyższa niż liczba nowych mieszkańców.

Wykres 5. Migracje gminne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

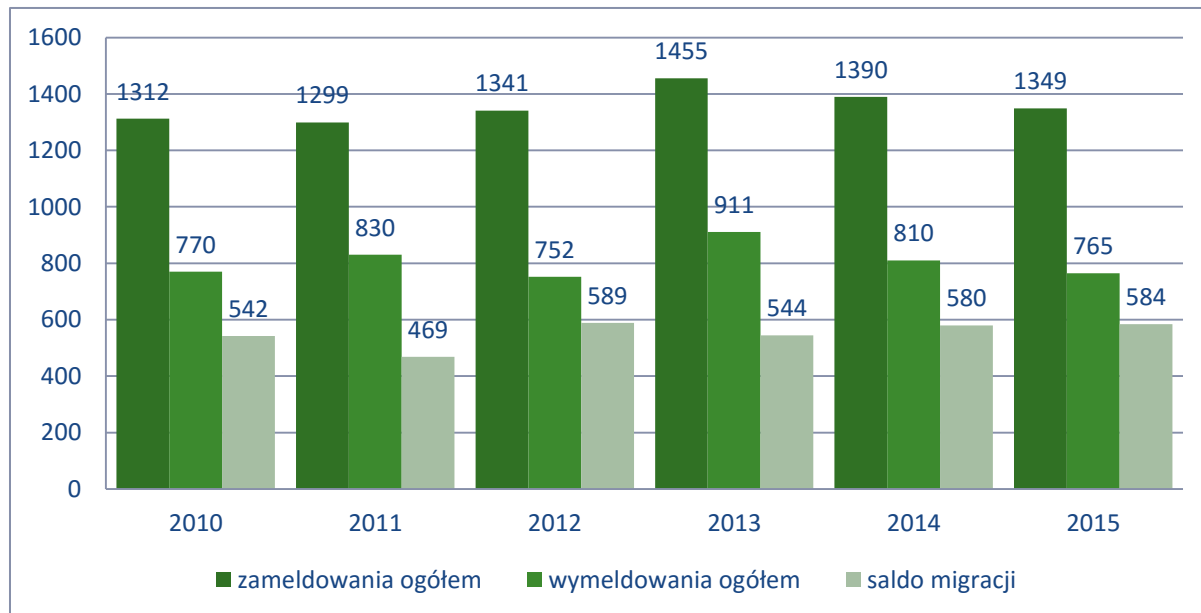

Źródło: dane GUS/BDL

Powiat tarnogórski cechuje się również wysokim, dodatnim, saldem migracji międzypowiatowych. Najwięcej zameldowań i wymeldowań w ruchu międzypowiatowym

zarejestrowano w 2013 roku, gdy w Powiecie przybyło 1 455 i ubyło 911 mieszkańców. Od 2013 roku zarówno liczba zameldowań, jak i wymeldowań w ruchu międzypowiatowym w Powiecie tarnogórskim stopniowo się zmniejszała, osiągając poziom 1 349 zameldowań i 765 wymeldowań w 2015 roku. Saldo migracji w tym okresie wzrosło jednak z 544 w 2013 roku do 584 w 2015 roku.

Wykres 6. Migracje międzypowiatowe w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

W poniższych tabelach przedstawione zostały podstawowe wskaźniki demograficzne, które umożliwiają porównanie sytuacji w Powiecie tarnogórskim, zarówno na tle większych jednostek administracyjnych, jak i wewnątrz Powiatu.

Współczynnik feminizacji w Powiecie tarnogórskim wynosił w 2015 roku 106, tj. minimalnie mniej niż w województwie śląskim i całym kraju (po 107). Gminą o najwyższym poziomie feminizacji są Tarnowskie Góry, gdzie na 100 mężczyzn przypada 108 kobiet. Wysokie wartości współczynnika feminizacji wystąpiły również w pozostałych gminach miejskich Powiatu, tj. Miasteczku Śląskim, Radzionkowie (po 106) i Kaletach (105), a także dwóch gminach wiejskich: Ożarowice i Świerklaniec (po 105). W pozostałych gminach wartości współczynnika feminizacji były niższe. W gminie Zbrosławice występowała równowaga płciowa (100 kobiet na 100 mężczyzn), a nieznacznie trudniejsza okazała się sytuacja w gminach Tworóg (101) i Krupski Młyn (102).

Na tle województwa i kraju powiat tarnogórski cechuje się najniższą wartością wskaźnika urodzeń żywych na 1000 mieszkańców. W 2015 roku na 1000 ludności Powiatu urodziło się 8,4 dzieci, podczas gdy na Śląsku było to 9,1 dzieci, a w kraju – 9,6 dzieci.

W większości gmin Powiatu tarnogórskiego wskaźnik urodzeń żywych na 1000 mieszkańców w 2015 roku przyjmował wartości z przedziału 8,0 (Kalety, Miasteczko Śląskie) – 8,8 (Ożarowice). Na ich tle wyróżniają się gminy Tworóg i Zbrosławice. W przypadku gminy Tworóg odnotowano najniższy poziom analizowanego

wskaźnika – na 1000 mieszkańców urodziło się 6,5 dzieci. Odwrotną sytuację, tj. najwyższy poziom wskaźnika, stwierdzono w gminie Zbrosławice, gdzie na 1000 ludności przypadało 9,2 urodzeń żywych.

Wskaźnik zgonów na 1000 mieszkańców Powiatu tarnogórskiego wynosił w 2015 roku 10,12. W poszczególnych gminach wahał się od 9,46 (Radzionków) do 11,38 (Kalety). Natomiast na tle większych jednostek administracyjnych sytuacja Powiatu okazała się relatywnie lepsza, ponieważ na 1000 ludności województwa przypadało 11,01 zgonów, zaś na 1000 mieszkańców kraju – 10,27.

We wszystkich jednostkach administracyjnych w 2015 roku przyrost naturalny na 1000 mieszkańców przyjmował wartości ujemne. W Powiecie tarnogórskim wynosił -1,7, co oznacza, że sytuacja w Powiecie była trudniejsza niż w skali kraju (-0,7), a jednocześnie nieznacznie lepsza niż w skali województwa (-1,9). Również w gminach Powiatu wartości przyrostu naturalnego na 1000 ludności były ujemne. Najniższy poziom wskaźnika stwierdzono w miastach Kalety (-3,4) i Miasteczko Śląskie (-3,3) oraz gminie wiejskiej Tworóg (-3,0). Relatywnie najlepsza sytuacja występowała w gminie Zbrosławice, gdzie wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców był minimalnie ujemny (-0,4).

Wskaźnik małżeństw na 1000 ludności w 2015 roku przyjął w Powiecie tarnogórskim wartość niższą niż w województwie i kraju, ale różnica między tymi jednostkami była niewielka (4,7 wobec 4,9). Również w przypadku wskaźnika rozwodów na 1000 mieszkańców wskaźnik dla Powiatu, województwa i kraju przyjmował podobne wartości. W Powiecie tarnogórskim najwięcej małżeństw w przeliczeniu na 1000 ludności w 2015 roku zawarto w gminie Krupski Młyn (6,7), zaś najmniej – w gminie Świerklaniec (3,7).

Powiat tarnogórski, inaczej niż województwo i kraj, cechował się w 2014 roku dodatnim saldem migracji na 1000 mieszkańców. W skali kraju wskaźnik wyniósł -0,4, a w województwie śląskim -1,6. Natomiast w Powiecie tarnogórskim saldo migracji na 1000 ludności ukształtowało się w 2014 roku na poziomie 2,2, choć sytuacja w poszczególnych gminach Powiatu okazała się bardzo zróżnicowana. Dodatnie saldo migracji charakteryzowało przede wszystkim gminy Świerklaniec (8,7), Ożarowice (6,6) i Zbrosławice (6,2), ale także, choć w mniejszym stopniu, Kalety (2,7), Tarnowskie Góry (1,5) i Radzionków (1,4). W przypadku pozostałych trzech gmin Powiatu w 2014 roku wystąpiło ujemne saldo migracji na 1000 mieszkańców. Szczególnie trudna sytuacja dotyczyła gminy Krupski Młyn (-6,1), a także Miasteczka Śląskiego (-4,7) i gminy Tworóg (-0,9).

Mimo ogólnie lepszej sytuacji Powiatu tarnogórskiego w obszarze migracji, jednostka ta cechowała się najwyższymi ujemnymi wartościami wskaźnika salda migracji zagranicznych na 1000 mieszkańców. W 2014 roku wynosiło ono -1,95, przewyższając średnią krajową (-0,41) i wojewódzką (-0,77). Wśród gmin Powiatu tarnogórskiego na szczególną uwagę zasługuje gmina Krupski Młyn, gdzie migracje zagraniczne okazały się największym problemem. W 2014 roku wskaźnik salda migracji na 1000 ludności tej gminy przyjął wartość -9,74, co znacząco odbiegało od wartości uzyskiwanych w pozostałych gminach, mimo iż również były to wartości ujemne.

Ocena sytuacji demograficznej zakończona zostanie analizą wartości wskaźników obciążenia demograficznego. Pierwszy z nich określa, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. W Powiecie tarnogórskim w 2015 roku wskaźnik wynosił 59,6, co było wartością minimalnie niższą od średniej krajowej

(60,1 osób) i wojewódzkiej (59,9 osób). W gminach Powiatu wartości wskaźnika ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym mieściły się w przedziale od 55,9 osób (Zbrostawice) do 61,9 osób (Tarnowskie Góry).

Drugi ze wskaźników, ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym, wskazuje na znacznie trudniejszą sytuację Powiatu tarnogórskiego i całego Śląska na tle kraju. Wskaźnik dla Powiatu i województwa w 2015 roku wynosił ok. 123 osób, podczas gdy w kraju ukształtował się na poziomie 109 osób. Znaczne zróżnicowanie występowało wewnątrz samego Powiatu. Najtrudniejsza sytuacja dotyczyła gminy Krupski Młyn i miasta Tarnowskie Góry, gdzie w 2015 roku na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało odpowiednio ok. 139 i 131 osób w wieku poprodukcyjnym. Na tle pozostałych gmin zdecydowanie pozytywnie wyróżnia się gmina Świerklaniec, gdzie wskaźnik przyjął w 2015 roku wartość najniższą: na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypadało 105 osób w wieku poprodukcyjnym.

Ostatni ze wskaźników określa ile osób w wieku poprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Ponownie w Powiecie tarnogórskim (32,9) i województwie śląskim (32) uzyskano wartości wyższe od średniej krajowej (31,4), jednak w tym przypadku różnica nie była znaczna. Wysokie wartości wskaźnika ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym stwierdzono w Tarnowskich Górach (35,1), Krupskim Młynie (34,8), Miasteczku Śląskim (33,7), Radzionkowie (32,9) i Ożarowicach (31,7). Relatywnie lepsza sytuacja charakteryzowała gminy Świerklaniec i Zbrostawice (po 29,7) oraz Kalety i Tworóg (po 29,9).

Tabela 4. Podstawowe wskaźniki demograficzne w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin

	urodzenia żywe na 1000 ludności	zgony na 1000 ludności	przyrost naturalny na 1000 ludności	małżeństwa na 1000 ludności	rozwoły na 1000 ludności	saldo migracji na 1000 osób	saldo migracji zagranicznych na 1000 osób	gęstość zaludnienia	współczynnik feminizacji
Jednostka	2015	2015	2015	2015	2014	2014	2014	2015	2015
POLSKA	9,6	10,27	-0,7	4,9	1,7	-0,4	-0,41	123	107
ŚLĄSKIE	9,1	11,01	-1,9	4,9	1,8	-1,6	-0,77	371	107
Powiat tarnogórski	8,4	10,12	-1,7	4,7	1,7	2,2	-1,95	216	106
Kalety	8	11,38	-3,4	4,5	-	2,7	-0,35	113	105
Miasteczko Śląskie	8	11,31	-3,3	5,2	-	-4,7	-2,42	108	106
Radzionków	8,3	9,46	-1,2	4,3	-	1,4	-0,88	1288	106
Tarnowskie Góry	8,5	9,91	-1,4	4,7	-	1,5	-1,93	729	108
Krupski Młyn	8,3	10,42	-2,1	6,7	-	-6,1	-9,74	83	102
Ożarówce	8,8	10,97	-2,1	4,2	-	6,6	-0,36	124	105
Świerklaniec	8,7	11,06	-2,4	3,7	-	8,7	-1,2	265	105
Tworóg	6,5	9,51	-3	4,8	-	-0,9	-2,73	65	101
Zbrostawice	9,2	9,6	-0,4	5,2	-	6,2	-2,93	107	100

Źródło: dane GUS/BDL

Tabela 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w 2015 roku

	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Jednostka	2015	2015	2015
Polska	60,1	109,1.	31,4
Województwo śląskie	59,9	123,1	33,0
Powiat tarnogórski	59,6	123,2	32,9
Kalety	53,5	126,7	29,9
Miasteczko Śląskie	61,3	122,3	33,7
Radzionków	59,6	123,1	32,9
Tarnowskie Góry	61,9	131,1	35,1
Krupski Młyn	59,9	138,8	34,8
Ożarówce	59,4	114,1	31,7
Świerklaniec	57,9	105,2	29,7
Tworóg	56,9	111,2	29,9
Zbrosławice	55,9	113,3	29,7

Źródło: dane GUS/BDL

4.3 POMOC SPOŁECZNA

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadania pomocy społecznej realizowane są przez organy administracji rządowej (minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, wojewodowie) i samorządowej (marszałkowie województw, starostowie na poziomie powiatów oraz wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) na poziomie gmin. Realizując zadania pomocy społecznej współpracują oni, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi.

Prawo do świadczeń z pomocy społecznej przysługuje:

1. osobom posiadającym obywatelstwo polskie mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
2. cudzoziemcom mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:
 - o na podstawie zezwolenia na pobyt stały, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej, zezwolenia na pobyt czasowy udzielonego w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d lub w art. 186 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach²³, lub w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
 - o w związku z uzyskaniem w Rzeczypospolitej Polskiej zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany - w formie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania oraz zasiłku celowego;
3. mającym miejsce zamieszkania i przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatelom państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) - stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej oraz członkom ich rodzin w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobytku oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin²⁴, posiadającym prawo pobytu lub prawo stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń;
- pracy socjalnej;
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

²³ Dz. U. poz. 1650 z 2014 r. poz. 463 i 1004

²⁴ Dz. U. z 2014 r. poz. 1525

Główne cele pomocy społecznej:

- wsparcie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie - w miarę możliwości - do ich życiowego usamodzielniania i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka;
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym;
- zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia;
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie;
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie;
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie.

Dla realizacji polityki społecznej konieczna jest odpowiednio rozwinięta infrastruktura społeczna. Infrastruktura społeczna to urządzenia, instytucje, organizacje i placówki, które stanowią materialną podstawę przekazu usług socjalnych. W polityce społecznej występuje w dwóch układach: w roli instytucjonalnej i funkcjonalnej.

Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie pomocy społecznej określa ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Do zadań własnych powiatu należy m.in. opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób, prowadzenie mieszkań chronionych dla osób z terenu więcej niż jednej gminy oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z małoletnimi, szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu, przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Istotne jest, że od roku 2012 uregulowania prawne dotyczące pieczy zastępczej zostały wyłączone z ustawy o pomocy społecznej i zawarte w nowej ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Ustawa ta określa w jednym akcie prawnym zarówno zasady i formy wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jak i zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej, traktując je jako dopełniające się i wzajemnie powiązane. Szeroko rozumianą profilaktykę, a więc pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną zdefiniowano jako zadanie gminy, a rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą jako zadanie powiatu.

4.3.1 SIEĆ PLACÓWEK POMOCY SPOŁECZNEJ

Placówki pomocy społecznej na terenie Powiatu tworzą jednostki prowadzone przez organy władzy samorządowej (powiat i gminy) oraz organizacje pozarządowe.

Realizacja zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej właściwych dla gminy realizują ośrodki pomocy społecznej:

1. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kaletach, siedziba – Urząd Miasta Kalety, ul. Żwirki i Wigury 2, piętro I, pok. 7, 7a, 8
2. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Miasteczku Śląskim, ul. Staromiejska 8
3. Ośrodek Pomocy Społecznej w Radzionkowie, ul. Kuźaja 19
4. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach, ul. Bytomska 15
5. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krupskim Młynie, ul. Zawadzkiego 3
6. Ośrodek Pomocy Społecznej w Ożarowicach, ul. Dworcowa 15
7. Ośrodek Pomocy Społecznej w Świerklańcu z siedzibą w Nakle Śląskim, ul. Główna 62
8. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tworogu, ul. Zamkowa 16
9. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zbrostawicach, ul. Tarnogórska 4a.

Natomiast instytucją pomocy społecznej o zasięgu powiatowym jest **Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach**, ul. Sienkiewicza 16. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa utworzenie i utrzymywanie powiatowego centrum pomocy rodzinie należy do zadań własnych Powiatu.

Osoby korzystające z pomocy społecznej w Powiecie tarnogórskim najczęściej otrzymywały ją z powodu bezrobocia (1 617 osób) i ubóstwa (1 445 osób). Częstymi powodami przyznawania pomocy były również niepełnosprawność (964 osoby), długotrwała lub ciężka choroba (951 osób) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (673 osoby). Wśród innych powodów przyznania pomocy mieszkańcom Powiatu tarnogórskiego wymienić należy potrzebę ochrony macierzyństwa (272 osoby) i alkoholizm (243 osoby) oraz bezdomność (119 osób). Pomoc społeczną z innych przyczyn otrzymywało relatywnie mniej osób.

Tabela 6. Powody przyznania pomocy społecznej w Powiecie tarnogórskim w 2014 roku

Powody	Liczba osób
Ubóstwo	1445
Sieroctwo	1
Bezdomność	119
potrzeba ochrony macierzyństwa	272
Bezrobocie	1617
Niepełnosprawność	964
długotrwała lub ciężka choroba	951
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	673
przemoc w rodzinie	61
Alkoholizm	243
Narkomania	13
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	58
zdarzenie losowe	23
sytuacja kryzysowa	16
klęska żywiołowa lub ekologiczna	1

Źródło: dane GUS/BDL

Wśród pozostałych instytucji pomocy społecznej znajdujących się na terenie Powiatu tarnogórskiego wymienić należy placówki dostosowane do potrzeb osób wymagających wsparcia.

Osobom, które ze względu na wiek, chorobę, lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze świadczone w ośrodkach wsparcia. Ośrodki wsparcia są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej dziennego pobytu. Ośrodkiem wsparcia jest środowiskowy dom samopomocy dla osób zaburzonych psychicznie, dzienny dom pomocy społecznej, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schronisko i dom dla bezdomnych oraz klub samopomocy.

Środowiskowe domy samopomocy przeznaczone są dla osób, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. ŚDS świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Środowiskowe domy samopomocy działają w oparciu o:

- Rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy²⁵;
- Ustawa o pomocy społecznej²⁶;
- Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego²⁷.

Na terenie Powiatu działa jeden ŚDS. Jest to:

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarnowskich Górach prowadzony przez Stowarzyszenie „Serdeczni” na zlecenie Powiatu tarnogórskiego, ul. kard. S. Wyszyńskiego 135. Liczba miejsc: 15.

Osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Osobę wymagającą tej formy wsparcia kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

DPS działają na podstawie poniższych uwarunkowań:

- Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym²⁸;
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej²⁹;
- Ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³⁰;
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej³¹.

²⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2010 r. Nr 238, poz. 1586 z późn. zm.).

²⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2016 poz. 930 z późn. zm.).

²⁷ Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2016 r. poz. 546 z późn. zm.).

²⁸ tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 814

²⁹ tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 930 z późn. zm.

³⁰ tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r., poz. 885 z późn. zm.

Na terenie Powiatu działa kilka Domów Pomocy Społecznej:

- Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Św. Karola Boromeusza w Nakle Śląskim, ul. Główna 8. DPS jest przeznaczony dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie. Liczba miejsc: 60.
- Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Ojców Kamilianów w Zbrostawicach, ul. Wolności 34. DPS jest przeznaczony dla osób dorosłych mężczyzn. Liczba miejsc: 95.
- Dom Pomocy Społecznej prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Św. Karola Boromeusza w Tarnowskich Górach, ul. Gliwicka 22. DPS jest przeznaczony dla przewlekle psychicznie chorych kobiet. Liczba miejsc: 62.
- Dom Pomocy Społecznej w Łubiu, ul. Pyskowska 34, Łubie. DPS jest przeznaczony dla osób przewlekle psychicznie chorych. Liczba miejsc: 68.
- Dom Pomocy Społecznej w Miedarach, ul. Zamkowa 7, Miedary. DPS jest przeznaczony dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie mężczyzn. Liczba miejsc: 54.
- Dom Pomocy Społecznej „Przyjaźń” w Tarnowskich Górach, ul. Włoska 24. DPS jest przeznaczony dla osób przewlekle somatycznie chorych. Liczba miejsc: 130.

Opócz wyżej wspomnianych działają również:

- Dzienny Dom Pomocy dla Osób Starszych i Samotnych, ul. Bytomska 15, Tarnowskie Góry. Placówka przeznaczona jest dla osób w wieku emerytalnym, inwalidów z orzeczonym stopniem niepełnosprawności oraz osób samotnych o zmniejszonej sprawności psychofizycznej, mające złe warunki mieszkaniowe lub niekorzystną sytuację rodzinną.
- Dzienny Dom Pomocy dla Osób Niepełnosprawnych, ul. Strzybnicka 3, Tarnowskie Góry. Placówka jest przeznaczona dla osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem osób upośledzonych umysłowo oraz osób niepełnosprawnych z dysfunkcją narządu ruchu (od 25 r.ż.). Liczba miejsc: 20.

Na terenie Powiatu działają również warsztaty terapii zajęciowej. Jako wyodrębnione organizacyjnie i finansowo placówki stwarzające osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia, realizują swoje zadania poprzez terapię zajęciową. Podstawą prawną działania WTZ jest Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej³² oraz Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych³³. W sumie w placówki WTZ na terenie Powiatu dysponują 70 miejscami:

- Warsztat Terapii Zajęciowej prowadzony przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Śląski Oddział Regionalny z siedzibą w Katowicach, ul. Szkolna 8, Kalety-Drutarnia. Liczba miejsc: 30.

³¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 964

³² Dz.U. 2004 nr 63 poz. 587

³³ Dz.U. z 1997 Nr. 123, poz. 776

- Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Salezjańskim Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. św. Jana Bosko, ul. Śniadeckiego 1, Tarnowskie Góry. Liczba miejsc: 40.

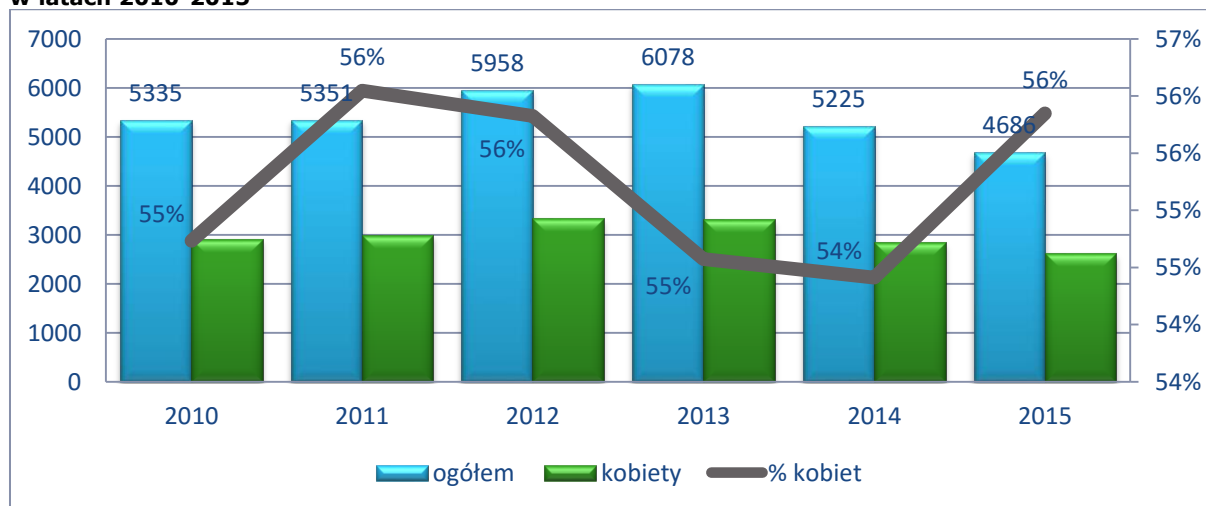
Inne placówki pomocy społecznej działające na terenie Powiatu:

- Mieszkania Chronione przy Gminnym Centrum Usług Socjalnych w Tworogu, ul. Słowackiego 12 (mieszkania przeznaczone głównie dla osób starszych i niepełnosprawnych z terenu gminy Tworóg).
- Zespół Mieszkań Chronionych w Tarnowskich Górach, ul. Grzybowa 211. Mieszkania chronione przeznaczone są dla osób zagrożonych bezdomnością oraz ofiar przemocy.
- Ośrodek Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem Filia OPOPP w Tworogu, ul. Zamkowa 16.
- Ośrodek Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przepęstwem Filia OPOPP w Zbrostawicach, ul. Tarnogórska 4a.
- Dom dla Bezdomnych Mężczyzn, ul. Sienkiewicza 48 (jednostka MOPS w Tarnowskich Górach). Placówka jest przeznaczona dla bezdomnych mężczyzn.

4.3.2 BEZROBOCIE

W dniu 31.XII.2015 roku w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Tarnowskich Górach pozostawało 4 686 mieszkańców Powiatu. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych 56% (2 617 osób) stanowiły kobiety. Liczba bezrobotnych w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015 fluktuowała, osiągając wartość maksymalną w 2013 roku, gdy w PUP zarejestrowanych było ponad 6 tys. mieszkańców Powiatu. Od 2013 roku bezrobotnych w Powiecie stale ubywa. W 2015 roku odnotowano najniższą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych na przestrzeni ostatnich 6 lat, tj. o 12,2% niższą niż w 2010 roku i aż o 22,9% niższą niż w 2013 roku.

Wykres 7. Liczba bezrobotnych, w tym liczba bezrobotnych kobiet, w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowskich Górach największą grupę stanowią mieszkańcy miasta Tarnowskie Góry. W 2015 roku ich liczba wynosiła 2 073 osoby, co stanowiło 44,2% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W porównaniu do lat poprzednich, udział bezrobotnych mieszkańców Tarnowskich Gór wśród bezrobotnej ludności Powiatu zmniejszył się, ponieważ w 2010 roku wynosił 47,1%. W zdecydowanej większości gmin Powiatu tarnogórskiego liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2015 roku była niższa niż w 2010 roku (choć maksimum przypadało na rok 2012 lub 2013). Największy spadek bezrobotnych w latach 2010-2015 nastąpił w mieście Tarnowskie Góry (-17,6%), ale liczba bezrobotnych zmniejszyła się również w Kaletach (-16,7%), Krupskim Młynie (-11%), Radzionkowie (-10,5%), Zbrosławicach (-10,1%) oraz Miasteczku Śląskim (-5,6%) i Świerklańcu (-3,4%). Jedynie w dwóch gminach Powiatu tarnogórskiego liczba zarejestrowanych bezrobotnych w dniu 31.XII.2015 roku okazała się wyższa niż w dniu 31.XII.2010 roku: Ożarowicach i Tworóg. O ile w przypadku Gminy Tworóg liczba bezrobotnych w 2015 roku była o 1,6% wyższa niż w 2010 roku, to w przypadku gminy Ożarowice wzrost wyniósł aż 13,9%.

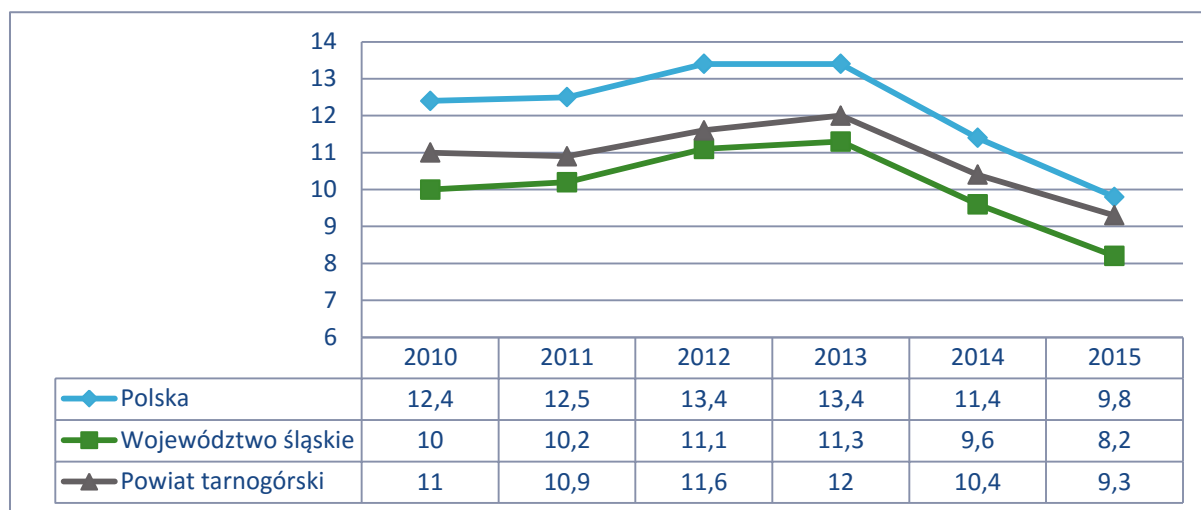
Tabela 7. Liczba bezrobotnych w Powiecie tarnogórskim i gminach w latach 2010-2015

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika
Powiat tarnogórski	5335	5351	5958	6078	5225	4686	-12,2%
Kalety	431	460	493	466	388	359	-16,7%
Miasteczko Śląskie	341	328	413	383	334	322	-5,6%
Radzionków	607	617	661	696	609	543	-10,5%
Tarnowskie Góry	2515	2496	2720	2829	2415	2073	-17,6%
Krupski Młyn	109	113	111	120	105	97	-11,0%
Ożarowice	165	164	197	192	182	188	13,9%
Świerklańiec	382	372	458	444	423	369	-3,4%
Tworóg	251	261	311	316	264	255	1,6%
Zbrosławice	534	540	594	632	505	480	-10,1%

Źródło: dane GUS/BDL

Sytuację w zakresie bezrobocia w Powiecie tarnogórskim na tle innych jednostek pozwala porównać stopa bezrobocia rejestrowanego. Na podstawie dostępnych danych można stwierdzić, że sytuacja Powiatu jest lepsza niż w kraju, ale trudniejsza niż na Śląsku. Przez cały okres między 2010 a 2015 rokiem stopa bezrobocia w Powiecie tarnogórskim przyjmowała wartości pomiędzy średnimi dla województwa i kraju, o ile jednak w latach 2010-2014 wartości dla Powiatu były bardziej zbliżone do wartości wojewódzkich, w 2015 roku sytuacja w Powiecie okazała się zbliżona do sytuacji w kraju. We wszystkich jednostkach administracyjnych stopa bezrobocia rejestrowanego, po osiągnięciu wartości maksymalnych w latach 2012-2013, stopniowo się zmniejszała. W 2015 roku stopa bezrobocia w województwie śląskim wynosiła 8,2%, w Powiecie tarnogórskim – 9,3%, a w kraju – 9,8%.

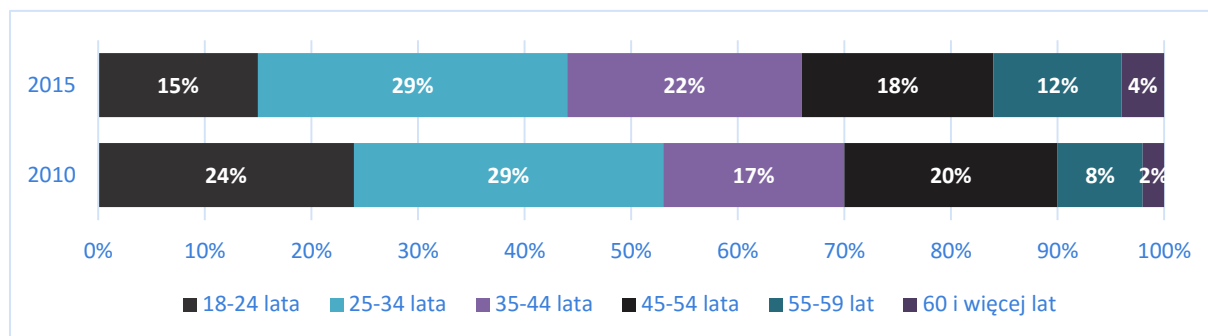
Wykres 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie tarnogórskim na tle województwa i kraju w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy największą grupę stanowią osoby mające od 25 do 34 lat. Zarówno w 2010, jak i w 2015 roku bezrobotni w tym wieku stanowili 29% zarejestrowanych. W latach 2010-2015 znacząco zmniejszył się udział najmłodszych bezrobotnych – w 2010 roku niemal co czwarta osoba zarejestrowana w urzędzie pracy miała 18-24 lata (24%), zaś w 2015 roku osoby z tej kategorii stanowiły jedynie 15% zarejestrowanych bezrobotnych. Porównanie struktury bezrobotnych według wieku w 2010 i 2015 roku pozwala zauważyć również wzrost udziału osób starszych wśród bezrobotnych. Udział kategorii wiekowej 55-59 lat wśród bezrobotnych zwiększył się z 8% do 12%, zaś kategorii wiekowej 60 i więcej lat: z 2% do 4%.

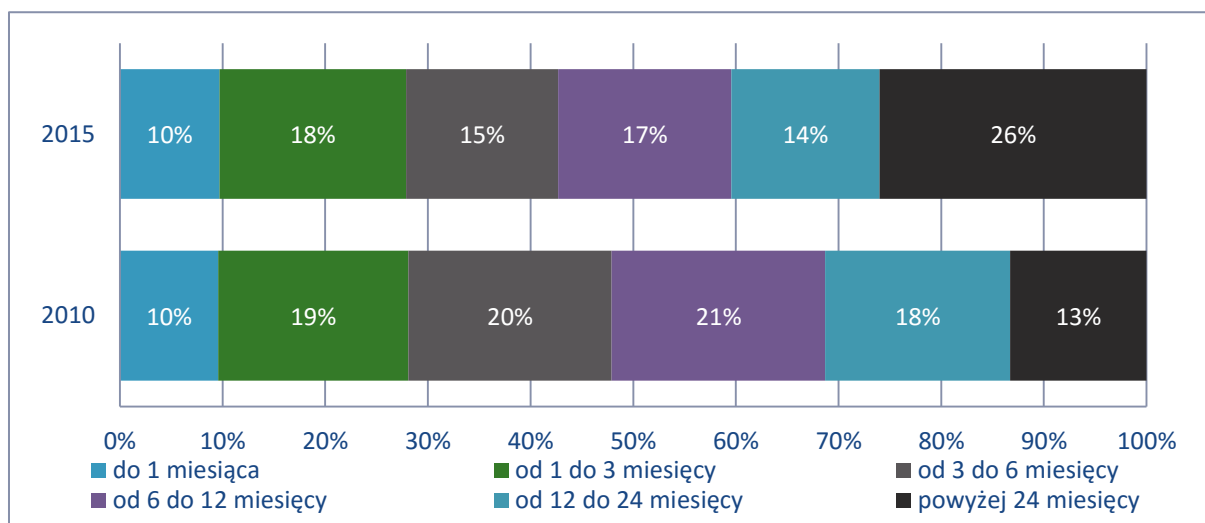
Wykres 9. Struktura bezrobotnych według wieku w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Tarnowskich Górach

Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w latach 2010-2015 wskazuje na pogłębiający się problem długotrwałego bezrobocia w Powiecie tarnogórskim. W 2010 roku osoby pozostające bez zatrudnienia dłużej niż 12 miesięcy stanowiły 31% ogólnej liczby bezrobotnych, natomiast w 2015 roku ich udział wzrósł do 40%. Szczególnie znaczny przyrost dotyczył osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy. Ich liczba wzrosła w latach 2010-2015 aż o 72% (z 709 do 1 219 osób), zaś udział wśród zarejestrowanych bezrobotnych z 13% do 26%.

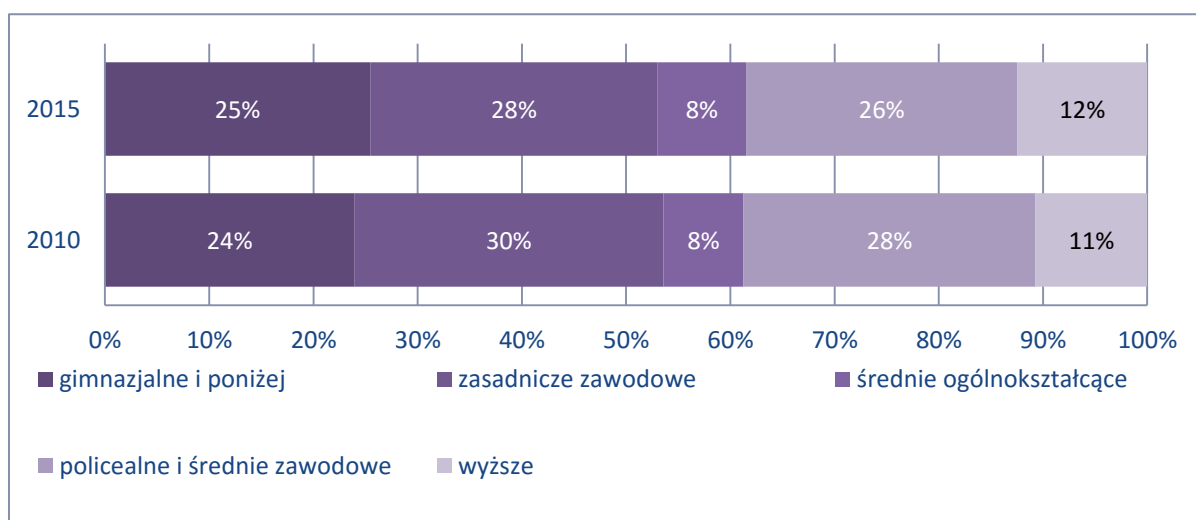
Wykres 10. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Tarnowskich Górach

Struktura bezrobotnych według wykształcenia w Powiecie tarnogórskim nie zmieniła się w latach 2010-2015. Wśród zarejestrowanych najliczniej reprezentowane są osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe (30% w 2010 roku i 28% w 2015 roku), następnie bezrobotni z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (28% i 26%), a co czwarta osoba posiadała wykształcenie gimnazjalne i poniżej (24% i 25%). Znacznie mniej liczne są kategorie bezrobotnych z wykształceniem wyższym (11% i 12%) czy średnim ogólnokształcącym (po 8%). Warto dodać, iż w latach 2010-2015 zmniejszyła się liczba bezrobotnych legitymujących się niemal wszystkimi poziomami wykształcenia, co wynikało z ogólnego spadku liczby zarejestrowanych. Jedynie w przypadku osób z wykształceniem wyższym ich liczba w 2015 roku była o 2,3% wyższa niż w 2010 roku.

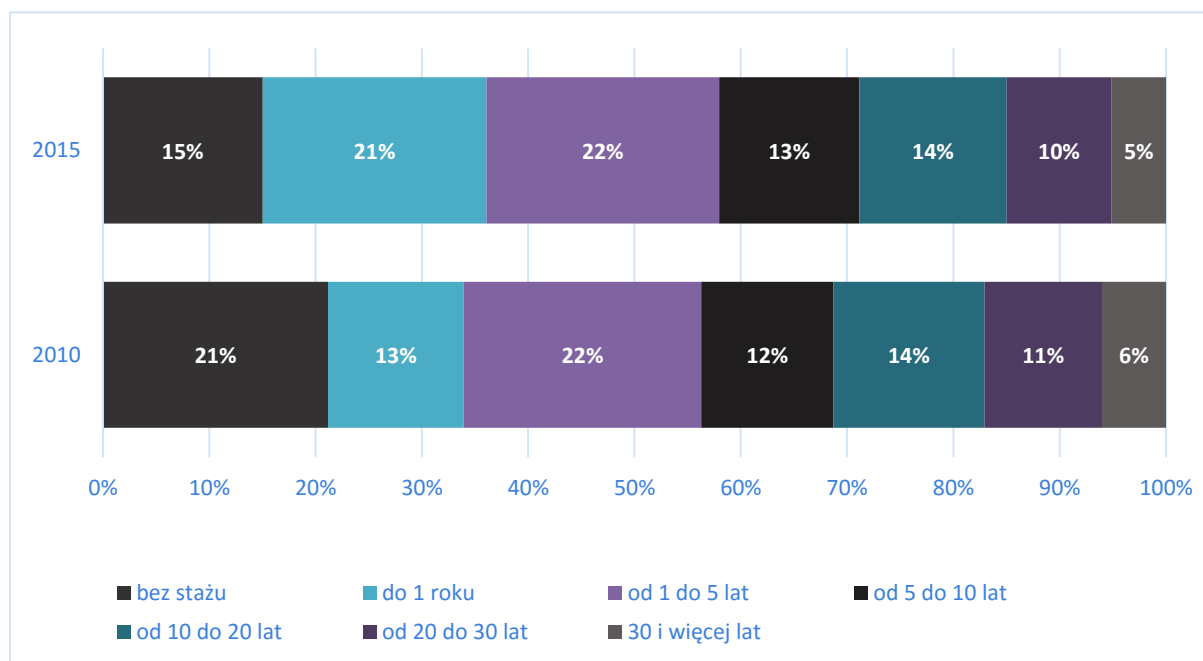
Wykres 11. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Tarnowskich Górach

Zmiany w strukturze bezrobotnych według stażu pracy w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015 dotyczyły głównie dwóch kategorii: osób bez stażu i ze stażem nieprzekraczającym 1 roku. W latach 2010-2015 liczba zarejestrowanych bezrobotnych nieposiadających stażu pracy zmniejszyła się z 1 130 do 704 osób (-37,7%), a udział tej kategorii w ogóle zarejestrowanych zmniejszył się z 21% do 15%. Z kolei w przypadku osób ze stażem pracy do 1 roku w latach 2010-2015 nastąpił wzrost o 44,9% (z 681 do 987 osób), w wyniku czego udział tej kategorii w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrósł z 13% do 21%. Odsetki bezrobotnych z pozostałych kategorii stażu pracy niemal się nie zmieniły w latach 2010-2015.

Wykres 12. Struktura bezrobotnych według stażu pracy w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

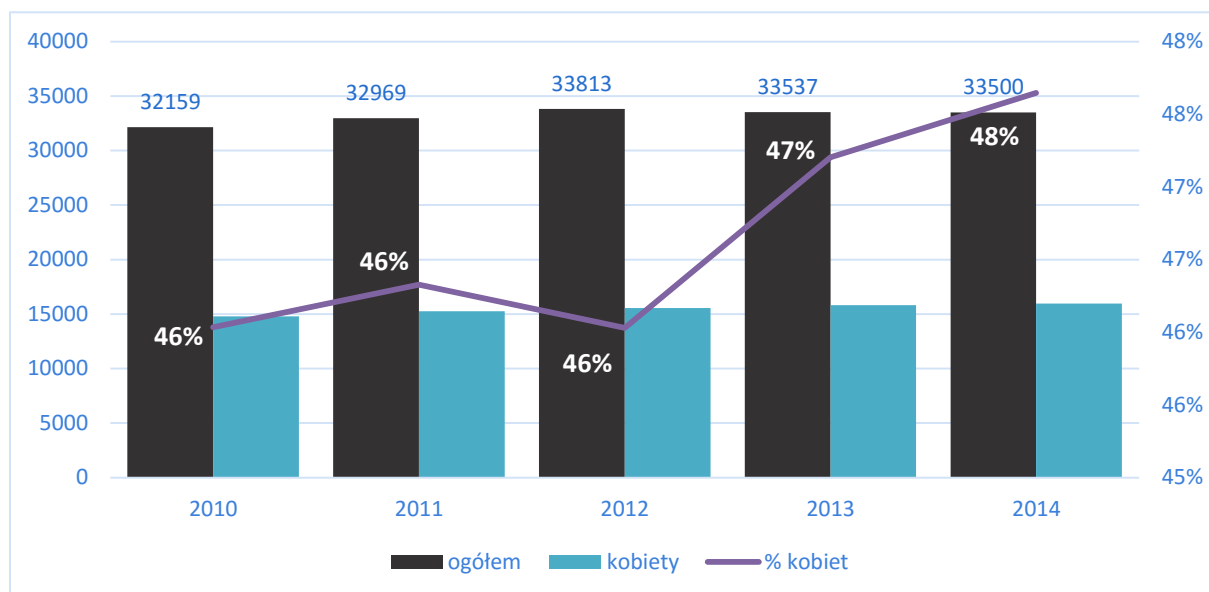
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Tarnowskich Górach

4.3.3 PRACUJĄCY

W 2014 roku liczba pracujących³⁴ na terenie Powiatu tarnogórskiego wynosiła 33 500 osób. Mimo iż była to wartość o 37 osób niższa niż w 2013 roku, ogółem liczba pracujących wzrosła w latach 2010-2014 w Powiecie o 4,2%. Nieprzerwany wzrost dotyczył natomiast liczby pracujących kobiet – w 2014 roku było ich o 2,0% więcej niż w 2010 roku. Dzięki szybszemu przyrostowi liczby pracujących kobiet niż liczby pracujących mężczyzn udział płci żeńskiej w ogóle pracujących wzrósł z 46% w 2010 roku do 48% w 2014 roku.

³⁴ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, duchownych i pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane łącznie z rolnictwem indywidualnym i pracującymi w organizacjach, fundacjach, związkach (SOF), według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności. Dane dotyczące pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie według stanu w dniu 31 XII w latach 2002-2009 wyszacowano na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań oraz Powszechnego Spisu Rolnego 2002 oraz w 2010 r. na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2010. (wyjaśnienie GUS/BDL)

Wykres 13. Liczba pracujących w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Wśród pracujących mieszkańców Powiatu tarnogórskiego najliczniejsza grupa osób posiada zatrudnienie w przemyśle i budownictwie. W sekcjach B-F w 2014 roku pracowało 11 343 osoby, co stanowiło 33,9% zatrudnionych. Liczba osób pracujących w przemyśle i budownictwie zmniejszyła się w latach 2010-2014 o 2,8%, co spowodowało również spadek udziału w ogóle pracujących z 36,4% w 2011 roku do wskazanych 33,9% w 2014 roku. Ponad 9,7 tys. osób pracowało w pozostałych usługach (sekcje M-U), a ponad 9,4 tys. w handlu i naprawie pojazdów, transporcie i gospodarce magazynowej, zakwaterowaniu i gastronomii oraz informacji i komunikacji. W przypadku sekcji M-U liczba pracujących w latach 2010-2014 wzrosła o 14,4% (wzrost udziału w ogóle pracujących z 26,6% do 29,2%), zaś w przypadku sekcji G-J odnotowano wzrost na poziomie 5,7%. Nieznacznie zwiększyła się w Powiecie również liczba pracujących w sekcji A, tj. rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (o 2,5%). Natomiast negatywne zmiany, w postaci 13,7% spadku liczby pracujących, nastąpiły w branżach związanych z działalnością finansową i ubezpieczeniową oraz obsługą rynku nieruchomości.

Tabela 8. Pracujący według grup sekcji PKD 2007 w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014

Grupa sekcji PKD 2007	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2164	2162	2168	2172	2219	2,5%
przemysł i budownictwo	11674	12009	12152	12053	11343	-2,8%
handel, naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	8903	8920	8961	9074	9412	5,7%
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	877	822	792	743	757	-13,7%
pozostałe usługi	8541	9056	9740	9495	9769	14,4%
Razem	32159	32969	33813	33537	33500	4,2%

Źródło: dane GUS/BDL

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców Powiatu liczba pracujących wynosiła 226 osób. Była to wartość niższa od średniej krajowej (230 pracujących na 1000 ludności), a także znacznie odbiegająca od średniej wojewódzkiej (259 pracujących na 1000 mieszkańców). Wśród gmin Powiatu tarnogórskiego najwyższym wskaźnikiem pracujących na 1000 ludności charakteryzowały się Ożarowice. Na 1000 mieszkańców tej gminy przypadało ponad dwukrotnie więcej osób pracujących (490) niż wynosiła średnia powiatowa. Wartości wskaźnika wyższe niż w Powiecie odnotowano także w gminie Krupski Młyn (367 pracujących na 1000 ludności) oraz w Miasteczku Śląskim i Tarnowskich Górach (po 265 pracujących). Na tle pozostałych gmin najniższymi wartościami analizowanego wskaźnika wyróżnia się miasto Kalety. W 2014 roku na 1000 mieszkańców tego miasta przypadały jedynie 82 osoby pracujące i choć w porównaniu do 2010 roku wartość wskaźnika wzrosła o 13,9%, dystans między Kaletami a innymi gminami Powiatu tarnogórskiego nadal był znaczny.

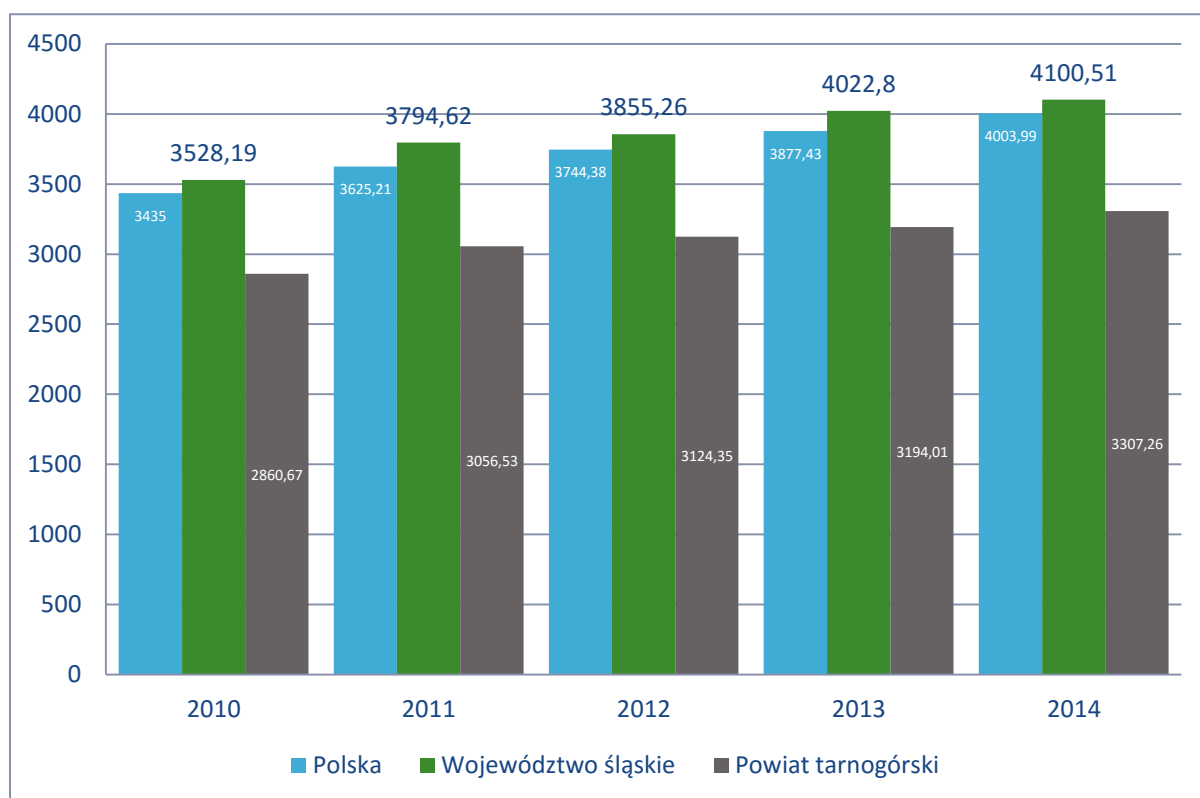
Tabela 9. Liczba pracujących na 1000 ludności w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w latach 2010-2014

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Polska	223	224	223	226	230	3,1%
Województwo śląskie	255	256	255	257	259	1,6%
Powiat tarnogórski	218	224	229	226	226	3,7%
Kalety	72	68	75	81	82	13,9%
Miasteczko Śląskie	256	251	255	260	265	3,5%
Radzionków	209	203	210	217	215	2,9%
Tarnowskie Góry	270	282	289	274	265	-1,9%
Krupski Młyn	279	324	324	345	367	31,5%
Ożarowice	406	433	473	455	490	20,7%
Świerklaniec	144	130	123	124	140	-2,8%
Tworóg	106	115	108	121	124	17,0%
Zbrosławice	124	124	128	138	141	13,7%

Źródło: dane GUS/BDL

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie tarnogórskim wynosiło w 2014 roku 3 307,26 zł. Stanowiło ono 82,6% przeciętnego wynagrodzenia w skali kraju (4 003,99 zł) i 80,7% przeciętnego wynagrodzenia brutto w województwie śląskim (4 100,51 zł). W latach 2010-2014 wysokość wynagrodzeń stale wzrastała, a zjawisko to dotyczyło wszystkich jednostek. O ile jednak w skali kraju przeciętne wynagrodzenie brutto wzrosło o 16,6%, a w skali Śląska – o 16,2%, to w przypadku Powiatu tarnogórskiego wzrost okazał się relatywnie najniższy i wynosił 15,6%.

Wykres 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie tarnogórskim na tle kraju i województwa w latach 2010-2014

Źródło: dane GUS/BDL

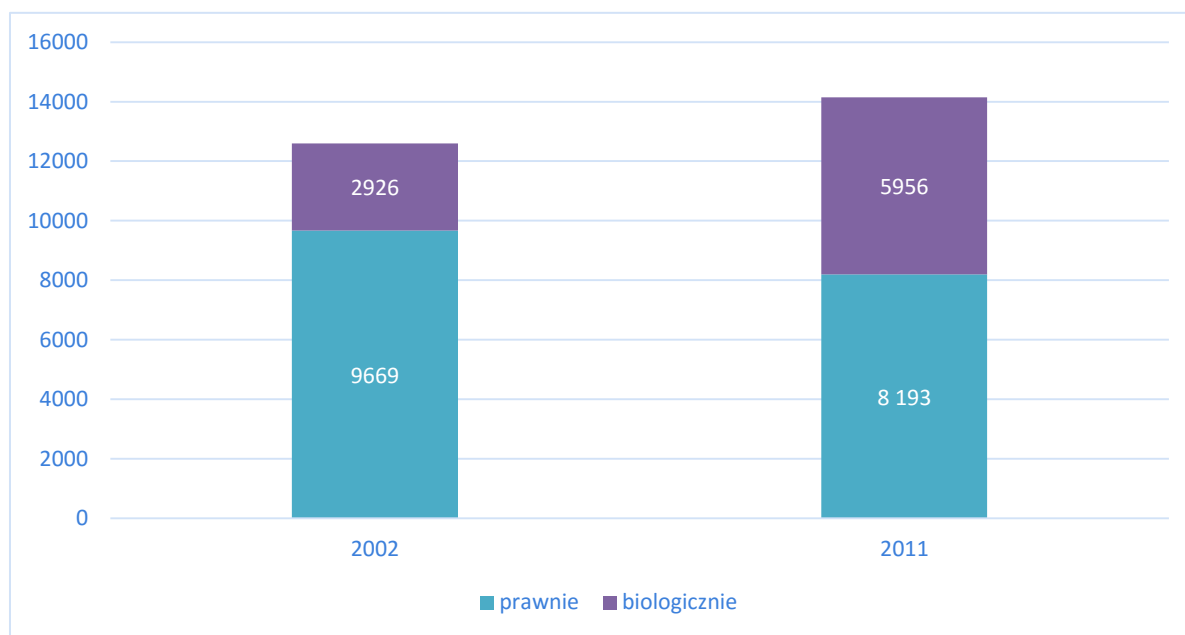
4.3.4 NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Do zadań Powiatu należy m.in. opracowywanie i realizacja powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, zawodowej i przestrzegania praw osób niepełnosprawnych. Powiat podejmuje działania zmierzające do ograniczania skutków niepełnosprawności. Zadaniem Powiatu jest też finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych, jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu. W kompetencjach Powiatu leży dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych oraz dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. Powiat zaopatruje osoby niepełnosprawne w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze. Powiaty odpowiedzialne są za likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, rehabilitację dzieci i młodzieży, usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika. Powiaty dofinansowują tworzenie i działanie warsztatów terapii zajęciowej oraz oferują pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych. Osoby niepełnosprawne mogą się szkolić, przekwalifikować a także otrzymać skierowanie do

specjalistycznych ośrodków szkoleniowo-rehabilitacyjnych. Osobom niepełnosprawnym oferuje się też doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne.³⁵

Dane dotyczące zbiorowości osób niepełnosprawnych gromadzone są przez instytucje publiczne w wielu różnych badaniach, w tym szczególnie podczas Narodowych Spisów Powszechnych. Na podstawie wyników NSP 2011 liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie Powiatu tarnogórskiego określono na poziomie 14 639 (tj. 10,6% ludności), w tym 490 osób w wieku 0-15 posiadających orzeczenie o niepełnosprawności. Ponadto w zbiorowości osób niepełnosprawnych wg danych NSP 2011 znajdowało się 8 193 niepełnosprawnych prawnie i 5 956 niepełnosprawnych tylko biologicznie. W porównaniu do danych z NSP 2002 widoczny jest spadek liczby niepełnosprawnych prawnie (-15,3%), przy jednoczesnym dwukrotnym wzroście liczby niepełnosprawnych tylko biologicznie (103,6%).

Wykres 15. Osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie w wieku 15 lat i więcej w Powiecie tarnogórskim w latach 2002 i 2011

Źródło: GUS/BDL (Narodowy Spis Powszechny 2002 r., Narodowy Spis Powszechny 2011 r.)

Wśród osób niepełnosprawnych w Powiecie tarnogórskim w 2011 roku niewielką przewagę miały kobiety. Ich liczba wynosiła 7 654, co stanowiło 52,3% ogólnej liczby niepełnosprawnych. Pod względem ekonomicznych grup wieku wśród niepełnosprawnych w Powiecie dominowały osoby w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym (po 47,4%). Jedynie 5,2% niepełnosprawnych stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym.

Wśród osób sklasyfikowanych w 2011 roku jako niepełnosprawne 59,3% posiadało orzeczenie o niepełnosprawności – prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności w Powiecie tarnogórskim posiadało 8 683 osób. Wśród nich znajdowały się 2 174 osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności (25%), 2 905 osób ze stopniem umiarkowanym (33,5%) i 2 680 ze stopniem lekkim (30,9%). Wobec 434 osób niepełnosprawnych nie udało się ustalić posiadanego stopnia niepełnosprawności, a kategorię osób

³⁵ na podstawie art. 35a ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dn 27 sierpnia 1997r (t.j. Dz. U. z 2011r., Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)

niepełnosprawnych prawie uzupełniało 490 dzieci i młodzieży w wieku 0-15 lat posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

Natomiast liczba niepełnosprawnych biologicznie w Powiecie tarnogórskim kształtowała się w 2011 roku na poziomie 5 956 osób, tj. 40,7% ogółu niepełnosprawnych. Wśród ludności biologicznie niepełnosprawnej przeważały te, które odczuwały umiarkowane ograniczenie sprawności (4 382 osoby, tj. 73,6%). Kolejne 1 279 osób (21,5%) odczuwało poważne ograniczenie sprawności, a 296 osób (5%) – całkowite.

Tabela 10. Charakterystyka osób niepełnosprawnych wg wyników NSP 2011 w Powiecie tarnogórskim

Cechy	Liczba	%
ogółem	14 639	100
pleć		
kobiety	7 654	52,3%
mężczyźni	6 985	47,7%
ekonomiczne grupy wieku		
w wieku przedprodukcyjnym	756	5,2%
w wieku produkcyjnym	6 940	47,4%
w wieku poprodukcyjnym	6 943	47,4%
rodzaj		
osoby niepełnosprawne prawnie	8 683	59,3%
o znacznym stopniu niepełnosprawności	2 174	25%
o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	2 905	33,5%
o lekkim stopniu niepełnosprawności	2 680	30,9%
o nieustalonym stopniu niepełnosprawności	434	5%
w wieku 0-15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	490	5,6%
osoby niepełnosprawne biologicznie	5 956	40,7%
odczuwające ograniczenie sprawności całkowite	296	5%
odczuwające ograniczenie sprawności poważne	1 279	21,5%
odczuwające ograniczenie sprawności umiarkowane	4 382	73,6%

Źródło: GUS/BDL (Narodowy Spis Powszechny 2002 r., Narodowy Spis Powszechny 2011 r.)

Szczegółowych i aktualnych informacji dotyczących liczby osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o niepełnosprawności dostarczają dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowskich Górach.

Na podstawie tych danych liczbę mieszkańców Powiatu posiadających orzeczenie o niepełnosprawności określono na poziomie 6 406 osób. Znajdowało się wśród nich 3 252 kobiety (50,8%) i 3 154 mężczyzn (49,2%). Połowę osób posiadających orzeczenia o niepełnosprawności stanowią osoby w wieku 60 i więcej lat. Ich liczba kształtowała się na poziomie 3 227 osób (50,4%). Liczną reprezentowaną jest również grupa wiekowa 41-59 lat – osoby w tym wieku stanowiły 34,4% posiadających orzeczenie o niepełnosprawności (2 204 osoby). Pozostali mieszkańcy Powiatu tarnogórskiego posiadający orzeczenie o niepełnosprawności mieli nie więcej niż 40 lat: 410 osób mieściło się w kategorii wiekowej 16-25 lat (6,4%), zaś 565 osób – w kategorii wiekowej 26-40 lat (8,8%).

Pod względem stopnia niepełnosprawności wśród osób posiadających orzeczenie przeważały osoby o umiarkowanym (47,2%) i znacznym (45%) stopniu niepełnosprawności. Pozostałe 7,8% stanowili niepełnosprawni w stopniu lekkim. Warto dodać, że średnio co dziesiąta osoba posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności w Powiecie tarnogórskim nie ukończyła 16 lat (10,6%).

Tabela 11. Charakterystyka osób niepełnosprawnych wg danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2016 roku

Cechy	Liczba	%
ogółem	6 406	100
pleć		
kobiety	3 252	50,8%
mężczyźni	3 154	49,2%
ekonomiczne grupy wieku		
w wieku 16-25 lat	410	6,4%
w wieku 26-40 lat	565	8,8%
w wieku 41-59 lat	2 204	34,4%
w wieku 60 lat i powyżej	3 227	50,4%
osoby niepełnosprawne prawnie		
o znacznym stopniu niepełnosprawności	2 880	45,0%
o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	3 026	47,2%
o lekkim stopniu niepełnosprawności	500	7,8%
w wieku 0-16 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności	679	10,6%

Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowskich Górach

W okresie od 1/2013 do 4/2016 prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu do kategorii osób niepełnosprawnych zaliczono łącznie 679 osób. Zdecydowaną większość z nich stanowiły osoby z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności (558 osób, tj. 82,2%). Co siódma osoba posiadała dwa symbole przyczyny niepełnosprawności (95 osób, tj. 14%), a 3,8% - trzy symbole przyczyny niepełnosprawności (26 osób).

W analizowanej zbiorowości znaczną przewagę mieli mężczyźni. W okresie od 1/2013 do 4/2016 prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu do kategorii osób niepełnosprawnych zaliczono 415 mężczyzn (61,1%) i 264 kobiety (38,9%). Pod względem wieku najliczniejszą kategorię stanowiły osoby mające 8-16 lat. Ich liczba wynosiła 321, tj. 47,3%. Pozostałe osoby zaliczone prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu do kategorii osób niepełnosprawnych miały od 4 do 7 lat (218 osób, tj. 32,1%) oraz nie więcej niż 3 lata (140 osób, 20,6%).

Tabela 12. Osoby zaliczone do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu z uwzględnieniem liczby przyczyn niepełnosprawności, wieku oraz płci – okres od 1/2013 do 4/2016

Cechy	ogółem	wg wieku			wg płci	
		do 3 lat	4-7 lat	8-16 lat	kobiety	mężczyźni
z jednym symbolem przyczyny niepełnosprawności	558	122	181	255	217	341
z dwoma symbolami przyczyny niepełnosprawności	95	13	32	50	36	59
z trzema symbolami przyczyny niepełnosprawności	26	5	5	16	11	15
ogółem	679	140	218	321	264	415

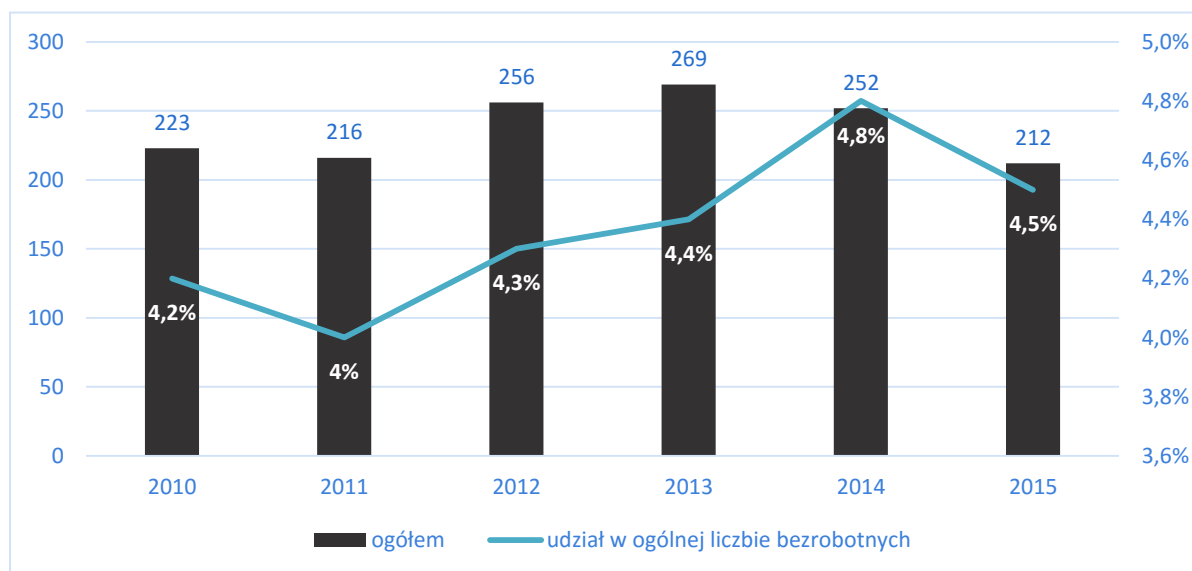
Źródło: Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Tarnowskich Górach

4.3.4.1 NIEPEŁNOSPRAWNI BEZROBOTNI

W dniu 31.XII.2015 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowskich Górach zarejestrowanych było 212 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 4,5% ogólnej liczby zarejestrowanych.

Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych fluktuowała w latach 2010-2013, przyjmując wartość maksymalną w 2013 roku, gdy w PUP zarejestrowanych było 269 osób niepełnosprawnych. Natomiast najwyższy udział niepełnosprawnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wystąpił w 2014 roku (4,8%), choć przez cały okres nie był niższy niż 4% ani wyższy niż 5%. Jako pozytywny należy uznać fakt, że od 2013 roku liczba niepełnosprawnych zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiecie tarnogórskim systematycznie się zmniejsza. Ogółem w latach 2013-2015 z rejestru PUP ubyło 57 niepełnosprawnych (tj. 21,2%).

Wykres 16. Niepełnosprawni zarejestrowani jako osoby bezrobotne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane PUP w Tarnowskich Górach

W 2015 roku wśród zarejestrowanych w PUP niepełnosprawnych znajdowało się 111 kobiet (52,4%) i 101 mężczyzn (47,6%). Struktura płciowa bezrobotnych osób niepełnosprawnych była zbliżona do tej z 2010 roku – wówczas 51,6% zarejestrowanych niepełnosprawnych stanowiły kobiety, a w 48,4% – mężczyźni.

Zmieniła się natomiast struktura niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotni w zależności od stopnia niepełnosprawności. W 2010 roku 74,9% zarejestrowanych niepełnosprawnych posiadało orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu lekkim (167 osób). W 2015 roku liczba ta zmalała do 102 osób, co stanowiło 48,1% zarejestrowanych bezrobotnych. Natomiast udział osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym wzrósł z 23,3% w 2010 roku (52 osoby) do 46,2% w 2015 roku (98 osób). Trzykrotnie zwiększyła się w latach 2010-2015 liczba zarejestrowanych bezrobotnych posiadających orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (z 4 do 12 osób). W 2010 roku stanowiły one 1,8% niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotni, zaś w 2015 roku – 5,7%.

W latach 2010-2015 obserwowane są również pewne zmiany struktury wykształcenia niepełnosprawnych bezrobotnych. W analizowanym okresie zwiększył się odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (z 37,7% do 42,9%), ale również policealnym i średnim zawodowym (z 18,4% do 23,6%) oraz wyższym (z 3,6% do 5,2%). Zmniejszył się natomiast znacznie udział osób niepełnosprawnych z najniższym poziomem wykształcenia. W 2010 roku wykształcenie gimnazjalne i poniżej posiadało 71 osób, co stanowiło 31,8% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych niepełnosprawnych. W 2015 roku liczebność tej kategorii wynosiła 47 osób (spadek o 33,8% w porównaniu z 2010 rokiem), co stanowiło 22,2% zarejestrowanych.

Pod względem czasu pozostawania bez pracy w latach 2010-2015 widoczny jest znaczący wzrost liczby osób niepełnosprawnych długotrwale bezrobotnych. W 2010 roku osoby niepełnosprawne pozostające bez zatrudnienia powyżej 24 miesięcy stanowiły 21,5% zarejestrowanych bezrobotnych, zaś w 2015 roku – już 33%. Należy jednak dodać, iż problem rosnącego udziału długotrwale bezrobotnych dotyczył całego Powiatu tarnogórskiego, nie tylko kategorii osób niepełnosprawnych.

Tabela 13. Charakterystyka osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Charakterystyka	2010		2015		Dynamika
	liczba	%	liczba	%	
ogółem	223	100,0%	212	100,0%	-4,9%
stopień niepełnosprawności					
znacznym	4	1,8%	12	5,7%	200,0%
umiarkowany	52	23,3%	98	46,2%	88,5%
lekki	167	74,9%	102	48,1%	-38,9%
płeć					
kobiety	115	51,6%	111	52,4%	-3,5%
mężczyźni	108	48,4%	101	47,6%	-6,5%
wykształcenie					
wyższe	8	3,6%	11	5,2%	37,5%
policealne, średnie zawodowe	41	18,4%	50	23,6%	22,0%
średnie ogólnokształcące	19	8,5%	13	6,1%	-31,6%
zasadnicze zawodowe	84	37,7%	91	42,9%	8,3%

gimnazjalne i poniżej	71	31,8%	47	22,2%	-33,8%
czas pozostawiania bez pracy					
do 1 miesiąca	10	4,5%	13	6,1%	30,0%
od 1 do 3 miesięcy	30	13,5%	39	18,4%	30,0%
od 3 do 6 miesięcy	39	17,5%	27	12,7%	-30,8%
od 6 do 12 miesięcy	46	20,6%	26	12,3%	-43,5%
od 12 do 24 miesięcy	50	22,4%	37	17,5%	-26,0%
powyżej 24 miesięcy	48	21,5%	70	33,0%	45,8%

Źródło: dane PUP w Tarnowskich Górach

PCPR jest organizatorem szeregu działań mających na celu aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych. W swojej codziennej działalności PCPR informuje na bieżąco organizacje pozarządowe, o możliwościach pozyskania środków finansowych na organizację różnego rodzaju zadań z zakresu wsparcia i rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych, zarówno mailowo, jak i poprzez zamieszczanie informacji na stronie internetowej. Pracownicy udzielają również informacji w formie ustnej i telefonicznej, a także pomagają w przygotowywaniu stosownych wniosków o dofinansowanie. Ponadto, co roku, na terenie Powiatu, mają miejsce wydarzenia o charakterze integracyjnym, takie jak np. wystawy prac plastycznych autorstwa osób niepełnosprawnych, spotkania w domach kultury.

4.3.4.2 ZAPEWNIENIE OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA TERENIE POWIATU TARNOGÓRSKIEGO USŁUG EDUKACYJNYCH I ZDROWOTNYCH

Dla osób niepełnosprawnych w Powiecie tarnogórskim dostępne są specjalne placówki edukacyjne i medyczne.

Osoby niepełnosprawne mogą skorzystać z oferty jednej z poniższych placówek edukacyjnych funkcjonujących w Powiecie tarnogórskim:

- Salezjański Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, ul. Śniadeckiego 1, Tarnowskie Góry. Przeznaczony dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej (choroby reumatyczne, urazy kończyn, urazy kręgosłupa, padaczka, mózgowie porażenie dziecięce, udary mózgu i stany powylewowe, nowotwory, alergie, nieuleczalne choroby):
 - Gimnazjum z Oddziałami Integracyjnymi
 - Publiczne Salezjańskie Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Integracyjnymi
 - Publiczne Salezjańskie Technikum z Oddziałami Integracyjnymi
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 15
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, ul. Strzelców Bytomskich 7, Tarnowskie Góry. Przeznaczony dla dzieci i młodzieży w wieku od 7 do 21 lat (w przypadku umiarkowanego i znacznego stopnia niepełnosprawności – do 24 lat) upośledzonych w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym.

W ramach SOSW funkcjonuje:

- Szkoła Podstawowa Specjalna

- Gimnazjum Specjalne
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy Nr 1
- Internat SOSW
- Zespół Szkół Specjalnych w Radzionkowie, ul. Nałkowskiej 2. Przeznaczony dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych (schorzenia słuchu, narządu mowy, urazy kończyn, padaczka, mózgowe porażenie dziecięce, upośledzenie umysłowe, zespół Downa):
- Szkoła Podstawowa Nr 3 Specjalna
- Gimnazjum Nr 3 Specjalne
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 16
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy Nr 2

Należy dodać, iż od 2016 roku oferta edukacyjna dla niepełnosprawnych dzieci i młodzieży w wieku od 0 do 25 lat w Powiecie tarnogórskim poszerzyła się o Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Regionalnej Fundacji Pomocy Niewidomym w Ziemiećicach, ul. Mikulczycka 120³⁶. W skład placówki wchodzi:

- Przedszkole Specjalne
- Szkoła Podstawowa Specjalna
- Gimnazjum Specjalne
- Pion terapeutyczny
- Internat

W obszarze *zdrowia* osoby niepełnosprawne mogą korzystać z oferty placówek dostępnych dla ogółu mieszkańców, jak i specjalistycznych, dedykowanym osobom niepełnosprawnym:

- Ośrodek Lecznico-Rehabilitacyjny „Pałac Kamieniec” Sp. z o.o. z siedzibą w Kamieńcu, ul. Polna 2, Kamieniec. Przeznaczony dla dzieci ze schorzeniami dolnych dróg oddechowych, nawracającymi zapaleniami oskrzeli, stanami po zapaleniu płuc, astmą oskrzelową, mukowiscydozą oraz dzieci i młodzieży ze schorzeniami psychiatrycznymi (upośledzenie umysłowe, zaburzenia psychiczne, zaburzenia rozwoju):
- Stacjonarny Oddział Rehabilitacji Pulmonologicznej dla Dzieci
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy Psychiatryczny dla Dzieci i Młodzieży
- Zespół Dziennych Ośrodków Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Radzionkowie, Plac Jana Pawła II 4, Radzionków. Przeznaczony dla dzieci i młodzieży, których stan neurorozwojowy wymaga intensywnego usprawniania – intensywnej stymulacji mózgu. Placówka umożliwia dzieciom i młodzieży realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki.
- SP ZOZ „REPTY” Górnośląskie Centrum Rehabilitacji im. gen. Jerzego Ziętka, ul. Śniadeckiego 1, Tarnowskie Góry

³⁶ Za: <http://www.rfpn.org/news/125/57/REKRUTACJA-OTWARTA-SOSW-ZIEMIeCICE.html> (19.08.2016)

- Wielospecjalistyczny Szpital Powiatowy S.A. NZOZ Szpital im. dr B. Hagera, ul. Pyskowska 47-51, Tarnowskie Góry
- NZOZ Szpital Św. Kamila Zakonu OO. Kamilianów, ul. Bytomska 22, Tarnowskie Góry
- NZOZ Caritas Diecezji Gliwickiej Stacja Opieki i Gabinet rehabilitacyjny w Tarnowskich Górach, ul. Powstańców Śląskich 2, Tarnowskie Góry
- NZOZ Caritas Diecezji Gliwickiej Stacja Opieki w Wielowsi, ul. Klasztorna 8, Gabinet rehabilitacyjny w Krupskim Młynie, ul. Krasickiego 2, Krupski Młyn
- NZOZ Caritas Diecezji Gliwickiej Stacja Opieki i Gabinet Rehabilitacyjny w Miasteczku Śląskim, ul. Dworcowa 2, Miasteczko Śląskie
- NZOZ Caritas Diecezji Gliwickiej Stacja Opieki i Gabinet rehabilitacyjny w Zbrostawicach, ul. Kościelna 3, Zbrostawice
- Caritas Parafii Matki Sprawiedliwości i Miłości Społecznej, ul. Opatowska 112, Tarnowskie Góry
- Caritas przy Parafii Św. Antoniego w Tworogu, ul. Kościelna 2, Tworóg.

4.3.4.3 REHABILITACJA SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (PCPR)³⁷

Osoby niepełnosprawne są jedną z grup, do których kierowana jest pomoc *Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach*. Wśród oferowanych form pomocy dla tej grupy społecznej znajdują się m.in. dofinansowania dla osób niepełnosprawnych do turnusów rehabilitacyjnych, sprzętów rehabilitacyjnych, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne i socjalne czy udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych.

Na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej przeznaczane są środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, natomiast podziału środków na realizację poszczególnych zadań dokonuje Rada Powiatu w Tarnowskich Górach.

W 2015 roku na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych Powiat Tarnogórski przeznaczył środki w wysokości 1 835 968,70 zł. Większość z nich przeznaczana jest na dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej – w 2015 roku środki na ten cel stanowiły 62% otrzymanych środków PFRON).

Na *dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych PCPR* w Tarnowskich Górach w 2015 roku przeznaczył 199 291 zł, najwięcej od 2012 roku. Liczba wniosków na dofinansowanie udziału w turnusach rehabilitacyjnych złożonych w 2015 roku wynosiła 456, a dofinansowaniem objęto 107 wnioskodawców, tj. 23%. Pozostałe 349 wniosków zostało rozpatrzonych odmownie z powodu braku środków finansowych. Ogółem dofinansowaniem na uczestnictwo w turnusach rehabilitacyjnych w 2015 roku objęto 200 osób, wśród których znajdowało się 107 osób niepełnosprawnych (18 niepełnosprawnych dzieci

³⁷ Za: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2015

i 89 niepełnosprawnych dorosłych) oraz 93 opiekunów (18 opiekunów dzieci i 75 opiekunów osób dorosłych).

Na dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w 2015 roku PCPR otrzymało niemal 400 000 zł, tj. nieznacznie mniej niż w 2014 roku, a jednocześnie znacznie więcej niż w latach 2011-2013. W 2015 roku złożono największą w analizowanym okresie liczbę wniosków na dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (425 wniosków), ale również największą liczbę wniosków objęto dofinansowaniem (381). W 2015 roku rozpatrzono odmownie 44 wnioski o dofinansowanie, w tym 38 z powodu braku środków finansowych, 5 z powodu przekroczenia kryterium dochodowego uprawniającego do ubiegania się o dofinansowanie oraz 1 z powodu nieuznania danego urzędu za sprzęt rehabilitacyjny.

Na likwidację barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w 2015 roku PCPR w Tarnowskich Górach wydatkował 160 000,00 zł. Była to kwota najwyższa od 2012 roku. Na zadania związane z likwidacją barier w 2015 roku złożono 106 wniosków, a dofinansowaniem objęto 60 wnioskodawców (tj. 57%). Pozostałe 46 wniosków zostało rozpatrzonych odmownie, w tym 19 z powodu nieuznania danego urzędu lub zakresu prac za likwidację barier, 18 z powodu braku środków finansowych, 6 z powodu rezygnacji wnioskodawcy z przyznanego dofinansowania, 2 z powodu śmierci wnioskodawcy i 1 z powodu braków formalnych.

Na dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej w 2015 roku wydatkowano 1 077 443,74 zł ze środków PFRON i 127 301,40 zł ze środków Powiatu. Na terenie Powiatu tarnogórskiego funkcjonują dwa Warsztaty Terapii Zajęciowej: w Kaletach-Drutarni i Tarnowskich Górach, których działalność jest dofinansowana ze środków PFRON i Powiatu Tarnogórskiego. Celem Warsztatów jest rehabilitacja społeczna i zawodowa zmierzająca do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności uczestników, pozwalająca na możliwie samodzielne i aktywne życie w społeczności. Na terenie Powiatu działają:

- Warsztat Terapii Zajęciowej w Kaletach-Drutarni, ul. Szkolna 8, prowadzony jest przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Śląski Oddział Regionalny z siedzibą w Katowicach. WTZ w Kaletach w 2015 roku otrzymał 461 880,00 zł ze środków PFRON i 51 320,00 zł ze środków Powiatu, z czego wykorzystano odpowiednio 461 694,85 zł i 51 088,80 zł. Zajęcia w warsztacie w Kaletach prowadzone są w pracowniach: gospodarstwa domowego, zoologicznej, florystyczno-ogrodniczej, komputerowo - fotograficznej, artystycznej oraz technicznej. Warsztat jest przeznaczony dla 30 uczestników, a według stanu na 31.12.2015 roku liczba oczekujących na uczestnictwo w zajęciach wynosiła 3 osoby.

WTZ w Kaletach jest objęty działaniami prowadzonymi w ramach projektu pozakonkursowego „Wszyscy razem” z RPO Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 współfinansowanego z EFS w ramach Osi Priorytetowej IX. Działania 9.1 Poddziałania 9.1.6. W ramach realizowanego od 15 lutego 2016 roku do 31 grudnia 2017 roku projektu w WTZ w Kaletach finansowane są następujące działania: utworzenie i wyposażenie pracowni (małej architektury i aranżacji terenów zielonych) oraz pięć dodatkowych miejsc dla osób z niepełnosprawnościami.

- Warsztat Terapii Zajęciowej w Tarnowskich Górach znajduje się przy Salezjańskim Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Św. Jana Bosko, ul.

Śniadeckiego 1. WTZ w Tarnowskich Górach w 2015 roku otrzymał 615 840,00 zł ze środków PFRON i 76 247,00 zł ze środków Powiatu, z czego wykorzystano odpowiednio 615 748,89 zł i 76 212,60 zł.

W WTZ prowadzone są następujące pracownie: gospodarstwa domowego, krawiecka, rękodzieła, arteterapii, teatralno-muzyczna, ślusarsko-techniczna, komputerowo-edukacyjna oraz ogrodniczo-florystyczna. Warsztat jest przeznaczony dla 40 uczestników, a według stanu na 31.12.2015 roku liczba oczekujących na uczestnictwo w zajęciach wynosiła 14 osób³⁸.

Niepełnosprawni mieszkańcy Powiatu tarnogórskiego uczestniczą również, na mocy porozumień zawartych pomiędzy samorządami terytorialnymi, w warsztatach terapii zajęciowej prowadzonych przez inne samorządy, tj. przez: Powiat Lubliniecki (2 mieszkańców), Miasto Gliwice (2 mieszkańców), Miasto Piekary Śląskie (2 mieszkańców) oraz Miasto Bytom (15 mieszkańców). Powiat tarnogórski przekazuje na rzecz każdego z tych samorządów z własnego budżetu 10% udział własny, który w 2015 roku wyniósł łącznie 34 524,00 zł.

Należy również dodać, iż od 2016 roku środki PFRON na tworzenie i prowadzenie warsztatów terapii zajęciowej wzrosły w Powiecie tarnogórskim o 42 000,00 zł w stosunku do 2015 roku. W konsekwencji wzrósł udział własny samorządów na ww. zadanie, co dotyczy również wkładu własnego wnoszonego do innych samorządów, w których mieszkańcy Powiatu korzystają z zajęć w ramach warsztatów terapii zajęciowej. Ponadto w 2016 roku, oprócz obowiązkowego wkładu własnego dla WTZ, z budżetu Powiatu tarnogórskiego dofinansowano dowóz dzieci niepełnosprawnych do warsztatu terapii zajęciowej przy Salezjańskim Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Tarnowskich Górach, na łączną kwotę 40 666,00 zł.

³⁸ Za: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2015

Tabela 14. Podział środków PFRON na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015

Podział	Charakterystyka	2011	2012	2013	2014	2015
dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych	kwota	65 000,00	248 829,12	166 934,00	152 206,00	199 291,00
	liczba złożonych wniosków	423	331	455	428	456
	liczba wniosków objętych dofinansowaniem	43	197	130	123	107
	% złożonych wniosków	10%	60%	29%	29%	23%
	liczba osób objętych dofinansowaniem (niepełnosprawni+opiekunowie)	84	315	193	173	200
dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	kwota	238 878,00	281 455,71	194 566,00	411 316,00	398 956,70
	liczba złożonych wniosków	264	373	307	397	425
	liczba wniosków objętych dofinansowaniem	242	353	220	306	381
	% złożonych wniosków	92%	95%	72%	77%	90%
dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	kwota	172 623,00	231 346,93	83 078,00	150 000,00	160 000,00
	liczba złożonych wniosków	118	118	94	131	106
	liczba wniosków objętych dofinansowaniem	65	94	34	62	60
	% złożonych wniosków	55%	80%	36%	47%	57%
dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej		1 035 720,00	1 035 720,00	1 035 720,00	1 035 720,00	1 077 720,00
sport, kultura, rekreacja i turystyka		0	9 815,00	0	0	0
Razem		1 512 221,00	1 807 166,76	1 480 298,00	1 749 242,00	1 835 967,70

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2015

Tabela 15. Domy pomocy społecznej w Powiecie tarnogórskim w 2015 roku

Nazwa	Przeznaczenie	Liczba miejsc	Liczba osób przyjętych		Liczba osób oczekujących		Miesięczny koszt utrzymania 1 mieszkańca
			z Powiatu	spoza Powiatu	z Powiatu	spoza Powiatu	
Dom Pomocy Społecznej „Przyjaźń” w Tarnowskich Górach, ul. Włoska 24	osoby przewlekłe somatycznie chore (kobiety i mężczyźni)	130	18	7	27	20	3 112,91
Dom Pomocy Społecznej w Tarnowskich Górach, ul. Gliwicka 22	osoby przewlekłe psychicznie chore (kobiety)	62	3	1	0	7	2 840,27
Dom Pomocy Społecznej w Zbrostawicach, ul. Wolności 34	osoby niepełnosprawne intelektualnie (mężczyźni)	95	0	2	1	7	2 966,46
Dom Pomocy Społecznej w Łubiu, ul. Pyskowicka 34	osoby przewlekłe psychicznie chore (kobiety i mężczyźni)	68	3	4	1	3	2 696,18
Dom Pomocy Społecznej w Nakle Śląskim, ul. Główna 8	osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie oraz dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie	60	2	5	0	5	3 019,47
Dom Pomocy Społecznej w Miedarach, ul. Zamkowa 7	osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie (mężczyźni)	54	1	0	0	6	3 289,90

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2015

Niepełnosprawni są jedną z kategorii osób, które na mocy art. 54 ust. 1 Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., mogą ubiegać się o umieszczenie w **domu pomocy społecznej**. Możliwość skierowania do takiej placówki przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności i niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Wydawanie decyzji o umieszczeniu w DPS, zmieniających odpłatność dla osób umieszczonych w domach pomocy społecznej na tzw. „starych zasadach” czy wpisywanie na listę oczekujących należy do zadań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach.

W Powiecie tarnogórskim funkcjonuje 6 domów pomocy społecznej o łącznej liczbie miejsc wynoszącej 469. W 2015 roku w DPS umieszczono łącznie 46 osób, w tym 27 mieszkańców Powiatu tarnogórskiego i 19 osób spoza Powiatu. Na liście oczekujących na miejsce w DPS znajdowało się natomiast 77 osób, w tym 29 mieszkańców Powiatu i 48 osoby spoza Powiatu. Okres oczekiwania na umieszczenie w domach pomocy społecznej był uzależniony od typu DPS, jednak w żadnej z placówek znajdujących się w Powiecie tarnogórskim nie był krótszy niż 1 rok. W DPS w Tarnowskich Górach przy ul. Gliwickiej okres oczekiwania wynosił ok. 4 lata, w DPS w Łubiu – ok. 3-4 lata, w DPS w Zbrostawicach – ok. 3 lata, w DPS w Tarnowskich Górach przy ul. Włoskiej – ok. 2 lat (mężczyźni) i 2 lata (kobiety), w DPS w Miedarach – ok. 2 lata, a w DPS w Nakle Śląskim – ok. 1 roku.

Tabela 16. Liczba złożonych wniosków, osób przyjętych i oczekujących na umieszczenie w DPS w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
liczba złożonych wniosków	126	129	100	95	78
liczba osób przyjętych	46	49	41	29	46
z Powiatu	20	31	18	15	27
spoza Powiatu	26	18	23	14	19
liczba osób oczekujących	110	107	89	100	77
z Powiatu	35	34	29	40	29
spoza Powiatu	75	73	60	60	48

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2015

Do zadań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach, na podstawie upoważnienia Starosty Tarnogórskiego, należy wydawanie decyzji o skierowaniu i wysokości odpłatności za pobyt w **Środowiskowym Domu Samopomocy**.

Środowiskowy Dom Samopomocy znajduje się w Tarnowskich Górach przy ulicy Kard. S. Wyszyńskiego 135 i jest prowadzony przez Stowarzyszenie „Serdeczni” na zlecenie Powiatu Tarnogórskiego. W ŚDS uczestniczy w zajęciach 15 osób przewlekłe psychicznie chorych, upośledzonych umysłowo oraz osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (typ łączony ABC). Placówka świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Wg stanu na 31.12.2015 roku liczba osób biorących udział w zajęciach w ŚDS wynosiła 14 osób.

Na mocy umowy podpisanej pomiędzy Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych a Powiatem Tarnogórskim Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach została powierzona realizacja pilotażowego programu „**Aktywny samorząd**”, finansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Formy wsparcia przewidziane w programie adresowane były do uprawnionych osób niepełnosprawnych i dotyczyły likwidacji barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową (moduł I) oraz pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym (moduł II).

Realizacja programu „Aktywny samorząd” rozpoczęła się w 2012 roku. W 2015 roku na realizację programu PCPR w Tarnowskich Górach otrzymał 254 380,11 zł, z czego wydatkowano 253 036,86 zł. Osoby uprawnione do korzystania z dofinansowania złożyły w 2015 roku 91 wniosków, a dofinansowaniem objęto 88 wniosków (96,7%). Beneficjentami programu zostało 16 osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem równoważnym oraz 44 osoby legitymujące się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem równoważnym.

Tabela 17. Realizacja programu „Aktywny samorząd” w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
środki przyznane przez PFRON	193 987,08	242 186,38	328 503,22	254 380,11
środki wykorzystane	91 203,30	238 279,06	325 843,79	253 036,86
liczba złożonych wniosków	20	89	95	91
liczba osób objętych dofinansowaniem	19	69	67	60
osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub równoważnym	18	25	22	16
osoby z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub równoważnym	1	44	43	44
osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności do 16 r.ż.			2	

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2015

W dniu 01.09.2015 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach, przystąpiło z ramienia Powiatu Tarnogórskiego do realizacji projektu w trybie pozakonkursowym w osi priorytetowej IX Włączenie społeczne, Działanie 9.1 Aktywna integracja, Poddziałanie 9.1.6 Programy aktywnej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020.

Projekt „*Wszyscy razem*” jest realizowany w partnerstwie z 4 gminami z terenu Powiatu Tarnogórskiego: Gminą Tarnowskie Góry, Kalety, Zbrostawice oraz Tworóg na mocy Umowy partnerskiej z dnia 22.12.2015 roku. Celem projektu jest poprawa funkcjonowania społeczno-zawodowego osób i rodzin doświadczających wykluczenia społecznego, w tym osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących Powiat Tarnogórski.

Działania są realizowane przez jednostki pomocy społecznej na rzecz 400 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym czy wykluczonych społecznie, w tym dla 49 osób z niepełnosprawnościami. Przewiduje się, iż w wyniku przeprowadzonych działań u uczestników nastąpi zmiana w kierunku samodzielności życiowej oraz aktywności zawodowej w obszarach ich funkcjonowania: społecznego, zawodowego, zdrowotnego, edukacyjnego. W ramach projektu zostaną podjęte działania aktywizujące mające na celu przede wszystkim nabywanie i przywrócenie poszczególnym osobom określonych kompetencji społecznych, nauczania ich zaradności w różnych obszarach

ich funkcjonowania społeczno-zawodowego, wyposażenia w odpowiednie umiejętności społeczne, które docelowo pozwolą im na samodzielność życiową z dala od systemu pomocy społecznej. W projekcie przewiduje się również objęcie działaniami Warsztatu Terapii Zajęciowej w Kaletach Drutarni w formie utworzenia i doposażenia nowej pracowni, a tym samym danie możliwości osobom z niepełnosprawnościami nabywania podstawowych zdolności do zatrudnienia.

4.3.5 PRZEMOC W RODZINIE

Głównym dokumentem określającym działania i zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy na terenie Powiatu tarnogórskiego jest **Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Realizowany w Powiecie Tarnogórskim w latach 2011-2016**, przyjęty uchwałą nr XI/110/2011 Rady Powiatu w Tarnowskich Górach z dnia 28 czerwca 2011 roku.

Program jest adresowany do: ofiar przemocy w rodzinie (dzieci, współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych, osób starszych, osób niepełnosprawnych), świadków przemocy w rodzinie, sprawców przemocy w rodzinie, osób podejmujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (m.in. pracowników socjalnych, kuratorów zawodowych, terapeutów, policjantów, pracowników placówek opiekuńczo-wychowawczych, nauczycieli, pracowników placówek leczenia odwykowego, pedagogów, psychologów, pracowników służby zdrowia), instytucji i organizacji pozarządowych działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz społeczności lokalnych.

Celem nadrzędnym *Programu* jest ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie i skuteczna ochrona ofiar przemocy w rodzinie na terenie Powiatu Tarnogórskiego. Wśród celów szczegółowych znajdują się natomiast kwestie związane z edukacją społeczną i promocją postaw i działań wolnych od przemocy, stworzeniem odpowiednich warunków do udzielania pomocy oraz współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy. Zakładane rezultaty *Programu* obejmują:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie;
- podniesienie wrażliwości społecznej wobec zjawiska przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności pomocy rodzinom, w których stosowana jest przemoc;
- zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- wzrost wiedzy dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie skutków stosowania przemocy w rodzinie;
- wzmocnienie systemu wsparcia na rzecz ofiar przemocy w rodzinie;
- zwiększenie dostępności do informacji o podmiotach udzielających wsparcia ofiarom przemocy domowej oraz o formach udzielanego wsparcia;
- wzrost kwalifikacji kadr w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Mimo iż w 2015 roku prowadzonych było wiele działań na rzecz przeciwdziałania przemocy, angażujących liczne instytucje i służby z terenu Powiatu tarnogórskiego, wskazane zostały obszary wymagające podjęcia większych działań w przyszłości. Znalazły się wśród nich:

- zadania z zakresu promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w formie szkoleń, warsztatów lub grup wsparcia dla rodziców;
- wznowienie działalności Punktu Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie;
- podjęcie działań mających na celu utworzenie na terenie Powiatu tarnogórskiego Ośrodka Interwencji Kryzysowej z miejscami hostelowymi zapewniającymi schronienie dla osoby doznającej przemocy, w którym udzielana byłaby profesjonalna pomoc psychologiczna, prawna i socjalna;
- rozszerzenie działalności Punktu Konsultacyjnego dla Osób Poszkodowanych w wyniku przestępstw i przemocy;
- podjęcie działań zwiększających bezpieczeństwo pracowników pomocy społecznej poprzez organizację szkoleń z zakresu asertywności, komunikacji z klientem oraz samoobrony fizycznej;
- rozwój superwizji, coachingu i grup wsparcia dla osób i służb realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- praca nad wzmocnieniem współpracy pomiędzy Sądem, Prokuraturą a PCPR w zakresie realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

Tabela 18. Programy przeciwdziałania przemocy obowiązujące w gminach Powiatu tarnogórskiego

Jednostka	Nazwa	Cel główny	Cele szczegółowe
Kalety	<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Kalety na lata 2011-2016</i>	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skuteczne i efektywne zwalczanie przemocy w rodzinie. 2. Zapewnienie osobom doznającym przemocy bezpieczeństwa i skutecznej pomocy 3. Zapewnienie interdyscyplinarnych szkoleń dla służb zajmujących się problemem przemocy 4. Zmiana postawy mieszkańców wobec przemocy w rodzinie poprzez działania informacyjno-edukacyjne
Miasteczko Śląskie	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Miasteczko Śląskie na lata 2011-2017</i>	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez podniesienie skuteczności działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie efektywnego systemu pomocy osobom doświadczającym przemocy, zapewniającego im profesjonalną i kompleksową pomoc. 2. Systematyczne diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie. 3. Monitoring rodzin z problemem przemocy oraz podjętych działań pomocowych przez wszystkie instytucje Miasteczka Śląskiego do tego powołane. 4. Podnoszenie wiedzy, wrażliwości i świadomości społecznej na problem przemocy w rodzinie. 5. Oddziaływanie na sprawców przemocy
Radzionków	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2011-2016</i>	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy dla rodzin, w których stosowana jest przemoc.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie. 2. Zwiększenie skuteczności ochrony ofiar przemocy w rodzinie i zwiększenie dostępności pomocy. 3. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc. 4. Koordynacja działań służb zajmujących się zjawiskiem przemocy w rodzinie oraz organizacji pożytku publicznego. 5. Wzrost przeszkolonych osób z zakresu udzielania pomocy rodzinom, w których występuje zjawisko przemocy. 6. Stała edukacja środowiska lokalnego poprzez artykuły w prasie lokalnej i na stronach internetowych UM i OPS, ulotki i broszury. 7. Zmiana postaw mieszkańców wobec zjawiska przemocy w rodzinach.
Tarnowskie Góry	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w</i>	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i	<p>PRIORYTET 1 Doskonalenie strategii współpracy służb i instytucji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, z wykorzystaniem interdyscyplinarnej formuły pracy</p> <p>Cele:</p>

	<i>Tarnowskich Górach na lata 2013-2016</i>	wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w przemoc.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wypracowanie modelu współpracy służb i instytucji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, 2. Dосконаlenie interdyscyplinarnej formuły pracy. <p>PRIORYTET 2 Pomoc rodzinie z problemem przemocy</p> <p>Cele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja procedury „Niebieskiej Karty”, 2. Zapewnienie kompleksowej pomocy członkom rodzin z problemem przemocy, 3. Udostępnienie specjalistycznej pomocy dziecku krzywdzonemu. <p>PRIORYTET 3 Podnoszenie świadomości społecznej oraz kształtowanie konstruktywnych postaw obywatelskich wobec zjawiska przemocy w rodzinie</p> <p>Cele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiana postaw wobec zjawiska przemocy, rozbrojenie mitów i stereotypów związanych z przemocą w rodzinie. 2. Zwiększenie poziomu wiedzy i świadomości w zakresie problemów związanych ze zjawiskiem przemocy domowej. 3. Upowszechnienie informacji o obowiązujących procedurach i formach pomocy w mieście. <p>PRIORYTET 4 Profesjonalizacja działań w obszarze profilaktyki, interwencji i pomocy rodzinie z problemem przemocy.</p> <p>Cel:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie kompetencji przedstawicieli służb i instytucji działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
Krupski Młyn	<i>brak aktualnego dokumentu</i>		
Ożarówiec	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Ożarówiec w latach 2013-2018</i>	Zmniejszenie skali zjawiska przemocy oraz stworzenie jednolitego, profesjonalnego systemu interwencji i wsparcia dla osób zagrożonych bądź uwikłanych w przemoc w rodzinie.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koordynacja działań pomocowych lokalnych podmiotów. 2. Systematyczna edukacja środowiska lokalnego. 3. Systematyczna edukacja przedstawicieli różnych grup zawodowych stykających się z problematyką przemocy w rodzinie.
Świerkianiec	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w</i>	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez spójne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Świerkianiec.

Tworóg	<i>Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2012-2020</i>	działanie wszystkich służb oraz zminimalizowanie prawdopodobieństwa wystąpienia aktów przemocy poprzez podniesienie świadomości społecznej.	2. Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie. 3. Zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
	<i>Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Tworóg</i>	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez spójne działanie wszystkich służb.	1. Edukacja społeczna i promocja postaw społecznych oraz działań wolnych od przemocy. 2. Stworzenie organizacyjnych i kadrowych warunków do udzielenia profesjonalnej pomocy ofiarom, świadkom i sprawcom przemocy. 3. Zwiększenie skuteczności działań wobec sprawców; 4. Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności osób realizujących zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, poprawa skuteczności podejmowanych działań.
Zbrosławice	<i>Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Zbrosławice</i>	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie poprzez minimalizowanie zjawiska przemocy i podniesienie poziomu świadomości i wrażliwości wobec przemocy	1. Zmniejszenie rozmiaru problemu. 2. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącym problemem. 3. Szkolenie służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy. 4. Udzielanie kompleksowej pomocy: konsultacje psychologiczne, prawne i pracę socjalną. 5. Budowanie lokalnej koalicji osób, służb, instytucji i organizacji w sprawie przeciwdziałaniu przemocy.

Kolejnym dokumentem o zasięgu powiatowym, w oparciu o który realizowane są zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, jest **Program Korekcyjno-Edukacyjny dla Sprawców Przemocy w Rodzinie Realizowany w Powiecie Tarnogórskim w latach 2012-2016**, przyjęty uchwałą nr XXV/259/2012 Rady Powiatu w Tarnowskich Górach z dnia 28 czerwca 2012 roku. Adresatami Programu są:

- Osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywające karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w Tarnowskich Górach;
- Osoby skazane za czyny związane ze stosowaniem przemocy, którym sąd zawiesił warunkowo wykonanie kary, zobowiązując do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym;
- Osoby, które uczestniczą w terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, a które ukończyły podstawowy cykl terapii z zaleceniem uczestnictwa w programie dla sprawców przemocy (w tym wypadku program stanowi uzupełnienie podstawowej terapii);
- Inne osoby, które samodzielnie podjęły decyzję o uczestnictwie w programie, w związku z ich kontaktem z instytucjami i organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie – ze szczególnym uwzględnieniem programów dla rodziców i opiekunów stosujących przemoc wobec dzieci;
- Sprawcy przemocy, wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty, skierowani przez Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Celami *Programu* są:

1. Uzyskanie przez sprawcę świadomości własnych przemocowych zachowań, stosowanych wobec członków własnej rodziny;
2. Uświadomienie sprawcy, czym jest przemoc;
3. Rozpoznanie przez sprawcę sygnałów ostrzegawczych, zapowiadających zachowania przemocowe;
4. Opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającemu użyciu siły i przemocy;
5. Nauka umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów bez użycia agresji i konstruktywnego wyrażania uczuć;
6. Promocja pozytywnych postaw (standardów i wartości), a w szczególności poczucia odpowiedzialności za własne czyny;
7. Promocja pozytywnych postaw rodzicielskich oraz nabycie umiejętności trzymania dyscypliny bez przemocy jako alternatywy dla agresywnego karania;
8. Nauka umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie, uczenie się korzystania z pomocy innych;
9. Zmiana zachowań i postaw osób stosujących przemoc w rodzinie, w rezultacie długofalowy efekt powstrzymywania sprawców i zakończenia przemocy, a także zwiększenie ich zdolności do samokontroli agresywnych zachowań i konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Zawartość merytoryczna *Programu* koncentruje się wokół elementów związanych z edukacją, rozpoznawaniem i zmianą systemu przekonań i postaw osobistych oraz zmianami behawioralno-poznawczymi. W ramach Programu prowadzona jest praca indywidualna i praca grupowa.

W 2015 roku zrealizowana została jedna edycja *Programu* w warunkach wolnościowych. Działaniami korekcyjno-edukacyjnym objęto 15 sprawców przemocy, w tym 8 osób ukończyło *Program*.

4.4 EDUKACJA I KULTURA

4.4.1 KULTURA

Powiat tarnogórski charakteryzuje się gęstą siecią placówek kulturalnych, obejmującą domy i ośrodki kultury, muzea, świetlice, biblioteki, kina i galerie sztuki. Podmioty takie funkcjonują w każdej z gmin Powiatu, a ich działalność wspiera oferta instytucji kultury zarządzanych przez władze Powiatu tarnogórskiego. Powiat prowadzi serwis internetowy *Kopalnia Kultury*, stanowiący system informacji kulturalnej o Powiecie tarnogórskim. Serwis zawiera informacje dotyczące instytucji kultury w Powiecie, zabytków, aktualności i zapowiedzi imprez kulturalnych oraz dostarcza wszelakich informacji na temat wydarzeń kulturalnych odbywających się w Powiecie.

Jednostkami organizacyjnymi Powiatu, prowadzącymi działalność w obszarze kultury, są:

- Centrum Kultury Śląskiej Pałac w Nakle Śląskim, ul. Pakowa 1, Nakło Śląskie (samorządowa instytucja kultury, utworzona uchwałą nr XXII/239/2012 Rady Powiatu w Tarnowskich Górach z dnia 27 kwietnia 2012 roku).

Ideą powołania Centrum Kultury Śląskiej było stworzenie miejsca integrującego społeczność Regionu oraz promowanie jego tradycji, historii i wszelkiego rodzaju przejawów działalności artystycznej i naukowej zarówno w kraju, jak i poza jego granicami.

Oferta i zakres działalności Centrum Kultury Śląskiej obejmuje między innymi: wystawy stałe i tymczasowe, wernisaże, warsztaty edukacyjne, prelekcje multimedialne, sesje śląskoznawcze z udziałem przedstawicieli świata nauki i środowisk artystycznych, wykłady, spotkania z wybitnymi osobowościami, koncerty, działalność wydawniczą i naukową, imprezy rekreacyjno-edukacyjne oraz konferencje³⁹.

- Powiatowy Młodzieżowy Dom Kultury im. Henryka Jordana, ul. Gliwicka 36, Tarnowskie Góry, realizujący swoje zadania w Tarnowskich Górach (przy ul. Gliwickiej 36, ul. Sienkiewicza 8) oraz w Filii w Radzionkowie (ul. Kosały 113)⁴⁰.

Na terenie Powiatu tarnogórskiego obowiązuje *Strategia Rozwoju Kultury w Powiecie Tarnogórskim na lata 2010-2020*, dokument, który w kompleksowy sposób poddaje analizie stan szeroko rozumianej kultury, określając jej sytuację, szanse i zagrożenia, a także wskazując perspektywy rozwoju w przyszłości, zarówno dla poszczególnych gmin, jak i całego Powiatu.

³⁹ Za: <http://cekus.pl/> (30.06.2016)

⁴⁰ Za: www.mdk.tgory.pl/ (30.06.2016)

Zgodnie z przedstawioną w nim wizją, w Powiecie tarnogórskim:

1. są atrakcyjne miejsca zamieszkania, w którym oprócz zatrudnienia ludzie mogą się kształcić, obcować z kulturą masową i kulturą wysoką;
2. kultura wpływa pozytywnie na stosunki międzyludzkie, sposób bycia i zachowanie. Kultura łągodzi miejscowe podziały oraz kształtuje kapitał społeczny: uczciwość, odpowiedzialność, pracowitość, umiejętność współdziałania;
3. w oparciu o potencjał infrastruktury, przemysł kulturowy i turystyczny powstają nowe miejsca pracy;
4. obok samorządu, wywodzący się stąd lub tu mieszkający naukowcy, artyści, architekci są ambasadorami kultury Powiatu i współdecydują o jakości przestrzeni publicznej oraz oferty kulturalnej;
5. zaakceptowane przez społeczeństwo i samorząd powiatowy, a następnie zrealizowane zaplanowane w niniejszej Strategii, priorytety rozwoju i produkty kulturalne Powiatu oraz każdej z gmin skutkują zmianą jakości życia w regionie.

Misją *Strategii* jest *wspomaganie i integrowanie kulturotwórczych przedsięwzięć na terenie całego Powiatu niezależnie od tego, jaki podmiot jest organizatorem*. Cele strategiczne i priorytety zostały natomiast sformułowane następująco:

Cel strategiczny I: Formowanie postaw prokulturalnych

- Priorytet I.1: Przygotowanie społeczności do uczestnictwa w kulturze
- Priorytet I.2: Podniesienie poziomu kadr zarządzających kulturą

Cel strategiczny II: Zwiększanie udziału kultury w życiu społecznym

- Priorytet II.1: Zwiększenie grupy osób korzystających z kultury
- Priorytet II.2: Powstawanie nowych instytucji kultury i rewaloryzacja istniejących
- Priorytet II.3: Tworzenie atrakcyjnych dla odbiorcy wydarzeń kulturalnych
- Priorytet II.4: Wymiana kulturalna z partnerskimi powiatami i gminami
- Priorytet II.5: Polepszenie systemu informacji o kulturze i promocji wydarzeń kulturalnych
- Priorytet II.6: Wspieranie amatorskiego ruchu artystycznego

Cel strategiczny III: Upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu

- Priorytet III.1: Rozpoznanie i inwentaryzacja zasobów dziedzictwa kulturowego
- Priorytet III.2: Rewitalizacja i rewaloryzacja zabytków

Cel strategiczny IV: Kształtowanie i mecenat środowisk twórczych

- Priorytet IV.1: Wspieranie środowisk twórczych
- Priorytet IV.2: Rozwój szkół artystycznych
- Priorytet IV.3: Kształtowanie estetyki otoczenia

4.4.2 SZKOLNICTWO PONADGIMNAZJALNE

Wg danych pochodzących z Systemu Informacji Oświatowej w dniu 30.09.2015 roku edukację na poziomie **liceum ogólnokształcącego** w Powiecie tarnogórskim realizowały następujące placówki:

Kalety:

- Liceum Ogólnokształcące w Kaletach, ul. 1 Maja 4, Kalety
- Liceum Ogólnokształcące Specjalne przy Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Kaletach, ul. ks. Rogowskiego 43 (specjalne)

Radzionków:

- Liceum Ogólnokształcące, Pl. Jana Pawła II 8

Tarnowskie Góry:

- I Liceum Ogólnokształcące im. S. Sempołowskiej, ul. Opolska 28
- II Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica, ul. Piłsudskiego 1
- III Liceum Ogólnokształcące, ul. Opolska 26
- VI Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II, ul. Pokoju 14
- XI Liceum Ogólnokształcące Z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Bosko, ul. Jana Śniadeckiego 1
- Liceum Ogólnokształcące Dla Dorosłych „Żak”, ul. Sobieskiego 1 (dla dorosłych)
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Centrum Edukacji „Siódemka”, ul. Piłsudskiego 2a (dla dorosłych)
- III Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, ul. Sienkiewicza 6 (dla dorosłych)

Zbrostawice:

- Liceum Ogólnokształcące w Kamieńcu, ul. Gliwicka 6, Kamieniec
- II Liceum Ogólnokształcące Specjalne, ul. Gliwicka 3, Kamieniec (specjalne)

W 2014 roku kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym w szkołach ogólnokształcących w Powiecie tarnogórskim prowadziło 12 placówek. Wśród nich znajdowały się dwie szkoły specjalne i trzy szkoły dla dorosłych. W 2014 roku do liceów ogólnokształcących w Powiecie uczęszczało 2 540 uczniów, zaś ukończyło je 879 osób. Liczba uczniów liceów systematycznie się zmniejszała, a w 2014 roku była o 18,1% niższa niż w 2010 roku. W przypadku absolwentów ich liczba początkowo wykazywała tendencję rosnącą, do maksymalnego poziomu 973 absolwentów w 2012 roku, a następnie malejącą, do minimalnego poziomu w 2014 roku.

Tabela 19. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – licea ogólnokształcące w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014

Licea ogólnokształcące	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
ogółem	11	11	11	11	12	9,1%
w tym specjalne	0	0	0	1	2	
w tym dla dorosłych	2	2	2	2	3	50,0%
oddziały	101	97	91	87	84	-16,8%
uczniowie	3101	3087	2902	2762	2540	-18,1%
absolwenci	896	924	973	909	879	-1,9%

Źródło: dane GUS/BDL

Licea ogólnokształcące w Powiecie tarnogórskim zlokalizowane są głównie w Tarnowskich Górach. W mieście funkcjonuje 8 liceów, w tym 3 szkoły przeznaczone dla dorosłych. Pozostałe placówki znajdują się w Zbrostawicach (2 szkoły, w tym 1 specjalna), Radzionkowie (1 szkoła) i Kaletach (1 szkoła specjalna). Ponad 90% uczniów liceów ogólnokształcących w Powiecie tarnogórskim pobiera naukę w szkołach usytuowanych w mieście powiatowym (92%). Również zdecydowana większość absolwentów (91,4%) ukończyła szkoły ogólnokształcące znajdujące się w Tarnowskich Górach.

Tabela 20. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – licea ogólnokształcące w Powiecie tarnogórskim oraz gminach w 2014 roku

Jednostka	ogółem	w tym specjalne	w tym dla dorosłych	oddziały	uczniowie	absolwenci	uczniowie przypadający na 1 oddział w liceach ogólnokształcących dla młodzieży
Powiat tarnogórski	12	2	3	84	2540	879	29
Kalety	1	1		3	21	0	
Radzionków	1			6	120	53	20
Tarnowskie Góry	8		3	72	2338	803	31
Zbrostawice	2	1		3	61	23	20

Źródło: dane GUS/BDL

Wg danych pochodzących z Systemu Informacji Oświatowej w dniu 30.09.2015 roku edukację na poziomie **zasadniczej szkoły zawodowej i szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy** w Powiecie tarnogórskim realizowały następujące placówki:

Kalety:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna EDU RES przy Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Kaletach, ul. ks. Rogowskiego 43 (specjalna)

Radzionków:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 11, ul. Zofii Nałkowskiej 2
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 12, ul. Sikorskiego 7a (specjalna)
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 16 Specjalna, ul. Zofii Nałkowskiej 2 (specjalna)

- Szkoła Przysposabiająca do Pracy Nr 2 Specjalna, ul. Zofii Nałkowskiej 2 (specjalna)

Tarnowskie Góry:

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 1, ul. Okrzei 3
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 2, ul. Sienkiewicza 23
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 3, ul. Sienkiewicza 6
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 4, ul. K. Miarki 17
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 7, ul. Sobieskiego 5
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Nr 10 im. Jana Pawła II, ul. Pokoju 14
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 14, ul. Strzelców Bytomskich 7 (specjalna)
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy nr 1, ul. Strzelców Bytomskich 7 (specjalna)
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 15 im. Św. Jana Bosko, ul. Jana Śniadeckiego 1 (specjalna)

Sieć zasadniczych szkół zawodowych w 2014 roku w Powiecie tarnogórskim tworzyło 13 placówek, w tym 6 specjalnych i 2 szkoły specjalne przysposabiające do pracy. Edukację w zasadniczych szkołach zawodowych pobierało 820 uczniów (o 16,9% mniej niż w 2010 roku), zaś ukończyły je 184 osoby (o 44,4% mniej niż w 2010 roku).

Tabela 21. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – zasadnicze szkoły zawodowe w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014

Zasadnicze szkoły zawodowe	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
ogółem	13	14	15	13	13	0,0%
w tym specjalne	5	6	7	6	6	20,0%
w tym szkoły specjalne przysposabiające do pracy	2	2	2	2	2	0,0%
oddziały	52	51	49	50	46	-11,5%
uczniowie	987	964	886	810	820	-16,9%
absolwenci	331	291	336	273	184	-44,4%

Źródło: dane GUS/BDL

Kształcenie w zasadniczych szkołach zawodowych realizowane było w pięciu gminach Powiatu tarnogórskiego: Tarnowskich Górach (7 szkół), Radzionkowie (3 szkoły) oraz Kaletach, Krupskim Młynie i Świerklańcu (po 1 szkole). ZSZ specjalne znajdują się w Tarnowskich Górach i Radzionkowie (po 2 placówki) oraz Kaletach i Krupskim Młynie (po 1 placówce), natomiast szkoły specjalne przysposabiające do pracy – w Radzionkowie i Tarnowskich Górach. Ponownie większość uczniów zasadniczych szkół zawodowych pobierało naukę w placówkach zlokalizowanych w Tarnowskich Górach (639 osób, tj. 77,9%), zaś absolwenci tych placówek stanowili 85,9% absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w Powiecie.

Zróznicowana była liczba uczniów przypadających na 1 oddział w zasadniczych szkołach zawodowych. Średnia dla całego Powiatu wynosiła 20 osób, przy czym najwięcej uczniów liczył przeciętny oddział zsz w Tarnowskich Górach (20 osób), a najmniej – w Radzionkowie (11 osób).

Tabela 22. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – zasadnicze szkoły zawodowe w Powiecie tarnogórskim oraz gminach w 2014 roku

Jednostka	ogółem	w tym specjalne	w tym szkoły specjalne przysposabiające do pracy	oddziały	uczniowie	absolwenci	uczniowie przypadający na 1 oddział w zasadniczych szkołach zawodowych dla młodzieży
Powiat tarnogórski	13	6	2	46	820	184	20
Kalety	1	1	0	2	25	0	13
Radzionków	3	2	1	8	81	19	11
Tarnowskie Góry	7	2	1	32	639	158	22
Krupski Młyn	1	1	0	1	14	0	14
Świerklaniec	1	0	0	3	61	7	20

Źródło: dane GUS/BDL

Wg danych pochodzących z Systemu Informacji Oświatowej w dniu 30.09.2015 roku edukację na poziomie średnim zawodowym (**technika**) w Powiecie tarnogórskim realizowały następujące placówki:

Kalety:

- Technikum w Kaletach, ul. 1 Maja 4

Radzionków:

- Technikum nr 13, ul. Zofii Nałkowskiej 2

Tarnowskie Góry:

- Technikum Nr 1, ul. Opolska 26
- Technikum Nr 2, ul. Okrzei 3
- Technikum Nr 4, ul. Sienkiewicza 23
- Technikum Nr 5, ul. Sienkiewicza 6
- Technikum Nr 6, ul. K. Miarki 17
- Technikum Nr 7, ul. Legionów 35
- Technikum Nr 9, ul. Sobieskiego 5
- Technikum Nr 12 im. Jana Pawła II, ul. Pokoju 14
- Technikum Nr 14 Z Oddziałami Integracyjnymi im. Św. Jana Bosko, ul. Jana Śniadeckiego 1

Tworóg:

- Technikum w Zespole Szkół Leśnych i Ekologicznych im. Stanisława Morawskiego w Brynku, ul. Park 8, Brynek

Młodzież chcąc uzyskać wykształcenie średnie zawodowe może kontynuować naukę w 11 technikach znajdujących się w Powiecie tarnogórskim. W 2014 roku do techników uczęszczało 2 746 uczniów i ukończyło je 569 osób. W obu przypadkach były to wartości najniższe w całym analizowanym okresie. Liczba uczniów w tarnogórskich technikach zmniejszyła się w latach 2010-2014 o 11%, zaś spadek liczby absolwentów wyniósł – 29,6%.

Tabela 23. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – technika dla młodzieży w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014

Technika	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
ogółem	13	13	13	12	11	-15,4%
oddziały	118	109	108	104	106	-10,2%
uczniowie	3086	2866	2826	2764	2746	-11,0%
absolwenci	808	778	710	707	569	-29,6%

Źródło: dane GUS/BDL

Technika znajdują się głównie w Tarnowskich Górach, gdzie liczba takich placówek wynosiła 8. Uczęszczało to nich 2 108 uczniów (76,8% ogólnej liczby), zaś liczba absolwentów kształtowała się na poziomie 436 osób (76,6%). Na 1 oddział w technikach w Powiecie przypadało średnio 26 uczniów, przy czym w zależności od lokalizacji szkoły przeciętna liczebność klas wahała się do 20 (Świerklaniec) do 30 osób (Radzionków).

Tabela 24. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – technika dla młodzieży w Powiecie tarnogórskim oraz gminach w 2014 roku

Jednostka	ogółem	oddziały	uczniowie	absolwenci	uczniowie przypadający na 1 oddział w technikach
Powiat tarnogórski	11	106	2746	569	26
Radzionków	1	8	237	36	30
Tarnowskie Góry	8	80	2108	436	26
Świerklaniec	1	11	224	59	20
Tworóg	1	7	177	38	25

Źródło: dane GUS/BDL

Wg danych pochodzących z Systemu Informacji Oświatowej w dniu 30.09.2015 roku edukację na **poziomie policealnym** w Powiecie tarnogórskim realizowały następujące placówki:

Tarnowskie Góry:

- Policealna Szkoła Centrum Nauki i Biznesu „ŻAK”, ul. Sobieskiego 1
- Policealna Szkoła Opieki Medycznej „ŻAK” w Tarnowskich Górach, ul. Sobieskiego 1
- Policealna Szkoła Detektywów i Pracowników Ochrony „LIDER”, ul. Sienkiewicza 23
- Policealna Szkoła Centrum Edukacji „Siódemka”, ul. Piłsudskiego 2a
- Szkoła Policealna dla Dorosłych Nr 2, ul. Sienkiewicza 6
- Szkoła Policealna dla Dorosłych Nr 1, ul. Opolska 26
- Szkoła Policealna nr 1, ul. Opolska 26 (dla młodzieży)

W 2014 roku w Powiecie tarnogórskim funkcjonowało siedem szkół policealnych, w tym 2 dla młodzieży i 5 dla dorosłych. Do szkół dla młodzieży uczęszczało 120 uczniów (aż o 42,9% mniej niż w 2010 roku), a do szkół dla dorosłych – 767 osób (o 9,7% więcej niż w 2010 roku). Podobne tendencje dotyczyły liczby absolwentów szkół policealnych: w przypadku szkół policealnych dla młodzieży nastąpił spadek liczby absolwentów (-50,6%), zaś w szkołach dla dorosłych liczba absolwentów wzrosła o 45,8%. Szkoły policealne dla młodzieży od 2012 roku są relatywnie mniej liczne niż szkoły policealne dla

dorosłych. W 2014 roku na 1 oddział w szkołach dla młodzieży przypadało średnio 24 uczniów, zaś w szkołach dla dorosłych – 30 uczniów.

Tabela 25. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – szkoły policealne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014

Szkoły policealne	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
dla młodzieży						
ogółem	2	2	2	2	2	0,0%
oddziały	6	6	5	5	5	-16,7%
uczniowie	210	196	129	132	120	-42,9%
absolwenci	79	80	78	48	39	-50,6%
uczniowie przypadający na 1 oddział	35	33	26	26	24	-31,4%
dla dorosłych						
ogółem	5	4	5	5	5	0,0%
oddziały	25	25	25	23	26	4,0%
uczniowie	699	797	716	724	767	9,7%
absolwenci	168	159	224	264	245	45,8%
uczniowie przypadający na 1 oddział	28	32	29	31	30	7,1%

Źródło: dane GUS/BDL

Do jednostek oświatowych prowadzonych przez powiat tarnogórski należy Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna. Placówka mieści się przy ul. Henryka Sienkiewicza 8 w Tarnowskich Górach i przy ul. Knosały 113 w Radzionkowie (w budynku szkoły). Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna obejmuje działalnością cały powiat tj.: miasta: Tarnowskie Góry, Radzionków, Miasteczko Śląskie i Kalety oraz gminy: Zbrosławice, Świerklaniec, Ożarówce, Krupski Młyn oraz Tworóg.

Misją Poradni jest wspomaganie dzieci i młodzieży oraz ich środowiska wychowawczego by nie zostali sami ze swoimi problemami. Podstawowym podmiotem działań PPP-P jest dziecko i jego problemy oraz środowisko wychowawcze. Poradnia oferuje bezpłatną pomoc psychologiczno-pedagogiczną, logopedyczną, a także w zakresie wyboru dalszego kierunku kształcenia i zawodu dzieciom i młodzieży. Oferta placówki skierowana jest do:

- uczniów: z trudnościami w nauce, z problemami wieku dorastania (relacjami rówieśniczymi, rodzinnymi i sytuacjami kryzysowymi), z problemami emocjonalnymi, w wyborze zawodu,
- rodziców: porady w zakresie pracy z dzieckiem: z trudnościami w nauce, z problemami wychowawczymi, z nadpobudliwością psychoruchową, z zaburzeniami w rozwoju, dyslektycznym, z wadą wymowy, pomoc w wyborze szkoły i zawodu, z niepełnosprawnościami,
- nauczycieli: porady i konsultacje dotyczące: interpretacji opinii i orzeczeń, wskazań do pracy z dzieckiem: z dysleksją i dyskalkulią, z deficytami rozwojowymi, niepełnosprawnym, zagrożonym niedostosowaniem społecznym, nadpobudliwym, zdolnymi.

Powiatowa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tarnowskich Górach jest jedyną tego typu placówką oświatową w Powiecie, a korzystanie z jej usług jest dobrowolne i nieodpłatne⁴¹.

4.4.3 SZKOLNICTWO WYŻSZE

Sieć edukacyjną na terenie Powiatu tarnogórskiego uzupełnia jedna placówka oferująca kształcenie na poziomie wyższym. Jest to **Wydział Nauk Społecznych w Tarnowskich Górach**, należący do *Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Opolu*, z siedzibą przy ul. Sienkiewicza 6. Oferta edukacyjna uczelni w Tarnowskich Górach obejmuje studia I stopnia (licencjackie) na jednym z dwóch kierunków:

- **Ekonomia, ze specjalnościami:**
 - Eurologistyka i transport
 - Gospodarka i administracja publiczna
 - Rachunkowość i finanse
- **Pedagogika, ze specjalnościami:**
 - Asystent rodziny
 - Doradztwo zawodowe i społeczne
 - Gerontopedagogika
 - Guwernantka/Guwerner
 - Pedagogika medialna
 - Pedagogika opiekuńcza i terapia pedagogiczną
 - Pedagogika pracy i ekonomia społeczna (nowość!)
 - Pedagogika pracy i zarządzanie bezpieczeństwem
 - Pedagogika pracy i zarządzanie zasobami ludzkimi (nowość!)
 - Pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna
 - Pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna z neurodydaktyką (nowość!)
 - Pedagogika zdrowia i pedagogika opiekuńcza
 - Pracownik służb medycznych
 - Psychopedagogika twórczości
 - Resocjalizacja i profilaktyka społeczna
 - Streetworking – pedagogika ulicy
 - Zarządzanie w oświacie i doradztwo

W 2015 roku w jednostce zamiejscowej w Tarnowskich Górach naukę pobierało 156 uczniów i ukończyło je 66 osób. W latach 2012-2015 obserwowany jest spadek zainteresowania kształceniem wyższym w Tarnowskich Górach – liczba studentów w placówce zmniejszyła się o 40,9%, zaś liczba absolwentów – o 15,4%.

Tabela 26. Szkolnictwo wyższe w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015

Szkoły wyższe	2012	2013	2014	2015	Dynamika
jednostki zamiejscowe	1	1	1	1	0,0%
studenci ogółem	264	227	205	156	-40,9%
absolwenci ogółem	78	89	64	66	-15,4%

Źródło: dane GUS/BDL

⁴¹ Za: <http://www.poradniatg.pl/> (19.08.2016)

4.5 ZDROWIE

Sieć placówek medycznych na terenie Powiatu tarnogórskiego tworzą jednostki publiczne i niepubliczne, oferujące usługi z zakresu leczenia szpitalnego, specjalistycznego (w tym psychiatrycznego) i w ramach podstawowej opieki zdrowotnej.

W 2015 roku na terenie Powiatu znajdowały się 92 przychodnie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym 8 placówek podległych samorządowi terytorialnemu. Sieć placówek medycznych w Powiecie rozwija się, w latach 2010-2015 przybyło 14 przychodni, co oznacza wzrost na poziomie 18%. W ramach opieki ambulatoryjnej na terenie Powiatu udzielono łącznie 919 133 porad lekarskich, najwięcej od 2012 roku (wzrost o 11,6%).

Z kolei w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w 2015 roku w Powiecie tarnogórskim udzielono 618 160 porad lekarskich. Była to największa liczba porad w analizowanym okresie, a od 2012 roku porad udzielanych w ramach POZ stopniowo przybywa (wzrost o 8,4%).

Tabela 27. Placówki ambulatoryjnej i podstawowej opieki zdrowotnej w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Przychodnie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika
ambulatoryjna opieka zdrowotna							
przychodnie ogółem	78	89	86	88	94	92	18%
przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu	8	6	7	7	8	8	0,0%
porady lekarskie	-	-	823791	876546	893848	919133	-
podstawowa opieka zdrowotna							
porady	570466	615200	519475	582217	599681	618160	8,4%
w tym w przychodniach podległych samorządowi terytorialnemu	143084	139701	96732	146739	135736	141472	-1,1%

Źródło: dane GUS/BDL

Większość placówek medycznych w Powiecie tarnogórskim zlokalizowana jest w Tarnowskich Górach. Swoją siedzibę w mieście powiatowym ma 57 przychodni, w których w 2014 roku z porad skorzystało ponad 276 tys. osób w ramach podstawowej opieki zdrowotnej (46% ogólnej liczby porad udzielonych w Powiecie) i ponad 513 tys. osób w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (57,5%). W pozostałych gminach Powiatu liczba przychodni waha się od 2 (Miasteczko Śląskie, Krupski Młyn) do 9 placówek (Zbrosławice, Radzionków). Natomiast przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu funkcjonują w Tarnowskich Górach (3 placówki), Świerklańcu (2 placówki) oraz Radzionkowie, Tworogu i Zbrosławicach (po 1 placówce).

W przeliczeniu na 10 tys. ludności w Powiecie tarnogórskim znajduje się 7 przychodni. Najwięcej placówek mają do swojej dyspozycji mieszkańcy Tarnowskich Gór, gdzie wskaźnik przyjął najwyższą wartość, 9 przychodni na 10 tys. ludności. Z kolei najmniejszą liczbę przychodni na 10 tys. mieszkańców stwierdzono w miastach Kalety i Miasteczko Śląskie (po 3 placówki).

Tabela 28. Placówki opieki zdrowotnej w Powiecie tarnogórskim i gminach w 2015 roku

Jednostka	przychodnie ogółem	przychodnie podległe samorządowi terytorialnemu	porady w ramach podstawowej opieki zdrowotnej	porady w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	przychodnie na 10 tys. ludności
Powiat tarnogórski	92	8	618160	919133	7
Kalety	2		30520	32503	2
Miasteczko Śląskie	1		35403	55187	1
Radzionków	8	1	78176	95598	5
Tarnowskie Góry	58	3	300611	545249	10
Krupski Młyn	2		13935	13935	6
Ożarowice	4		29797	34683	7
Świerklaniec	5	2	47104	48830	4
Tworóg	3	1	35072	37895	4
Zbrostawice	9	1	47542	55253	6

Źródło: dane GUS/BDL

Sieć placówek medycznych na terenie Powiatu uzupełniają **apteki i punkty apteczne**. W 2015 roku na terenie Powiatu znajdowało się 40 aptek i 6 punktów aptecznych. W latach 2010-2015 sieć placówek aptecznych na terenie Powiatu rozwinęła się – przybyły 4 apteki (wzrost o 11,1%) i 1 punkt apteczny (wzrost o 20%). Wzrost liczby aptek spowodował zmniejszenie liczby ludności przypadającej na 1 aptekę ogólnodostępną. W 2010 roku na 1 aptekę w Powiecie przypadało 3 839 mieszkańców, zaś w 2015 roku – 3 471 osób.

Tabela 29. Placówki apteczne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Apteki	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika
apteki ogólnodostępne	36	40	40	40	41	40	11,1%
punkty apteczne	5	6	5	4	6	6	20,0%
ludność na aptekę ogólnodostępną	3839	3460	3469	3459	3378	3471	-9,6%

Źródło: dane GUS/BDL

Połowa aptek (20 placówek) zlokalizowana jest w Tarnowskich Górach, pozostałe znajdują się w innych gminach Powiatu. Mieszkańcy wszystkich gmin mają do dyspozycji przynajmniej jedną aptekę, a w gminach Zbrostawice, Tworóg, Świerklaniec i Ożarowicach funkcjonują także punkty apteczne. Zróżnicowana liczba placówek aptecznych w gminach powoduje znaczne różnice w wartościach wskaźnika ludności przypadającej na 1 aptekę ogólnodostępną. Najkorzystniejsza jest sytuacja w gminie Krupski Młyn, gdzie na 1 aptekę przypada 1 620 mieszkańców, zaś najtrudniejsza – w gminie Tworóg, gdzie liczba ludności na 1 aptekę ukształtowała się w 2015 roku na poziomie 8 146 osób.

Tabela 30. Placówki apteczne w Powiecie tarnogórskim i gminach w 2015 roku

Jednostka	apteki ogólnodostępne	punkty apteczne	ludność na aptekę ogólnodostępną
Powiat tarnogórski	40	6	3471
Kalety	4		2161
Miasteczko Śląskie	2		3680
Radzionków	5		3400
Tarnowskie Góry	20		3052
Krupski Młyn	2		1620
Ożarowice	1	1	5704
Świerklaniec	2	1	5923
Tworóg	1	1	8146
Zbroślawice	3	3	5286

Źródło: dane GUS/BDL

4.6 RODZINA

4.6.1 PIECZA ZASTĘPCZA⁴²

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r.⁴³ o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

- rodzina zastępcza
 - spokrewniona;
 - niezawodowa;
 - zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;
- rodzinny dom dziecka.

Rodzinę zastępczą lub rodzinny dom dziecka tworzą małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej, z zastrzeżeniem art. 55 i 58 ustawy. Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie lub osoba, o których mowa powyżej, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Rodzinę zastępczą zawodową lub rodzinę zastępczą niezawodową tworzą małżonkowie lub osoba, o których mowa powyżej, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Zadania związane z organizacją pieczy zastępczej realizowane są przez jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego (powiaty). W przypadku Powiatu Tarnogórskiego organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej, zgodnie z Zarządzeniem Starosty

⁴² Źródłem tej części opracowania są sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonanych przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, sporządzane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach.

⁴³ Dz.U. 2016 poz. 575

Tarnogórskiego nr 112/2011 z dnia 23.12.2011 roku w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu tarnogórskiego, jest *Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach*. W PCPR, zgodnie z art. 76 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., powołano Zespół ds. Pieczy Zastępczej, realizujący zadania nałożone ww. ustawą. Działalność Zespołu prowadzona jest w oparciu o założenia i cele sformułowane w **Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej Realizowanym w Powiecie Tarnogórskim w latach 2015-2017**, przyjętym uchwałą nr X/90/2015 Rady Powiatu Tarnogórskiego z dnia 25 sierpnia 2015 r.

Adresatami *Programu* są: rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, rodziny pomocowe, pełnoletni wychowankowie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, osoby opuszczające rodzinną i instytucjonalną pieczę zastępczą, dzieci umieszczone w pieczy zastępczej oraz rodzice dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Celem nadrzędnym *Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej* jest zapewnienie opieki i wsparcia dzieciom i młodzieży z terenu Powiatu Tarnogórskiego, całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodziców. Zadania zaplanowane do realizacji, ujęte w cele operacyjne, mają charakter profilaktyczny, prewencyjny, a także służą zwalczaniu problemu (jakim jest brak opieki nad dziećmi) i jego negatywnych konsekwencji.

Cele operacyjne sformułowano w następujący sposób:

Cel operacyjny 1 Pozyskiwanie kandydatów na rodziców zastępczych spokrewnionych z dzieckiem

- Działanie 1 – Współpraca z gminami w celu ustalenia możliwości przejęcia opieki nad dzieckiem przez krewnych dziecka

Cel operacyjny 2 Edukacja społeczna i promocja rodzicielstwa zastępczego jako formy opieki nad opuszczonym dzieckiem

- Działanie 1 – Udział PCPR w Tarnowskich Górach w zorganizowanych akcjach propagujących rodzicielstwo zastępcze
- Działanie 2 – Rozpowszechnianie ulotek i materiałów informacyjnych, opracowanie publikacji prasowych dotyczących pieczy zastępczej
- Działanie 3 – Organizowanie imprez promujących rodzicielstwo zastępcze, w tym Dnia Rodzicielstwa Zastępczego

Cel operacyjny 3 Pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie kandydatów na rodziców zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka

- Działanie 1 – Prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskanie kandydatów na rodziców zastępczych
- Działanie 2 – Organizowanie i prowadzenie szkoleń dla kandydatów na rodziców zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych
- Działanie 3 – Kształcenie kadry specjalistów prowadzących szkolenia dla kandydatów – trenerów programu PRIDE
- Działanie 4 – Prowadzenie badań psychologicznych i pedagogicznych kandydatów na rodziców zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodziny pomocowe

- Działanie 5 – Kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych

Cel operacyjny 4 Profesjonalizacja rodzicielstwa zastępczego poprzez tworzenie zawodowych rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka

- Działanie 1 – Zawieranie umów z rodzinami niezawodowymi o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej wg limitu określonego w punkcie VI programu. Limit dotyczy funkcjonujących rodzin niezawodowych, spełniających warunki do przekształcenia ich w rodziny zawodowe zgodnie z art. 54 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- Działanie 2 – Zawieranie umów o utworzenie rodziny zawodowej z kandydatami do pełnienia w/w funkcji, zgodnie z potrzebami Powiatu w tym zakresie i wyrażeniu zgody przez Zarząd Powiatu Tarnogórskiego
- Działanie 3 – Tworzenie rodzinnych domów dziecka zgodnie z potrzebami Powiatu w tym zakresie i wyrażeniu zgody przez Zarząd Powiatu Tarnogórskiego

Cel operacyjny 5 Wspieranie merytoryczne istniejących rodzin zastępczych

- Działanie 1 – Szkolenia dla rodzin zastępczych, mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz zapobieganie zjawisku wypalenia zawodowego
- Działanie 2 – Poradnictwo psychologiczne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz rodzin pomocowych
- Działanie 3 – Zapewnienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej dostępu do specjalistycznej pomocy psychologicznej, pedagogicznej, medycznej itp.
- Działanie 4 – Prowadzenie terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, ich dzieci oraz dzieci przebywających w pieczy zastępczej
- Działanie 5 – Objęcie rodzin zastępczych opieką koordynatora
- Działanie 6 – Organizacja grup wsparcia dla osób sprawujących pieczę zastępczą
- Działanie 7 – Zapewnienie wsparcia rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka poprzez rodziny pomocowe
- Działanie 8 – Organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy
- Działanie 9 – Zapewnienie rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka pomocy prawnej

Cel operacyjny 6 Integracja środowiska rodzin zastępczych

- Działanie 1 – Organizacja grup wsparcia dla osób sprawujących pieczę zastępczą
- Działanie 2 – Organizacja imprez i spotkań mających na celu integrację środowiska rodzin zastępczych

Cel operacyjny 7 Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą

- Działanie 1 – Prowadzenie grup edukacyjnych i szkoleń dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej

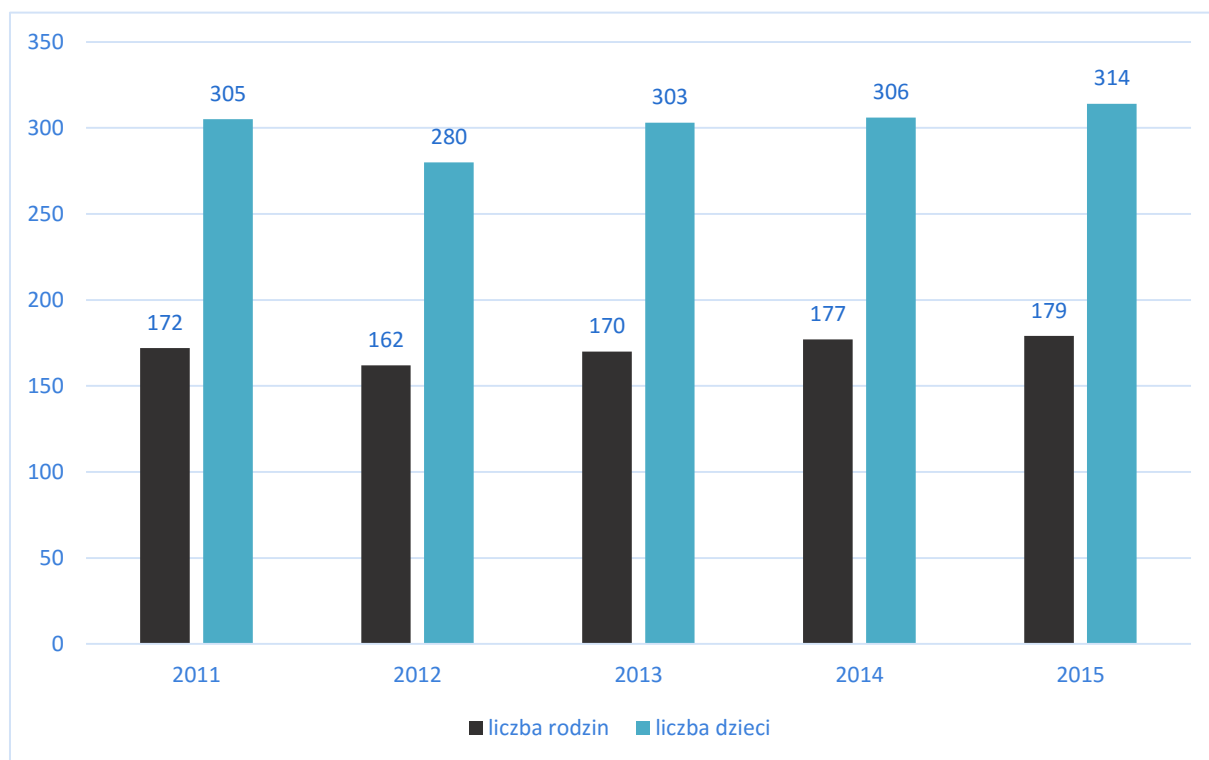
- Działanie 2 – Tworzenie i pomoc w realizacji indywidualnych programów usamodzielnienia
- Działanie 3 – Pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia

Cel operacyjny 8 Pełna stabilizacja sytuacji dziecka (w tym powrót do rodziny biologicznej lub adopcja)

- Działanie 1 - Realizacja planu pomocy dziecku oraz współpraca przy realizacji planu pracy z rodziną dziecka
- Działanie 2 – Odpowiedni dobór rodziny zastępczej dla dziecka przy umieszczaniu go w rodzinnej pieczy zastępczej
- Działanie 3 – Zgłaszanie do ośrodka adopcyjnego informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną
- Działanie 4 – Tworzenie warunków do zwiększenia liczby adopcji dzieci z uregulowaną sytuacją prawną⁴⁴.

W całym 2015 roku na terenie Powiatu tarnogórskiego funkcjonowało 179 rodzin zastępczych, w których umieszczono 314 dzieci. W porównaniu do 2011 roku liczba rodzin zastępczych wzrosła o 4,1%, zaś liczba umieszczonych w nich dzieci – o 3%. Warto zauważyć, że w Powiecie tarnogórskim od 2012 roku liczba funkcjonujących rodzin zastępczych i umieszczanych w nich dzieci systematycznie wzrasta.

Wykres 17. Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci (narastająco) w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

⁴⁴ Za: Program Rozwoju Pieczy Zastępczej Realizowany w Powiecie Tarnogórskim w latach 2015-2017

Wśród rodzin zastępczych w Powiecie tarnogórskim dominują rodziny niezawodowe i spokrewnione, relatywnie mniej jest rodzin zastępczych zawodowych i specjalistycznych. W dniu 31.XII.2015 roku w Powiecie funkcjonowało 148 rodzin zastępczych, w tym 56 rodzin spokrewnionych (38%) i 76 rodzin niezawodowych (51%), a także 6 rodzin zawodowych (4%), 5 rodzinnych domów dziecka (3%), 4 rodziny zawodowe specjalistyczne (3%) i 1 rodzina zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego (1%).

W porównaniu do stanu w dniu 31.XII.2012 roku liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w Powiecie tarnogórskim w dniu 31.XII.2015 roku zmniejszyła się o 3,2%. Spadek dotyczył liczby rodzin spokrewnionych (-11,1%) oraz niezawodowych (-6,2%). Warto zauważyć znaczny przyrost liczby rodzin zawodowych (o 500%, z 1 do 6 rodzin) oraz zawodowych specjalistycznych (o 100%, z 2 do 4 rodzin).

W dniu 31.XII.2015 roku w pieczę zastępczą w Powiecie tarnogórskim objętych było 240 dzieci. Była to liczba o 8,4% niższa niż w dniu 31.XII.2012 roku. Największa grupa dzieci przebywała w rodzinach niezawodowych – w dniu 31.XII.2015 roku w rodzinach niezawodowych pozostawało 107 dzieci (45%), w rodzinach spokrewnionych – 70 dzieci (29%), w rodzinnych domach dziecka – 26 dzieci (11%), w rodzinach zawodowych – 19 dzieci (8%), w rodzinach zawodowych specjalistycznych – 11 dzieci (7%), a w pogotowiu opiekuńczym – 7 dzieci (3%).

W porównaniu do 31.XII.2012 roku zmniejszyła się liczba dzieci przebywających w rodzinach spokrewnionych (-11,4%) i niezawodowych (-25,7%), wzrosła natomiast liczba dzieci przebywających w rodzinach zawodowych (o 850%, z 2 do 19 dzieci), zawodowych specjalistycznych (o 83,3%) i zawodowej pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego (o 16,7%).

Tabela 31. Liczba rodzin zastępczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015

Tabela 51. Liczba rodzin zastępczych w Powiecie tarnobrzeskim w latach 2011 - 2015												
Typ rodziny	2011*		2012		2013		2014		2015		Dynamika	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%		
Narastająco												
Spokrewniona z dzieckiem	-	-	66	41%	71	42%	71	40%	71	40%	7,6%	
Niezawodowa	-	-	87	54%	84	49%	90	51%	90	50%	3,5%	
Zawodowa	-	-	1	1%	2	1%	3	2%	6	3%	500%	
Zawodowa specjalistyczna	-	-	2	1%	4	2%	4	2%	4	2%	100%	
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	-	-	1	1%	1	1%	1	1%	1	1%	0%	
Rodzinny Dom Dziecka/Wielodzietna	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4%	40%	
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem rodzina wielodzietna	-	-	5	3%	8	5%	8	5%	-	-	-	
Razem	172	100%	162	100%	170	100%	177	100%	179	100%	10,5%	
wg stanu na 31.XII.												
Spokrewniona z dzieckiem	-	-	63	41%	65	42%	62	39%	56	38%	-11,1%	
Niezawodowa	-	-	81	53%	75	48%	82	51%	76	51%	-6,2%	
Zawodowa	-	-	1	1%	2	1%	5	3%	6	4%	500%	
Zawodowa specjalistyczna	-	-	2	1%	4	3%	3	2%	4	3%	100%	
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	-	-	1	1%	1	1%	1	1%	1	1%	0%	
Rodzinny Dom Dziecka/Wielodzietna	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3%	0%	
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem rodzina wielodzietna	-	-	5	3%	8	5%	7	4%	-	-	-	
Razem	150	100%	153	100%	155	100%	160	100%	148	100%	-3,3%	

* w 2011 roku i latach poprzednich obowiązywało inne nazewnictwo typów rodzin zastępczych oraz inne wytyczne określające stopień pokrewieństwa dla rodzin spokrewnionych, co uniemożliwia porównanie z danymi z lat kolejnych.

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

Tabela 32. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015

Typ rodziny	2011*		2012		2013		2014		2015		Dynamika
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	
Narastająco											
Spokrewniona z dzieckiem	-	-	84	30%	88	29%	84	27%	86	27%	2,4%
Niezawodowa	-	-	146	52%	130	43%	127	42%	136	43%	-6,9%
Zawodowa	-	-	6	2%	11	4%	14	5%	26	8%	333,3%
Zawodowa specjalistyczna	-	-	6	2%	9	3%	11	4%	8	3%	33,3%
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	-	-	12	4%	13	4%	21	7%	17	5%	41,7%
Rodzinny Dom Dziecka/Wielodzietna	-	-	-	-	-	-	-	-	41	13%	57,7%
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem rodzina wielodzietna	-	-	26	9%	52	17%	49	16%	-	-	-
Razem	305	100%	280	100%	303	100%	306	100%	314	100%	12,1%
wg stanu na 31.XII.											
Spokrewniona z dzieckiem	-	-	79	30%	78	30%	74	28%	70	29%	-11,4%
Niezawodowa	-	-	144	55%	107	41%	115	44%	107	45%	-25,7%
Zawodowa	-	-	2	1%	10	4%	19	7%	19	8%	850%
Zawodowa specjalistyczna	-	-	6	2%	11	4%	7	3%	11	5%	83,3%
Zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego	-	-	6	2%	8	3%	5	2%	7	3%	16,7%
Rodzinny Dom Dziecka/Wielodzietna	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11%	4%
Zawodowa niespokrewniona z dzieckiem rodzina wielodzietna	-	-	25	10%	46	18%	41	16%	26	-	-
Razem	246	100%	262	100%	260	100%	261	100%	240	100%	-8,4%

* w 2011 roku i latach poprzednich obowiązywało inne nazewnictwo typów rodzin zastępczych oraz inne wytyczne określające stopień pokrewieństwa dla rodzin spokrewnionych, co uniemożliwia porównanie z danymi z lat kolejnych.

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

W ciągu 2015 roku łącznie 13 dzieci z Powiatu tarnogórskiego przebywało w rodzinach zastępczych poza powiatem. Na pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z Powiatu tarnogórskiego przebywających w rodzinach zastępczych poza powiatem w 2015 roku przeznaczono kwotę w wysokości 129 415,92 zł, tj. najwyższą w okresie 2011-2015.

Z tytułu zawartych porozumień dotyczących 125 dzieci pochodzących spoza Powiatu a przebywających w rodzinach zastępczych na jego terenie, Powiat Tarnogórski otrzymał w 2015 roku 960 165,23 zł.

Na świadczenia dla rodzin zastępczych w 2015 roku w Powiecie tarnogórskim przeznaczono kwotę 2 810 030,21 zł, z czego 2 733 177,00 zł (97,3%) stanowiły świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej (łącznie z dziećmi, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy i nadal pozostawały w rodzinie zastępczej).

Działania PCPR na rzecz rodzin zastępczych w Powiecie tarnogórskim obejmują również szereg innych aktywności:

- **promowanie rodzinnych form opieki i naboru kandydatów na rodziców zastępczych:** udzielano informacji na temat idei rodzicielstwa zastępczego oraz wymogów formalnych do pełnienia tej funkcji osobom zainteresowanym tą formą opieki, zamieszczano na stronie internetowej PCPR informacje dotyczące rodzicielstwa zastępczego, ogłoszenia o naborze kandydatów na rodziców zastępczych prowadzone w parafiach rzymskokatolickich w Powiecie tarnogórskim czy w spółdzielniach mieszkaniowych oraz wspólnie ze stowarzyszeniem Pro Rodzina zorganizowano Piknik Rodzin Zastępczych w parku w Świerklańcu;
- **szkolenie kandydatów na rodziców zastępczych:** w 2015 roku w szkoleniach dla kandydatów na rodziców zastępczych prowadzonych przez pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, trenerów programu „PRIDE. Rodzinna opieka zastępcza” udział wzięło łącznie 7 rodzin kandydackich.

Równoległe do szkolenia rodzin kandydackich prowadzone były warsztaty pn. „Moja nowa rodzina” dla dzieci kandydatów i dzieci przyjętych pod opiekę przez szkolące się rodziny – w warsztatach wzięło udział 7 dzieci, odbyły się cztery spotkania.

W 2015 roku zorganizowano również szkolenie dla kandydatów na zawodowe rodziny zastępcze prowadzone programem PRIDE: Zawodowa Opieka Zastępcza moduł I. W szkoleniu uczestniczyło 5 rodzin (10 osób) i wszystkie otrzymały kwalifikacje;

- **dobór rodziny zastępczej dla dziecka:** w 2015 roku dokonano doboru rodzin zastępczych dla 22 dzieci. Ponadto do Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach przekazano 15 opinii dotyczących rodzin, które nie były szkolone przez PCPR w Tarnowskich Górach;
- **plan pomocy dziecku:** w 2015 roku przygotowano łącznie 28 planów pomocy dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej. Przygotowanie planu

pomocy dziecku należy do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, który realizuje to działanie we współpracy z asystentem rodziny i rodziną zastępczą;

- **ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej:** w 2015 roku dokonano 414 ocen sytuacji dzieci, a do sądu przekazano 315 sprawozdań dotyczących zasadności pobytu dziecka w pieczy zastępczej. Oceny przygotowane są w konsultacji z rodziną zastępczą, pedagogiem, psychologiem, właściwym asystentem rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej;
- **przysposobienie:** w 2015 roku do ośrodków adopcyjnych przekazano 17 informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną. W przypadku 4 dzieci złożone zostały wnioski adopcyjne, które nie zostały zakończone w ciągu roku, a 6 dzieci z rodzin zastępczych zostało adoptowanych;
- **szkolenie i wsparcie istniejących rodzin zastępczych:** działania mają na celu podnoszenie standardów wychowania i opieki w rodzinach zastępczych, w tym zachowanie i wzmocnienie kompetencji, przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego oraz podnoszenie kwalifikacji osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą zgodnie z potrzebami.

W 2015 roku prowadzono spotkania grupy wsparcia dla rodziców zastępczych (w trakcie których odbyły się spotkania tematyczne), zapewniono poradnictwo pedagogiczne i psychologiczne (odbyło się łącznie 69 konsultacji, w których skorzystało 28 rodzin zastępczych), udzielano wsparcia przy regulowaniu kontaktów dzieci z rodzicami naturalnymi, zorganizowano specjalistyczne szkolenie mające na celu podniesienie kompetencji rodziców zastępczych w zakresie pracy z dzieckiem dotkniętym przemocą (w szkoleniu „Przełam PrzeMoc” udział wzięło 26 rodzin zastępczych, łącznie 30 osób) oraz zorganizowano warsztaty dla dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej (celem warsztatów TZA ART było nabycie umiejętności radzenia sobie z emocjami, a w warsztatach wzięło udział 12 dzieci);

- **ocena rodzin zastępczych:** w 2015 roku dokonano 29 ocen rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy (zgodnie z art. 132 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej);
- **badania psychologiczne:** jednym z zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka.

W 2015 roku wydano 13 opinii w sprawie posiadania predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

- **kontrola nad rodzinami zastępczymi, prowadzącymi rodzinne domy dziecka:** w 2015 roku przeprowadzono 24 kontrole w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka. W przypadku dwóch rodzin spokrewnionych stwierdzono nieprawidłowości, o czym został powiadomiony Sąd;
- **rodzice dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej:** w ramach tej aktywności organizowane są spotkania rodziców z dziećmi w celu podtrzymania więzi rodzinnych. W 2015 roku na terenie PCPR w Tarnowskich Górach odbyło się 186 spotkań, a z tej formy pomocy skorzystało 35 dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

4.6.2 INSTYTUCJONALNA PIECZA ZASTĘPCZA

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych umieszczane są dzieci pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej, przy czym następuje to po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub z powodu braku kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Rokrocznie zwiększa się liczba dzieci z Powiatu tarnogórskiego przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza obszarem Powiatu. W ciągu 2015 roku w placówkach opiekuńczo – wychowawczych przebywało 45 dzieci. Powiat Tarnogórski wydatkował na ten cel 1 502 298,12 zł.

Tabela 33. Dzieci z Powiatu tarnogórskiego umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2011-2015

Charakterystyka	2011	2012	2013	2014	2015
placówki opiekuńczo-wychowawcze poza powiatem tarnogórskim					
liczba dzieci	29	30	37	36	45
porozumienia zawarte	12	9	10	7	9
porozumień kontynuowane	13	17	23	29	30
porozumienia zakończone	4	4	4	5	6
koszty związane z pobytem dzieci pochodzących z Powiatu tarnogórskiego przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów	646 947,00	995 617,28	1 094 142,59	1 350 392,82	1 502 298,12

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

Na mocy art. 191 ust. 9 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej od 2012 roku na gminy został nałożony obowiązek procentowego partycypowania w wydatkach na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej. Gminy ponoszą wydatki w wysokości 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej, w drugim roku w wysokości 30%, a w trzecim i następnych latach w wysokości 50%. Przedstawione przepisy dotyczą wyłącznie dzieci umieszczonych po raz pierwszy w pieczy zastępczej po dniu 1 stycznia 2012 roku.

W 2015 roku gminy Powiatu tarnogórskiego partycypowały w wydatkach PCPR w przypadku 86 dzieci przebywających w pieczy zastępczej (w tym 67 dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej i 19 dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej). Kwota wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej poniesiona w 2015 roku przez gminy Powiatu tarnogórskiego wynosiła 464 920,01 zł, z czego 294 701,85 zł (63,4%) stanowiły koszty miasta Tarnowskie Góry. Z każdym rokiem kwota wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej ponoszona przez gminy wzrastała – w pierwszym roku obowiązywania ustawy, tj. 2012, PCPR uzyskało z gmin Powiatu tarnogórskiego niemal 6 tys. zł, zaś w latach kolejnych kwota ta wzrastała do ponad 75,6 tys. zł w 2013 roku, ponad 188 tys. zł w 2014 roku i niemal 465 tys. zł w 2015 roku.

Tabela 34. Kwota wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej poniesiona przez gminy Powiatu tarnogórskiego w latach 2012-2015

Jednostka	2012	2013	2014	2015
Kalety			486,02	5 883,54
Miasteczko Śląskie	220,45	2 723,97	7 014,93	23 935,56
Radzionków	3 000,38	8 966,17	15 862,31	21 744,14
Tarnowskie Góry	2 636,39	50 880,08	115 404,89	294 701,85
Krupski Młyn		290,4		
Ożarowice				
Świerklaniec			892,35	3 995,89
Tworóg		8 978,23	27 754,73	71 175,77
Zbrostawice		3 832,72	21 168,45	43 483,26
Razem	5 857,22	75 671,57	188 583,68	464 920,01

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

4.6.3 USAMODZIELNIENIA

Definicja osoby usamodzielnionej zawarta jest w dwóch ustawach: ustawie o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r.⁴⁵ w art. 88 ust. 1:

- „osoba usamodzielniana to osoba pełnoletnia opuszczająca dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy”;

⁴⁵ Dz. U. 2016r. poz. 930 z późn. zm.

oraz ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r.⁴⁶ w art. 140 ust. 1:

- „osoba usamodzielniana to osoba opuszczająca, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną”.

Status usamodzielnianego wychowanka można uzyskać w myśl ustawy o wspieraniu rodziny o systemie pieczy zastępczej, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu, osoba osiągnęła pełnoletność, a pobyt w pieczy zastępczej trwał nie krócej niż jeden rok bądź trzy lata w przypadku rodziny zastępczej spokrewnionej.

Rodzaje pomocy dla usamodzielnianych wychowanków zawarte są w dwóch ustawach: ustawie o pomocy społecznej w art. 88 ust. 1 gdzie:

- „osoba usamodzielniana zostaje objęta pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, a także pomoc: pieniężną na usamodzielnienie, pieniężną na kontynuację nauki, w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych w tym mieszkaniu chronionym, w uzyskaniu zatrudnienia, na zagospodarowanie w formie rzeczowej”

oraz ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w art. 140 ust. 1 gdzie:

- „osobie usamodzielnianej przyznaje się pomoc na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia. Osobom opuszczającym rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze udzielana jest pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na usamodzielnienie oraz pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej lub finansowej”.

Pomoc pieniężna na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki przyznawana jest pod warunkiem zobowiązania osoby usamodzielnianej do realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia. Program usamodzielnienia zawiera plany podejmowanych działań, terminy ich realizacji i zobowiązanie osób usamodzielnianych do realizacji postanowień programu. Nadzór nad procesem usamodzielnienia sprawują wyznaczani opiekunowie usamodzielnienia.

W 2015 roku świadczenia w ramach pomocy udzielanej osobom, które opuściły rodziny zastępcze, udzielono 62 osobom. Łącznie przyznano 534 świadczenia na łączną kwotę 308 289,00 zł. W większości przypadków pomoc dla osób opuszczających rodziny zastępcze stanowiła pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki. Z pomocy takiej skorzystało 49 osób (79%), które otrzymały 521 świadczeń (97,6%) na kwotę 264 578,00 zł (85,8%). Wysokość udzielonej pomocy osobom usamodzielnionym obrazują tabele 35 i 36.

⁴⁶ Dz. U. 2016r. poz. 575 z późn. zm.

Tabela 35. Pomoc udzielana osobom, które opuściły rodziny zastępcze w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	49	45	40	51	49
ilość świadczeń	409	367	417	477	521
kwota świadczeń	198 121,00	179 951,73	204 253,00	228 391,88	264 578,00
pomoc pieniężna na usamodzielnienie					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	10	7	10	8	7
ilość świadczeń	10	7	10	8	7
kwota świadczeń	41 079,00	46 122,00	37 899,00	34 611,00	31 341,00
pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	14	6	6	10	6
ilość świadczeń	14	6	6	10	6
kwota świadczeń	37 049,00	17 289,87	18 911,50	25 500,00	12 370,00
pomoc na zagospodarowanie w formie finansowej					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	-	1	4	1	0
ilość świadczeń	-	1	4	1	0
kwota świadczeń	-	1 500,00	6 000,00	1 500,00	0,00
Razem					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	73	59	60	70	62
ilość świadczeń	433	381	437	496	534
kwota świadczeń	276 249,00	244 863,60	267 063,50	290 002,88	308 289,00

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

Tabela 36. Pomoc udzielana osobom, które opuściły instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2011-2015

	2011	2012	2013	2014	2015
pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	6	9	13	20	18
ilość świadczeń	58	73	141	171	193
kwota świadczeń	28 410,00	36 045,08	67 842,61	78 362,33	88 295,00
pomoc pieniężna na usamodzielnienie					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	7	4	1	5	5
ilość świadczeń	7	4	1	5	5
kwota świadczeń	41 175,00	21 435,00	1 647,00	23 300,67	20 350,00
pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	6	6	4	2	3
ilość świadczeń	6	6	4	2	3
kwota świadczeń	14 663,00	14 814,96	8 911,00	4 941,00	4 500,00
pomoc na zagospodarowanie w formie finansowej					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	0	1	2	0	0
ilość świadczeń	0	1	2	0	0
kwota świadczeń	0	1 500,00	3 000,00	0	0
Razem					
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	19	20	20	27	26
ilość świadczeń	71	84	148	178	201
kwota świadczeń	84 248,00	73 795,04	81 401,11	106 604,00	113 428,00

Źródło: Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach za rok 2011, 2012, 2013, 2014, 2015

4.7 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Nad bezpieczeństwem mieszkańców Powiatu tarnogórskiego czuwają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Miejskich, Straży Gminnej, Straży Ochrony Kolei, Straży Leśnej Nadleśnictwa Świerklaniec, oraz ochotnicy działający w jednostkach ochotniczych straży pożarnych, wodnego pogotowia ratunkowego i Społecznej Straży Rybackiej.

W Tarnowskich Górach znajduje się **Komenda Powiatowa Policji**, z siedzibą przy ul. Bytomskiej 6. W strukturze KPP w Tarnowskich Górach pozostają: Wydział Prewencji, Wydział do Walki z Przestępczością Gospodarczą, Wydział Kryminalny i Wydział Ruchu Drogowego oraz 5 komisariatów policji:

- Komisariat Policji w Kaletach, ul. Żwirki i Wigury 2;
- Komisariat Policji w Tworogu, ul. Zamkowa 16;

- Komisariat Policji w Zbrosławicach, ul. Tarnogórska 37;
- Komisariat Policji w Radzionkowie, ul. Męczenników Oświęcimia 43;
- Komisariat Policji w Pyrzowicach, ul. Wolności 90⁴⁷.

W 2015 roku na terenie Powiatu tarnogórskiego popełniono 3 196 przestępstw. Wśród nich znajdowało się 2 031 przestępstw o charakterze kryminalnym (63,5%), 1 503 przestępstwa przeciwko mieniu (47%), 766 przestępstw o charakterze gospodarczym (24%), 280 przestępstw drogowych (8,8%) oraz 71 przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu (2,2%).

W porównaniu do 2012 roku liczba przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Powiecie tarnogórskim znacznie się zmniejszyła. Największy spadek w latach 2012-2015 dotyczył przestępstw przeciwko mieniu, których liczba ww. okresie systematycznie się zmniejszała, a w 2015 roku stwierdzono ich o 40,1% mniej niż w 2012 roku. Spadek dotyczył również przestępstw drogowych (-35,6%), kryminalnych (-23,4%), gospodarczych (-10,2%) i przeciwko życiu i zdrowiu (-4,1%). Ogółem liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w latach 2012-2015 zmniejszyła się w Powiecie tarnogórskim o 21,9%.

Tabela 37. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015

Przestępstwa	2012	2013	2014	2015	Zmiana
ogółem	4092	4055	3167	3196	-21,9%
o charakterze kryminalnym	2651	2360	2101	2031	-23,4%
o charakterze gospodarczym	853	956	584	766	-10,2%
drogowe	435	481	328	280	-35,6%
przeciwko życiu i zdrowiu	74	85	65	71	-4,1%
przeciwko mieniu	2508	2183	1689	1503	-40,1%

Źródło: dane GUS/BDL

W przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Powiecie tarnogórskim w 2015 roku popełniono 23,06 przestępstwa. Widoczny jest spadek wartości wskaźnika w porównaniu do lat poprzednich – w 2012 roku na 1000 mieszkańców przypadało 29,5 przestępstw. Natomiast na tle kraju i województwa sytuacja Powiatu jawi się jako przeciętna – w Powiecie tarnogórskim w przeliczeniu na 1000 ludności popełniano więcej przestępstw niż w skali kraju (20,80), ale jednocześnie mniej niż w skali województwa śląskiego (25,59). Dotyczyło to również przestępstw o charakterze kryminalnym, o charakterze gospodarczym i przeciwko życiu i zdrowiu na 1000 mieszkańców. Na tle kraju i województwa powiat tarnogórski cechował się natomiast najniższym poziomem wskaźnika przestępstw.

⁴⁷ Za: <http://www.tarnowskie-gory.slaska.policja.gov.pl/k26/informacje/jednostki/101895,Komenda-Powiatowa-Policji-w-Tarnowskich-Gorach.html> (30.06.2016)

Tabela 38. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015

Wskaźniki przestępstw	2012	2013	2014	2015
ogółem na 1000 mieszkańców	29,53	29,3	22,89	23,06
o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców	19,13	17,05	15,18	14,66
o charakterze gospodarczym na 1000 mieszkańców	6,16	6,91	4,22	5,53
drogowe na 1000 mieszkańców	3,14	3,48	2,37	2,02
przeciwko życiu i zdrowiu na 1000 mieszkańców	0,53	0,61	0,47	0,51
przeciwko mieniu na 1000 mieszkańców	18,1	15,77	12,2	10,85

Źródło: dane GUS/BDL

Największa skuteczność w wykrywaniu sprawców dotyczy przestępstw drogowych – wskaźnik wykrywalności sprawców tej kategorii przestępstw kształtował się na bardzo wysokim poziomie, 99%. Funkcjonariusze policji w Powiecie tarnogórskim wykryli również 90% sprawców przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz 85,4% sprawców przestępstw o charakterze gospodarczym. W przypadku przestępstw o charakterze kryminalnym i przeciwko mieniu wskaźnik wykrywalności był znacznie niższy i wynosił odpowiednio 57,5% i 45,9%. Ogółem w 2015 roku w Powiecie tarnogórskim wykryto sprawców 69,1% przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych.

Tabela 39. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw	2012	2013	2014	2015
ogółem	68,1	70,1	67	69,1
o charakterze kryminalnym	54,4	55,5	55	57,7
o charakterze gospodarczym	95	93,3	86	85,4
drogowe	98,9	99	99,1	98,9
przeciwko życiu i zdrowiu				90,1
przeciwko mieniu				45,9

Źródło: dane GUS/BDL

Na terenie Powiatu znajduje się **Placówka Straży Granicznej w Katowicach-Pyrzowicach**, ul. Wolności 90, Pyrzwice (gmina Ożarówce). PSG w Katowicach-Pyrzowicach jest jednostką Śląsko-Małopolskiego Oddziału Straży Granicznej i funkcjonuje na terenie Międzynarodowego Portu Lotniczego „Katowice” w Pyrzwicach. Pyrzwicka PSG realizuje ustawowe zadania związane z organizacją i kontrolą ruchu granicznego oraz kontrolą bezpieczeństwa w komunikacji lotniczej. Obszar działania Placówki Straży Granicznej w Katowicach-Pyrzowicach obejmuje: miasta Częstochowa i Dąbrowa Górnicza oraz 7 powiatów: będziński, częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski, tarnogórski i zawierciański⁴⁸.

W dwóch gminach Powiatu tarnogórskiego funkcjonują **straże miejskie** powołane do ochrony porządku publicznego na ich terenie. Zakres zadań jednostek określa ustawa o strażach gminnych z 29 sierpnia 1997 roku⁴⁹ i odpowiednie akty prawa

⁴⁸ Za: <http://www.sm.strazgraniczna.pl/sm/placowki/psg-w-katowicach-pyrzow/6812,PSG-w-Katowicach-Pyrzowicach.html> (30.06.2016)

⁴⁹ Dz.U. 2016, poz. 706

lokalnego. Umundurowane formacje samorządowe zostały utworzone w Tarnowskich Górach i Radzionkowie (Straż Gminna w Zbrostawicach została zlikwidowana uchwałą nr XV/184/2016 Rady Gminy Zbrostawice z dnia 27 stycznia 2016 r.):

- Straż Miejska w Tarnowskich Górach, ul. Sienkiewicza 2a p. 94,
- Straż Miejska w Radzionkowie, ul. Męczenników Oświęcimia 43.

Straż pożarną na terenie Powiatu tarnogórskiego reprezentują jednostki Państwowej Straży Pożarnej i Ochotniczych Straży Pożarnych. Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej znajduje się przy ul. Górniczej 36 w Tarnowskich Górach. W strukturach KP PSP w Tarnowskich Górach funkcjonują dwie jednostki ratowniczo-gaśnicze:

- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Tarnowskich Górach, ul. Górnicza 36 (71 funkcjonariuszy etatowych)
- Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP Radzionków, ul. Danielecka 2 (41 funkcjonariuszy etatowych):
 - Specjalistyczna Grupa Ratownictwa Wysokościowego (SGRW Radzionków)
 - Specjalistyczna Grupa Poszukiwawczo-Ratownicza (SGPR Radzionków).

Oprócz jednostek Państwowej Straży Pożarnej na terenie Powiatu tarnogórskiego funkcjonują 33 Ochotnicze Straże Pożarne. Wśród nich znajdują się 23 jednostki (69,7%) włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego oraz 10 jednostek pozostających poza KSRG.

Tabela 40. Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych wg gmin Powiatu tarnogórskiego

Jednostka	Włączone do KSRG	Poza KSRG
Kalety	OSP Kalety	
Miasteczko Śląskie	OSP Żyglinek	OSP Brynica
Tarnowskie Góry	OSP Repty Śląskie	
	OSP Florian w Strzybnicy	
	OSP Pniowiec	OSP Tarnowskie Góry
Krupski Młyn	OSP Potępa	OSP Krupski Młyn
Ożarówice	OSP Tapkowice	
	OSP Niezdara	OSP Celiny
	OSP Ożarówice	OSP Ossy
	OSP Zendeck	OSP Pyrzowice
Świerklaniec	OSP Nakło Śląskie	
	OSP Świerklaniec	
	OSP Orzech	
Tworóg	OSP Hanusek-Boruszowice	
	OSP Tworóg	
	OSP Koty	
	OSP Świniowice	
	OSP Wojska	OSP Połomia
Zbrostawice	OSP Wieszowa	
	OSP Zbrostawice	
	OSP Łubie	OSP Księży Las
	OSP Świętoszowice	OSP Szalsza
	OSP Czekanów	OSP Wilkowice

Źródło: <http://tarnowskiegory.kppsp.gov.pl>

Ponadto na terenie Powiatu funkcjonuje *Tarnogórskie Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe*, mające siedzibę na ul. Obwodnica 8 piętro I w Tarnowskich Górach. Tarnogórskie WOPR pozostaje w strukturach Śląskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia

Ratunkowego. Tarnogórska jednostka organizuje szkolenia ratownicze przygotowujące do egzaminów na stopnie: młodszy ratownik WOPR oraz ratownik wodny, prowadzi sekcję ratownictwa sportowego oraz wykonuje patrole prewencyjne na akwenach w Powiecie tarnogórskim (w sezonie letnim 2016 na Zalewie Nakło-Chechło Tarnogórski WOPR będzie wykonywał jedynie patrole prewencyjne w wybrane dni weekendowe w miesiącach lipiec – sierpień w ramach pozyskanego dofinansowania ze środków Zarządu Powiatu Tarnogórskiego)⁵⁰.

W Powiecie tarnogórskim realizowany jest **Powiatowy Program Zapobiegania Przestępczości oraz Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Obywateli na lata 2015-2018**, przyjęty uchwałą Nr VIII/73/2015 Rady Powiatu Tarnogórskiego z dnia 19 maja 2015 r.

Powiatowy Program Zapobiegania Przestępczości oraz Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Obywateli na lata 2015-2018 kompleksowo opisuje działania mające na celu ograniczenie zjawisk i zachowań, które budzą powszechny sprzeciw i poczucie zagrożenia. Jest to program pracy zespołowej na rzecz polepszenia jakości życia pod względem bezpieczeństwa i zwiększenia dostępu do dobra publicznego, jakim jest bezpieczeństwo w Powiecie tarnogórskim. Realizacja *Programu* oparta będzie na czterech blokach programowych odpowiadających „obszarom działania” zawartych w poprzednio obowiązujących Programach Zapobiegania Przestępczości:

- I. Blok bezpieczeństwa w szkołach**
- II. Blok bezpieczeństwa w rodzinie**
- III. Blok bezpieczeństwa w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania**
- IV. Blok bezpieczeństwa w ruchu drogowym.**

Zadaniem ww. *Programu* jest poszukiwanie i wdrażanie skutecznych form i metod profilaktycznych mających na celu zapobieganie przestępczości, wzrost poczucia bezpieczeństwa, przełamanie bariery strachu, co przyczyni się do powstania bezpiecznych miast i gmin na terenie Powiatu Tarnogórskiego.

Osiągnięcie powyższego zadania nastąpi poprzez realizację wyznaczonych w *Programie* celów: nadrzędnego i głównych. Celem nadrzędnym *Programu*, stałym dla każdego bloku programowego, jest wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu Tarnogórskiego. Na cel nadrzędny składają się poniższe cele główne:

- a) ograniczenie przestępczości na terenie Powiatu Tarnogórskiego;
- b) wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców całego Powiatu;
- c) ochrona dzieci i młodzieży;
- d) ograniczanie zjawisk chuligaństwa i wandalizmu;
- e) przeciwdziałanie patologiom społecznym tj. alkoholizmowi, narkomanii i przemocy domowej;
- f) wzrost zaufania społecznego do Policji, innych służb i instytucji działających na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- g) wykształcenie w społeczności lokalnej współodpowiedzialności za stan bezpieczeństwa;
- h) pogłębienie wiedzy mieszkańców z zakresu bezpiecznych zachowań w życiu codziennym;

⁵⁰ Za: <http://www.tarnogorskiewopr.pl/index.php> (30.06.2016)

- i) wzrost poczucia bezpieczeństwa w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania;
- j) poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- k) przeciwdziałanie bezrobociu;
- l) wspólne i skoordynowane działanie Policji, inspekcji, straży, szkół i placówek oświatowych oraz administracji powiatowej z innymi organizacjami i samorządami z terenu Powiatu w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa;
- m) współdziałanie ze środkami masowego przekazu na rzecz kształtowania rzetelnej polityki informacyjnej w mediach promującej kwestie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Zarówno cel nadrzędny, jak i cele główne osiągane są poprzez realizację założeń i zadań wskazanych w poszczególnych blokach programowych⁵¹.

4.8 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

4.8.1 ZASOBY MIESZKANIOWE NA TERENIE POWIATU

W 2014 roku na terenie Powiatu tarnogórskiego znajdowało się 25 049 budynków mieszkalnych, a zasoby mieszkaniowe tworzyło 47 999 mieszkań, składających się z 204 379 izb o łącznej powierzchni 4 010 297 m². W latach 2010-2014 obserwowany był roczny przyrost lokali mieszkalnych, co oznacza, że powiat rozwija się pod względem mieszkaniowym. We wskazanym okresie liczba budynków mieszkalnych w Powiecie zwiększyła się o 7,3%, natomiast liczba mieszkań wzrosła o 3,8%, a liczba izb – o 4,8%. Całkowita powierzchnia użytkowa mieszkań zwiększyła się z kolei o 6%.

Tabela 41. Budynki mieszkalne i zasoby mieszkaniowe w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014

Zasoby mieszkaniowe	2010	2011	2012	2013	2014	Dynamika
budynki mieszkalne	23355	23971	24333	24672	25049	7,3%
mieszkania	46247	46583	47068	47593	47999	3,8%
izby	194935	196899	199414	202074	204379	4,8%
powierzchnia (m ²)	3783288	3831397	3889341	3954374	4010297	6,0%

Źródło: dane GUS/BDL

W 2014 roku w Powiecie tarnogórskim dostępnych było 345 mieszkań socjalnych. W porównaniu do 2011 roku ich liczba nieznacznie wzrosła (o 0,9%). Niemal połowa mieszkań socjalnych (44,9%) zlokalizowana była w Tarnowskich Górach. W gminach miejskich Powiatu znajdowały się łącznie 244 mieszkania socjalne, co stanowiło 70,7% ogólnej liczby dostępnych mieszkań socjalnych. W gminach wiejskich największą liczbą mieszkań socjalnych dysponowały gminy Zbrosławice (46 mieszkań) oraz Krupski Młyn (37 mieszkań), natomiast znacznie mniejsza była ich liczba na terenie gmin Tworóg (10 mieszkań) czy Świerklaniec (8 mieszkań).

⁵¹ Za: Powiatowy Program Zapobiegania Przestępczości oraz Porządku Publicznego i Bezpieczeństwa Obywateli na lata 2015-2018

Tabela 42. Mieszkania socjalne w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2014

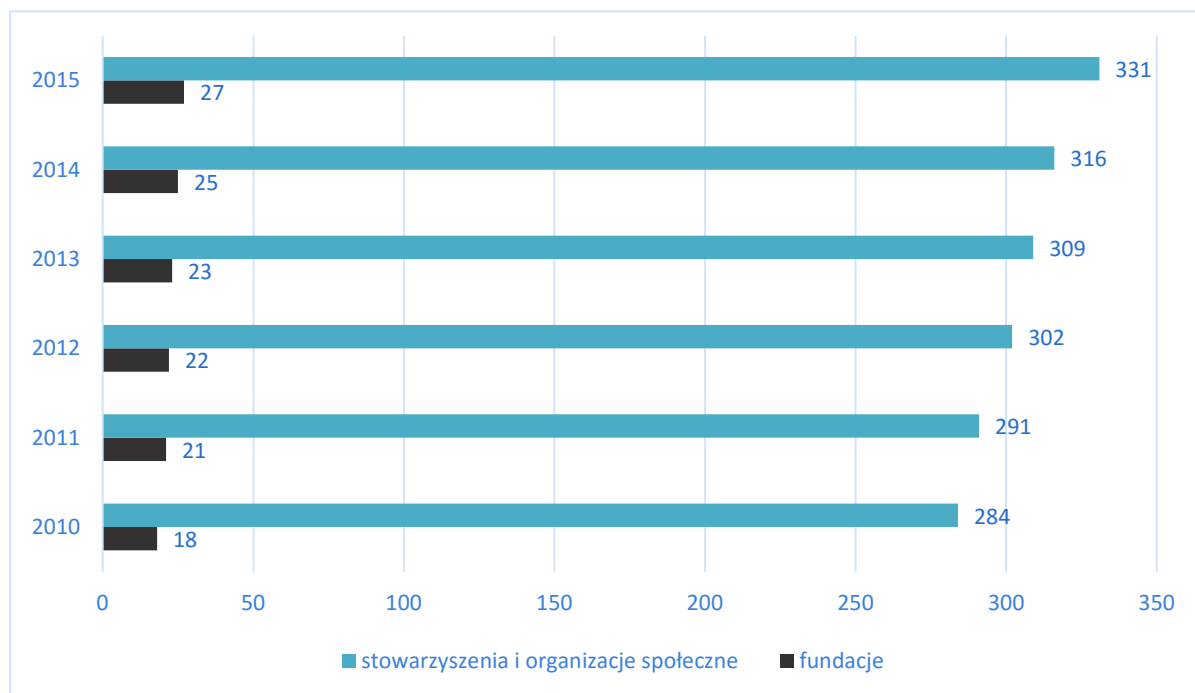
Jednostka	2011	2012	2013	2014	Dynamika
Powiat tarnogórski	342	352	349	345	0,9%
Kalety	4	6	6	6	50,0%
Miasteczko Śląskie	25	25	22	20	-20,0%
Radzionków	62	62	61	63	1,6%
Tarnowskie Góry	153	154	158	155	1,3%
Krupski Młyn	37	37	37	37	0,0%
Ożarówice	0	0	0	0	
Świerklaniec	3	6	10	8	166,7%
Tworóg	16	12	13	10	-37,5%
Zbrostawice	42	50	42	46	9,5%

Źródło: dane GUS/BDL

4.9 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W 2015 roku na terenie Powiatu tarnogórskiego działalność prowadziło 331 stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 27 fundacji. Dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych w latach 2010-2015 pozwalają zauważyć dynamiczny rozwój III sektora. W analizowanym okresie liczba fundacji w Powiecie zwiększyła się o połowę (50%), zaś wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych wyniósł 16,5%.

Wykres 18. Liczba podmiotów sektora pozarządowego w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015

Źródło: dane GUS/BDL

Większość fundacji prowadzących działalność w Powiecie znajduje się w mieście Tarnowskie Góry. W 2015 roku ich liczba wynosiła 16, co stanowiło 59,3% ogólnej liczby fundacji w Powiecie. Pozostałe fundacje były zarejestrowane w Miasteczku Śląskim, Radzionkowie i Zbrosławicach (po 3 podmioty) oraz Świerkłańcu (2 podmioty). Niemal we wszystkich ww. gminach w latach 2010-2015 liczba fundacji uległa zwiększeniu, przy czym wzrost wynosił od 45,5% (Tarnowskie Góry) do 200% (Zbrosławice). Jedynie w gminie Świerklaniec liczba działających fundacji utrzymała się w latach 2010-2015 na takim samym poziomie.

Również w przypadku stowarzyszeń i organizacji społecznych największą ich koncentrację można zauważyć w Tarnowskich Górach. W 2015 roku na terenie Tarnowskich Gór liczba zarejestrowanych stowarzyszeń i organizacji społecznych wynosiła 133, co stanowiło 40,2% ich ogólnej liczby w Powiecie. Warto dodać, że stowarzyszenia i organizacje społeczne funkcjonowały we wszystkich gminach Powiatu tarnogórskiego, choć ich liczba była zróżnicowana i wahała się od 9 (gmina Krupski Młyn) do 53 (gmina Zbrosławice). Natomiast najszybszą dynamiką wzrostu liczby stowarzyszeń

i organizacji społecznych w latach 2010-2015 cechowało się miasto Radzionków (wzrost o 46,2%).

Tabela 43. Liczba podmiotów sektora pozarządowego w Powiecie tarnogórskim i gminach według typu w latach 2010-2015

Jednostka	fundacje			stowarzyszenia i organizacje pozarządowe		
	2010	2015	Dynamika	2010	2015	Dynamika
Powiat tarnogórski	18	27	50,0%	284	331	16,5%
Kalety	0	0		12	12	0,0%
Miasteczko Śląskie	2	3	50,0%	9	10	11,1%
Radzionków	2	3	50,0%	26	38	46,2%
Tarnowskie Góry	11	16	45,5%	117	133	13,7%
Krupski Młyn	0	0		8	9	12,5%
Ożarowice	0	0		20	23	15,0%
Świerklaniec	2	2	0,0%	25	28	12,0%
Tworóg	0	0		19	25	31,6%
Zbrosławice	1	3	200,0%	48	53	10,4%

Źródło: dane GUS/BDL

Ocenę aktywności społecznej w Powiecie tarnogórskim na tle innych jednostek administracyjnych umożliwia wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców. Na tej podstawie mieszkańców miasta można uznać za najmniej aktywną społeczność. W 2015 roku na 10 tys. ludności Powiatu przypadało 26 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Tożsamą wartość wskaźnika stwierdzono w województwie śląskim, w obu jednostkach był on jednak znacznie niższy niż średnia krajowa, wynosząca 35 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców. Mimo niewątpliwie pozytywnego zjawiska, jakim jest fakt iż z każdym rokiem w Powiecie tarnogórskim przybywa podmiotów III sektora i analizowany wskaźnik rokrocznie przyjmuje wyższe wartości, tempo rozwoju jest najsłabsze i dystans między powiatem a krajem pogłębia się. W latach 2010-2015 wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców wzrósł w przypadku Powiatu tarnogórskiego o 18,2%, podczas gdy na Śląsku wzrost wyniósł 30%, a w kraju – 29,6%.

Poszczególne gminy Powiatu tarnogórskiego cechował silnie zróżnicowany poziom aktywności społecznej mieszkańców mierzony wskaźnikiem fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności, choć można zauważyć pewien trend w postaci większej aktywności w gminach wiejskich i mniejszej w miastach. Najaktywniejsza okazała się społeczność gminy Ożarowice, w której w 2015 roku na 10 tys. mieszkańców przypadało 40 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych – była to wartość rekordowa wśród analizowanych jednostek. Wysokie wartości wskaźnika stwierdzono również w Zbrosławicach (35), Tworogu (31) i Krupskim Młynie (28). Negatywnie na tle gmin Powiatu tarnogórskiego wyróżniają się natomiast miasta Kalety i Miasteczko Śląskie, gdzie wskaźniki fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców były najniższe. Na 10 tys. mieszkańców Kalet przypadało zaledwie 14 podmiotów III sektora (tj. niemal trzykrotnie mniej niż w Ożarowicach), a na 10 tys. mieszkańców Miasteczka Śląskiego – 18 podmiotów. Kalety są również jedyną gminą Powiatu, w której liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w 2015 roku była tożsama z wartością z 2010 roku.

W pozostałych gminach dynamika wzrostu wskaźnika wahała się między 4,2% (gmina Świerklaniec) a 50% (miasto Radzionków).

Tabela 44. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w latach 2010-2015

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Dynamika
Polska	27	28	30	32	33	35	29,6%
Województwo śląskie	20	21	22	23	24	26	30,0%
Powiat tarnogórski	22	23	23	24	25	26	18,2%
Kalety	14	15	15	15	15	14	0,0%
Miasteczko Śląskie	15	16	16	16	18	18	20,0%
Radzionków	16	17	18	22	23	24	50,0%
Tarnowskie Góry	21	22	23	23	23	24	14,3%
Krupski Młyn	24	24	24	24	25	28	16,7%
Ożarówice	36	36	39	39	41	40	11,1%
Świerklaniec	24	24	25	24	24	25	4,2%
Tworóg	24	24	22	23	25	31	29,2%
Zbrośławice	31	33	33	34	34	35	12,9%

Źródło: dane GUS/BDL

Wśród podmiotów NGO zarejestrowanych w Powiecie tarnogórskim status OPP (organizacji pożytku publicznego), uprawniający do otrzymania 1% podatku dochodowego od osób fizycznych, posiada dwadzieścia dziewięć jednostek. Znajdują się wśród nich podmioty zarejestrowane we wszystkich gminach Powiatu, oprócz miasta Kalety, w którym żadna z organizacji NGO nie posiada aktualnie statusu OPP. Większość organizacji pożytku publicznego znajduje się w mieście Tarnowskie Góry (18 jednostek, tj. 62,1%) i funkcjonuje w formie prawnej stowarzyszenia (16 jednostek, tj. 55,2%). Cechuje je natomiast znaczne zróżnicowanie pod względem daty przyznania statusu OPP, bowiem znajdują się wśród nich zarówno podmioty, które jako organizacje pożytku publicznego funkcjonują od 2004 roku („Hospicjum Królowej Pokoju”, Stowarzyszenie „Serdeczni” z siedzibą w Tarnowskich Górach czy Stowarzyszenie Pomocy Chorym na *Dystrophie Musculorum*), jak i podmioty, które status OPP uzyskały w bieżącym, 2016 roku (Stowarzyszenie „Góry Kultury”, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Pyrzowice).

Tabela 45. Organizacje pozarządowe w Powiecie tarnogórskim posiadające status OPP, stan na 29.06.2016

Lp.	Nazwa	Adres	Miejscowość	Gmina	Forma prawna	Data przyznania statusu OPP
1	„Hospicjum Królowej Pokoju”	ul. Opolska 26c	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	02.09.2004
2	„Inkubator Przedsiębiorczości Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością”	ul. Sienkiewicza 49	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	22.10.2012
3	Automobilklub Tarnogórski	ul. Pyskowska 48	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	22.08.2005
4	Dom Pomocy Społecznej Dla Osób Przewlekłe Psychiczenie Chorych Prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Boromeuszek	ul. Gliwicka 22	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	nieposiadająca osobowości prawnej instytucja kościelna będąca organizacją pożytku publicznego	29.10.2008
5	Dom Pomocy Społecznej Prowadzony Przez Ojców Kamilianów	ul. Wolności 34	Zbrosławice	Zbrosławice	nieposiadająca osobowości prawnej instytucja kościelna będąca organizacją pożytku publicznego	01.08.2005
6	Dom Pomocy Społecznej Prowadzony przez Zgromadzenie Sióstr Miłosierdzia Św. Karola Boromeusza w Nakle Śląskim	ul. Główna 8	Nakło Śląskie	Świerklaniec	nieposiadająca osobowości prawnej instytucja kościelna będąca organizacją pożytku publicznego	31.03.2010
7	FOZ „Ulga w Cierpieniu” Fundacja Opieki nad Zwierzętami Skrzywdzonymi przez Ludzi	ul. Częstochowska 58	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	fundacja	19.01.2015
8	Fundacja „Świadomi Rodzice”	ul. Szwedzka 2/B4	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	fundacja	21.02.2012
9	Fundacja Na Rzecz Dzieci „Miasteczko Śląskie”	ul. Hutnicza 17	Miasteczko Śląskie	Miasteczko Śląskie	fundacja	25.11.2014
10	Fundacja Pro Advice	ul. Pyskowska 48	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	fundacja	13.03.2007
11	Fundacja TDJ na Rzecz Edukacji i Rozwoju	ul. Moniuszki 1A	Wieszowa	Zbrosławice	fundacja	10.02.2010
12	Koszykarski Klub Sportowy Tarnowskie Góry	ul. W. Janasa 11	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	inna osoba prawna będąca organizacją pożytku publicznego	09.08.2013
13	Odnowa Wsi	ul. Bytomska 42	Połomia	Tworóg	stowarzyszenie	13.04.2006
14	Regionalne Ognisko Historyczne „ROH”	ul. Zawadzkiego 11	Krupski Młyn	Krupski Młyn	stowarzyszenie	19.03.2010
15	Społeczne Stowarzyszenie Chirurgii Oka	ul. Cebuli 13.2	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	28.08.2007

16	Stowarzyszenie "Góry Kultury"	ul. Sienkiewicza 3	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	22.04.2016
17	Stowarzyszenie „Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych”	ul. Opatowicka 112	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	18.11.2011
18	Stowarzyszenie „Serdeczni” z siedzibą w Tarnowskich Górach	ul. ks. kard. Stefana Wyszyńskiego 135	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	29.10.2004
19	Stowarzyszenie Borrelia	ul. Oświęcimska 19	Świerklanec	Świerklanec	stowarzyszenie	03.02.2012
20	Stowarzyszenie na Rzecz Odnowy Budynku Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Staszica w Tarnowskich Górach	ul. Piłsudskiego 1	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	28.11.2013
21	Stowarzyszenie Pomocy Chorym na Dystrophie Musculorum	ul. Marii Konopnickiej 4c	Nowe Chechło	Świerklanec	stowarzyszenie	08.09.2004
22	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom "Pro Rodzina"	ul. Leśna 40g	Nowe Chechło	Świerklanec	stowarzyszenie	21.10.2011
23	Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej	Plac Jana Pawła II 4	Radzionków	Radzionków	stowarzyszenie	26.01.2005
24	Stowarzyszenie Przyjaciół Bezpańskich Zwierząt „Cichy Kąt” w Tarnowskich Górach	ul. Janusza Korczaka 9/6	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie	29.11.2011
25	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Pyrzowice	ul. Wolności 46	Pyrzowice	Ożarówce	stowarzyszenie	30.11.2016
26	Stowarzyszenie Szachowe Strzybniczanka	ul. Kościelna 36	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	inna osoba prawna będąca organizacją pożytku publicznego	05.11.2007
27	Tarnogórska Fundacja Kultury i Sztuki	ul. Karola Miarki 2	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	fundacja	26.09.2008
28	Tarnogórskie Stowarzyszenie-Uniwersytet Trzeciego Wieku	ul. Sienkiewicza 16	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenia	31.12.2012
29	Towarzystwo Sportowe „Iskra” Lasowice z siedzibą w Tarnowskich Górach,	ul. gen. Władysława Andersa 32	Tarnowskie Góry	Tarnowskie Góry	stowarzyszenie kultury fizycznej	04.01.2008

Źródło: Krajowy Rejestr Sądowy

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
DLA POWIATU TARNOGÓRSKIEGO NA LATA 2016 – 2025

W Powiecie Tarnogórskim rokrocznie uchwalane są *Programy współpracy Powiatu Tarnogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*. Program na 2016 rok został przyjęty uchwałą nr XII/105/2015 Rady Powiatu Tarnogórskiego z dnia 25 października 2015 r.

Program jest adresowany do organizacji pozarządowych i innych podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, które realizują cele publiczne związane z wykonywaniem zadań samorządu Powiatu tarnogórskiego. Celem głównym *Programu* jest budowanie partnerstwa pomiędzy powiatem a organizacjami na rzecz wzmocnienia społeczeństwa obywatelskiego w Powiecie, zaś cele szczegółowe obejmują:

1. prezentacja dorobku sektora organizacji oraz promowanie jego osiągnięć;
2. integracja organizacji obejmujących swoim zakresem działania sfery zadań publicznych;
3. wzmocnienie istniejących organizacji;
4. tworzenie i umacnianie warunków do powstawania struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych;
5. zwiększenie wpływu sektora obywatelskiego na kreowanie polityki społecznej w Powiecie.

Współpraca Powiatu z organizacjami pozarządowymi opiera się na zasadach partnerstwa, pomocniczości, efektywności, jawności, suwerenności stron i uczciwej konkurencji i może odbywać się w jednej z dziewięciu form: zlecenie realizacji zadań publicznych, na zasadach określonych w Ustawie⁵², wymiana informacji, stanowiąca podstawę prawidłowego diagnozowania problemów i potrzeb mieszkańców Powiatu, konsultacji społecznych dotyczących m.in. konsultowania wzajemnych kierunków działań, konsultowania projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji, tworzenie wspólnych zespołów i komisji o charakterze doradczym i opiniującym, wspieranie organizacji w nawiązywaniu współpracy, wymianie doświadczeń, prezentacji osiągnięć, promocja działań i inicjatyw podejmowanych przez organizacje poprzez udostępnienie miejsca na stronie internetowej Powiatu, współorganizacja przedsięwzięć o charakterze powiatowym, realizowanych przez organizacje, wspieranie idei inicjatywy lokalnej lub współpraca w nawiązywaniu kontaktów krajowych i zagranicznych.

Zlecenie realizacji Zadania publicznego może mieć formę:

1. powierzenia wykonania;
2. wsparcia zadania publicznego wraz z udzieleniem dotacji na finansowanie jego realizacji, zaś podstawową formą zlecenia przez powiat zadań publicznych jest konkurs.

Priorytetowe zadania publiczne w 2016 roku mogą obejmować:

1. pomoc społeczną, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób;

⁵² W świetle ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.) organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4 ww. ustawy, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów.

2. działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
3. podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
4. działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
5. ochronę i promocję zdrowia;
6. działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
7. naukę, szkolnictwo wyższe, edukację, oświatę i wychowanie;
8. wypoczynek dzieci i młodzieży;
9. kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
10. wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
11. ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego;
12. turystykę i krajoznawstwo;
13. porządek i bezpieczeństwo publiczne;
14. działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
15. działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
16. przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Na realizację zadań *Programu* w 2016 roku w budżecie Powiatu Tarnogórskiego przeznaczono środki w wysokości nie mniejszej niż 100 000 zł⁵³.

W 2015 roku na realizację zadań publicznych w ramach *Rocznego programu współpracy Powiatu Tarnogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2015* w budżecie Powiatu przeznaczono kwotę 105 000 zł.

Współpraca Powiatu z organizacjami pozarządowymi opierała się w 2015 roku w szczególności na zlecaniu realizacji zadań publicznych, wymianie informacji, konsultacjach społecznych aktów prawa miejscowego, wytyczaniu wzajemnych kierunków działań, promocji działań i inicjatyw, udostępniania miejsca na stronie internetowej oraz współorganizacji przedsięwzięć o charakterze powiatowym.

W 2015 roku Zarząd Powiatu Tarnogórskiego ogłosił 4 otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych. Na konkursy wpłynęło łącznie 57 ofert od organizacji, z którymi zawarto 55 umów. Organizacje wykorzystały 97,5% przyznanych środków finansowych.

⁵³ Za: Uchwała nr XII/105/2015 Rady Powiatu Tarnogórskiego z dnia 27 października 2015 r. w sprawie przyjęcia rocznego programu współpracy Powiatu Tarnogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2016

Tabela 46. Charakterystyka otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w Powiecie Tarnogórskim w 2015 roku

Strefa	Wysokość przeznaczonych środków	Liczba ofert	Liczba zawartych umów	Wysokość wykorzystanych środków
nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	15 000	7	7	15 000
wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	40 000	28	27	40 000
kultura i sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	15 000	10	10	15 000
ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	35 000	12	11	32427
Razem	105 000	57	55	102 427

Źródło: Sprawozdanie z realizacji rocznego programu współpracy Powiatu Tarnogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na rok 2015

Realizacja Programu współpracy Powiatu Tarnogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2015 obejmowała również współpracę Powiatu

z organizacjami poprzez utworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i opiniującym:

- **Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Tarnowskich Górach.** Rada składa się z przedstawicieli Rady Powiatu (2 osoby), Zarządu Powiatu (2 osoby) oraz organizacji pozarządowych (9 osób, wybieranych przez delegatów organizacji pozarządowych w trakcie wyborów).

Rada jest organem konsultacyjnym i opiniodawczym, a do jej zadań należy w szczególności: opiniowanie projektów strategii rozwoju Powiatu, opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych, w tym programów współpracy z organizacjami, wyrażania opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji, udzielanie pomocy i wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami czy wyrażanie opinii w sprawach dotyczących zadań publicznych, w tym zlecania tych zadań do realizacji przez organizację, oraz w sprawach rekomendowanych standardów realizacji zadań publicznych.

- **Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych przy Staroście Tarnogórskim.** Działalność Rady obejmuje: inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji ich praw, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych i ocena realizacji programów oraz opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę Powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych⁵⁴.

⁵⁴ Za: Sprawozdanie z realizacji rocznego programu współpracy Powiatu Tarnogórskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na rok 2015, Załącznik do uchwały nr 124/485/2016 Zarządu Powiatu Tarnogórskiego z dnia 04 kwietnia 2016 roku.

4.9.1 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I INNE PODMIOTY WSPIERAJĄCE OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE

Na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie tarnogórskim działalność prowadzą liczne organizacje pozarządowe, wśród których można wymienić⁵⁵:

- Stowarzyszenie Pomocy Chorym na *Dystrophie Musculorum* w Nowym Chechle, ul. Marii Konopnickiej 4c, Nowe Chechło (pomoc przy zakupie sprzętu rehabilitacyjnego, wózków inwalidzkich, organizowanie turnusów rehabilitacyjnych, pomocy psychologicznej, płatność za rehabilitację, leki, itp.);
- Stowarzyszenie Hospicjum „Królowej Pokoju” w Tarnowskich Górach, ul. Opolska 26c (opieka lekarska, opieka pielęgniarska, opieka rehabilitanta, opieka kapelana);
- Stowarzyszenie „Serdeczni”, ul. kard. Wyszyńskiego 135, Tarnowskie Góry (pomoc poradniczo-informacyjna, pomoc w załatwieniu formalności i uzyskaniu uprawnień, doraźna pomoc finansowa, pomoc rzeczowa, pomoc żywnościowa, usługi opiekuńcze, medyczne, rehabilitacyjne, pomoc w zdobyciu sprzętu rehabilitacyjnego, transport, robienie zakupów, sprzątanie, itp., profesjonalna pomoc psychologa, terapeuty, grupy wsparcia i samopomocy, zajęcia profilaktyczne, szkolenia, kursy, organizowanie wolnego czasu, rozwój zainteresowań i uzdolnień, fizjoterapia);
- Stowarzyszenie Pomocy Chorym Psychiczenie, ul. Bytomska 15, Tarnowskie Góry (pomoc poradniczo-informacyjna, grupy wsparcia i samopomocy, organizowanie wolnego czasu);
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Tarnowskich Górach, ul. Bytomska 9 (pomoc poradniczo-informacyjna, udzielanie porad prawnych, pomoc w załatwianiu formalności i uzyskiwaniu uprawnień oraz świadczeń, pomoc finansowa, organizowanie życia kulturalnego emerytów, organizowanie wolnego czasu);
- Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, ul. Nowa 31, Tarnowskie Góry (pomoc poradniczo-informacyjna, pomoc w zdobyciu sprzętu rehabilitacyjnego, organizowanie wolnego czasu, rozwój zainteresowań i uzdolnień);
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży Niepełnosprawnej, Plac Jana Pawła II 4, Radzionków (ośrodek rehabilitacji, pomoc w zdobywaniu sprzętu rehabilitacyjnego, profesjonalna pomoc psychologa, terapeuty, placówki edukacyjne integracyjne i specjalne);
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Miejski Tarnowskie Góry, ul. Legionów 15, Tarnowskie Góry (pomoc rzeczowa, opieka nad chorymi w domu, usługi opiekuńcze, medyczne, paliatywne, pielęgniarskie, rehabilitacyjne);

⁵⁵ Za: Informator dla osób niepełnosprawnych opracowany w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach (2014)

- Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski Koło PZN w Tarnowskich Górach, ul. Pokoju 14 (pomoc w osiągnięciu samodzielności, aktywizacja zawodowa, pomoc w realizacji potrzeb społecznych);
- Fundacja na Rzecz Dzieci „Miasteczko Śląskie”, ul. Woźnicka 36, Miasteczko Śląskie (prowadzenie monitoringu zdrowotnego dzieci, profilaktyka zdrowotna dzieci, pomoc medyczna, rehabilitacja, opieka);
- Stowarzyszenie Klub Abstynentów „Jutrzenka”, ul. Janasa 1a, Tarnowskie Góry (pomoc poradniczo-informacyjna, pomoc psychologiczna, grupy wsparcia i samopomocy);
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski w Tarnowskich Górach, ul. Sobieskiego 2 (pomoc poradniczo-informacyjna, odzież i zaopatrzenie w przedmioty codziennego użytku, zasiłki, organizowanie wolnego czasu);
- Klub Abstynenta „Itaka”, ul. Staromiejska 8, Miasteczko Śląskie (terapię, samopomoc);
- Związek Inwalidów Wojennych Oddział Tarnowskie Góry, ul. Sienkiewicza 2 (zapomogi pieniężne dla najbardziej potrzebujących);
- Kaletańskie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich „Twoja Szansa”, ul. Żwirki i Wigury 2, Kalety (terapia, pomoc psychologiczna, wsparcie);
- Tarnogórskie Stowarzyszenie Amazonki, ul. Sienkiewicza 16 (niesienie pomocy fizycznej i psychicznej kobietom z chorobą nowotworową raka piersi);
- Automobilklub Tarnogórski, ul. Górnicza 26, Tarnowskie Góry (działania integracyjne, rajdy turystyczno-motorowe);
- Stowarzyszenie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, ul. Opatowicka 112, Tarnowskie Góry (pomoc materialna, pomoc rzeczowa, pomoc prawna, socjalna i psychologiczna, pomoc finansowa, udział w zajęciach w ramach Klubu Integracji Społecznej);
- Stowarzyszenie na rzecz pomocy społecznej „Unikatowi”, ul. Zamkowa 7, Miedary (działanie na rzecz niepełnosprawnych intelektualnie);
- Stowarzyszenie „CIDRY LOTAJOM” ul. Św. Wojciecha 15, Radzionków (integrowanie osób niepełnosprawnych z lokalną społecznością poprzez sport);
- Śląskie Stowarzyszenie Rehabilitacji „KU ZDROWIU” ul. Główna 165, Ożarówice (udzielanie specjalistycznej pomocy w rehabilitacji i leczeniu osób chorych i niepełnosprawnych).

Także władze samorządowe Powiatu tarnogórskiego powołują podmioty, których działalność ma wspierać osoby niepełnosprawne. Należą do nich: *Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych przy Staroście Tarnogórskim*, zajmująca się inspirowaniem i opiniowaniem działań na rzecz osób niepełnosprawnych, oraz *Pełnomocnik ds. Osób Niepełnosprawnych*, który realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz innych ustaw i przepisów wykonawczych, w szczególności:

1. *w zakresie obsługi Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (zwanego dalej Funduszem) realizuje zadania związane z:*
 - a. udzielaniem informacji w sprawach z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych,
 - b. ubieganiem się o dofinansowanie środkami Funduszu projektów realizowanych przez podmioty działające na rzecz osób niepełnosprawnych,
 - c. udzielaniem dofinansowania środkami Funduszu do zadań realizowanych przez osoby niepełnosprawne,
 - d. inicjowaniem i prowadzeniem działań mających na celu rozpowszechnianie informacji o programach i formach pomocy realizowanych z udziałem środków Funduszu,
 - e. dbałością o zapewnienie płynności finansowej środkami Funduszu,
 - f. kompleksową sprawozdawczością w zakresie udzielonej pomocy materialnej ze środków Funduszu;
2. *w zakresie koordynacji działań powiatowych jednostek organizacyjnych realizuje zadania związane z:*
 - a. gromadzeniem, opracowywaniem i przekazywaniem Staroście i Zarządowi informacji o sposobie dysponowania środkami finansowymi Funduszu przez powiatowe jednostki organizacyjne,
 - b. ustalaniem założeń do rocznych planów rzeczowo-finansowych dotyczących realizacji zadań wynikających z obowiązujących przepisów oraz sporządzaniem kwartalnych sprawozdań z ich wykorzystania;
3. *współpracuje ze stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej tych osób;*
4. *zapewnia obsługę Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych przy Staroście;*
5. *wykonuje czynności związane z bieżącym nadzorem nad Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach w części dotyczącej finansowania i rozliczania uczestnictwa osób niepełnosprawnych z terenu Powiatu w zajęciach Warsztatów Terapii Zajęciowej;*
6. *wykonuje czynności związane z bieżącym nadzorem nad realizacją i finansowaniem zadań wynikających z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, które są realizowane przy pomocy środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tarnowskich Górach oraz w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Tarnowskich Górach;*
7. *współpracuje z organami administracji rządowej, samorządowej oraz innymi organami administracji publicznej w sprawach:*
 - a. pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych – zgodnie ze wskazaniami zawartymi w orzeczeniu o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności,

- b. toczących się postępowań przed organami rentowymi i instytucjami realizującymi ubezpieczenia społeczne,
- c. orzecznictwa i rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

5 ANALIZA SWOT

Przed przystąpieniem do opracowania katalogu celów strategicznych, operacyjnych oraz zadań w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym, należy dokonać analizy zasobów Powiatu w kontekście szans rozwojowych, zagrożeń, ale także czynników, które decydują o jego potencjale, lub też hamują jego wzrost. Skutecznym narzędziem analizy strategicznej jest analiza SWOT.

Nazwa pochodzi od akronimu angielskich słów strenghts (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse w otoczeniu), threats (zagrożenia w otoczeniu). Kompleksowe badania otoczenia danej organizacji, w tym przypadku Powiatu tarnogórskiego i jego wewnętrznego potencjału, pozwala na określenie priorytetów rozwojowych. Pomocna będzie w tym kontekście przeprowadzona diagnoza społeczno – demograficzna Powiatu, która wyróżnia główne problemy społeczne regionu oraz deficyty w zakresie zasobów pomocy społecznej. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego dotycząca przeciwdziałania problemom społecznym musi również wziąć pod uwagę zakres kompetencyjny samorządu powiatowego w zakresie realizacji polityki społecznej.

Uwzględniając diagnozę Powiatu głównie w części dotyczącej problemów społecznych oraz ustawowe zadania samorządu powiatowego wyróżniono pięć obszarów problemowych analizy.

Pierwszą kwestią jest szeroko pojęty aspekt pomocy społecznej. Kolejną kwestią jest obszar edukacji.

Trzecim obszarem problemowym jest kwestia zdrowia ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki zdrowia.

Czwartym obszarem będącym tematem naszych analiz jest temat porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli.

Analizując statystyki dotyczące problemów społecznych, występujących w Powiecie tarnogórskim, niezwykle istotnym obszarem jest oczywiście kwestia bezrobocia. Obszar ten jest najważniejszą przyczyną udzielania pomocy i wsparcia (1617 objętych wsparciem z przyczyny bezrobocia w roku 2014). Kondycja rynku pracy została wcześniej poddana analizie SWOT⁵⁶ i rozwinięta w odrębnym dokumencie pt. „Program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy na lata 2016-2020”, jako czynnik mający kluczowe znaczenie w kontekście jakości życia i dobrobytu mieszkańców Powiatu.

⁵⁶ Adekwatne zadania w tym obszarze zostały dookreślone w przyjętym przez Radę Powiatu Tarnogórskiego dokumencie nr XVI/133/2016 z dnia 01.03.2016r.

Tabela 47. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze kwestii społecznych oraz w obszarze pomocy społecznej i polityki rodzinnej

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Dobre funkcjonowanie DPS na terenie Powiatu Tarnogórskiego Skuteczne i szybkie przekazywanie między instytucjami informacji o rodzinach wymagających wsparcia Poprawnie rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego oraz rodzinnego) na terenie Powiatu Skutecznie funkcjonujący system pieczy zastępczej na terenie Powiatu Dobry stan infrastruktury DPS Sprawną współpracę poszczególnych instytucji wskazanych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy na terenie Powiatu Podnoszenie kwalifikacji przez kadrę specjalistów pomocy społecznej na terenie Powiatu Dobra realizacja zadań z zakresu przemocy w rodzinie przez Powiat Tarnogórski Wsparcie specjalistyczne w obszarze prawidłowego funkcjonowania rodziny (doradztwo zawodowe, pedagogiczno-psychologiczne) System projektowania i wdrażania programów pomocy społecznej dot. współczesnych problemów rodzin i osób Wsparcie oferowane osobom stosującym przemoc (programy korekcyjno-edukacyjne) Realizacja zadań promujących prawidłowe funkcjonowanie rodziny Realizacja szeregu narzędzi aktywizacji zawodowej rodzin przebywających w trudnej sytuacji materialnej Funkcjonujący na terenie Powiatu system interwencji kryzysowej w tym wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie) Funkcjonowanie jednostek samorządowych takich jak np. PCPR, DPS Rozwinięta współpraca NGO Realizacja projektów unijnych 	<ul style="list-style-type: none"> Brak wystarczającej infrastruktury w zakresie OIK, mieszkań chronionych, placówki opiekuńczo-wychowawczej interwencyjnej Ograniczone zasoby finansowe Brak bezpłatnej psychoterapii dla rodzin
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Tworzenie mieszkań chronionych na terenie Powiatu Tarnogórskiego Wolne miejsca w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w województwie śląskim i kraju Istnienie bazy o wysokim standardzie dla realizacji zadań z pomocy społecznej Rozwinięty system wsparcia dla rodzin Funkcjonowanie systemu stypendialnego dla ubogich i zdolnych dzieci Prawidłowe diagnozowanie problemów społecznych Posiadanie standardów przez DPSy Możliwość korzystania z bezpłatnej psychoterapii na terenie województwa śląskiego 	<ul style="list-style-type: none"> Przewlekłość postępowania sądowego w sprawach rodziny – uregulowania sytuacji prawnej dzieci (dot. powrotu dzieci do rodziny, adopcje) Diagnozowane współczesne problemy społeczne

Tabela 48. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze edukacji

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Szeroka oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb rynku Działający lokalny system kształcenia przez całe życie (oferta edukacyjnej kierowanej dla osób dorosłych) Stan bazy edukacyjnej, obiektów oświatowych, warsztatów itd. z której korzysta młodzież z terenu Powiatu Dobrze funkcjonujące partnerstwo lokalne na rzecz rozwoju edukacji Rozwój kształcenia zawodowego na terenie Powiatu Strategia Rozwoju szkolnictwa zawodowego w Powiecie Tarnogórskim na lata 2016-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Środki finansowe nieadekwatne do potrzeb edukacyjnych
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie konkurencyjności oferty edukacyjnej kierowanej do młodzieży Zwiększenie wsparcia Powiatu dla rozwoju talentów i wyrównywania szans edukacyjnych Dostosowywanie kierunków kształcenia w odpowiedzi na potrzeby rynku pracy Rozwój doradztwa zawodowego w szkołach w celu wyboru ścieżki zawodowej Program Rozwoju Szkolnictwa Zawodowego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Często zmieniające się przepisy prawa oświatowego (min. reforma oświatowa)

Tabela 49. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze zdrowia ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Dostępność do usług aptecznych na terenie Powiatu Dostępność opieki szpitalnej na terenie Powiatu Dostępność obiektów sportowych tj. pływalnie, boiska i sale gimnastyczne przy szkołach na terenie Powiatu Dostęp do specjalistycznych świadczeń zdrowotnych Dostęp i jakość ścieżek zdrowia czy ścieżek rowerowych pozwalających na aktywne spędzanie czasu wolnego mieszkańcom Powiatu Dostęp do usług i sprzętu rehabilitacyjnego Działający system wsparcia dla osób z doświadczeniem choroby psychicznej oraz ich rodzin Wyposażenie szpitali, obiektów świadczących opiekę zdrowotną (w tym diagnostykę) z których korzystają mieszkańcy Powiatu Działania z zakresu edukacji zdrowotnej prowadzone w szkołach tj. pogadanki, warsztaty, przedstawienia, filmy Wspieranie przez powiat integracji osób z niepełnosprawnością Dostosowanie ośrodków zdrowia (POZ i specjalistyczne) do potrzeb osób niepełnosprawnych System specjalistycznego wsparcia rodzin osób z niepełnosprawnością (poradnictwo prawne, psychologiczne, zawodowe) System wsparcia osób w wieku senioralnym na terenie Powiatu (UTW, kluby seniorów etc.) Rozwinięty system wsparcia osób z niepełnosprawnością na terenie Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> Niedostosowanie WSP S.A. do wymogów Rozporządzenia Ministra Zdrowia Mała ilość programów profilaktycznych z których korzystają mieszkańcy z terenu Powiatu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Utrzymanie istniejącej infrastruktury na dobrym poziomie Rozwój programów profilaktycznych Obowiązywanie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 	<ul style="list-style-type: none"> Niskie nakłady finansowe na ochronę zdrowia w ramach środków NFZ Niewystarczające limity na specjalistyczne świadczenia zdrowotne

Tabela 50. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Wysoki poziom bezpieczeństwa imprez masowych organizowanych na terenie Powiatu Dobrze oceniane realizowane przez Policję (we współpracy z Samorządami Lokalnymi): <ul style="list-style-type: none"> działania edukacyjne, turnieje, konkursy czy akcje profilaktyczne a także działania kontrolne zmierzające do poprawy w ruchu drogowym i eliminowanie negatywnych zjawisk w transporcie skuteczność działań ukierunkowanych na eliminację nietrzeźwych lub znajdujących się pod wpływem środków odurzających uczestników ruchu, ze szczególnym uwzględnieniem terenu pozamiejskiego Skuteczność działań w zakresie zapobiegania przestępczości i demoralizacji nieletnich Prowadzone działania informacyjne, edukacyjne i promocyjne, których celem jest wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Powiatu tarnogórskiego w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania Opracowywane programy wychowawcze i edukacyjne kierowane do młodzieży szkolnej z zakresu podnoszenia poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży Działania w zakresie edukacji społeczeństwa, w szczególności dzieci i młodzieży w obszarze bezpiecznych zachowań w sytuacjach zagrożenia pożarowego 	<ul style="list-style-type: none"> Niska aktywność społeczności lokalnych w rozwiązywanie problemów
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Patrolowanie w godzinach wieczorno-nocnych miejsc bardziej niebezpiecznych, słabo oświetlonych Realizowanie ogólnopolskich akcji np.: „Bezpieczna szkoła”, „Bezpieczne wakacje” 	<ul style="list-style-type: none"> Postawy antyspołeczne młodzieży poddanej resocjalizacji wpływające na demoralizację i czyny karalne Problemy związane z utrzymaniem bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Portu Lotniczego

6 MISJA I CELE STRATEGII

6.1 MISJA

Misja „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu tarnogórskiego” to w wielu obszarach kontynuacja działań z poprzedniego dokumentu strategicznego.

STWORZENIE SPRAWNIE FUNKCJONUJĄCEGO SYSTEMU WSPARCIA, OPARTEGO O PRAWIDŁOWO FUNKCJONUJĄCĄ RODZINĘ I SZEROKIE DZIAŁANIA EDUKACYJNE I TERAPEUTYCZNE, ZE WSZYSTKICH STRUKTUR POMOCOWYCH

Bazą dla strategii jest polityka społeczna z jej podstawowymi celami tj. bezpieczeństwo socjalne, inwestycje w człowieka, ład społeczny oraz życie rodzinne.

Bezwzględnie ważne wydaje się przy tym dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego wszystkim grupom społecznym.

Niezmiennie istotnym jest wspieranie rodzin, jako podstawowej komórki społecznej, stąd też stawiane są działania skierowane na poprawę sytuacji i ochronę dzieci oraz młodzieży. Strategia w szczególności skupia uwagę na rodzinach z problemami oraz rodzinach zastępczych podejmujących trud opieki i wychowania dzieci przebywających w systemie pieczy zastępczej.

Na zadowolenie wszystkich mieszkańców Powiatu wielki wpływ ma szeroki i łatwy dostęp do edukacji, usług pomocowych, pośrednictwa pracy, wszelkich świadczeń zapewniających bezpieczeństwo i pomoc medyczną a także nie mniej ważne kwestie jak dostępność infrastrukturalną.

6.2 CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE ORAZ ZADANIA

Określenie celów strategicznych, operacyjnych oraz działania przedstawia poniższy rysunek oraz zestawienia tabelaryczne.

Rysunek 1. Cele strategiczne dokumentu

Tabela 51. Cele strategiczne i operacyjne dokumentu

Cel strategiczny	Cel operacyjny
1. WSPARCIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI	Profesjonalizacja rodzinnej pieczy zastępczej
	Rozwój usług społecznych
	Organizowanie społeczności lokalnej
2. SPRAWNY SYSTEM EDUKACJI	Rozwój infrastruktury szkolnej
	Rozwój oferty edukacyjnej
3. ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH	Zwiększanie świadomości zdrowotnej mieszkańców
	Poprawa wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin
4. POPRAWA PORZĄDKU PUBLICZNEGO I POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW POWIATU	Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży
	Poprawa bezpieczeństwa publicznego mieszkańców Powiatu

Tabela 52. Cel I. WSPARCIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

Cele operacyjne	Oznaczenie	Zadania	Podmiot/y odpowiedzialny za realizację	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący	Źródło wskaźnika	Źródło finansowania
1.1. Profesjonalizacja rodzinnej pieczy zastępczej	1.1.1	Współpraca z gminami w celu stabilizacji sytuacji życiowej dzieci	PCPR, OPS-y	2016-2025	Liczba dzieci które powróciły do rodziny biologicznej lub zostały adaptowane	Sprawozdania PCPR	Środki własne Powiatu i jednostek, inne środki zewnętrzne
	1.1.2	Wspieranie merytoryczne istniejących rodzin zastępczych.	PCPR, NGO	2016-2025	Liczba szkoleń/konferencji zorganizowanych	Sprawozdania PCPR	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne
1.2. Rozwój usług społecznych	1.2.1	Wspieranie procesu usamodzielnienia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą, MOW, MOS, itp. W tym pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz zatrudnienia	PCPR, Starostwo Powiatowe	2016-2025	Liczba indywidualnych programów usamodzielnienia	Sprawozdania PCPR	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne
	1.2.2	Promowanie i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w formie szkoleń, warsztatów lub grup wsparcia dla rodziców	NGO, PCPR, OPS-y Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna	2016-2025	Liczba działających grup wsparcia dla rodziców Liczba przeprowadzonych szkoleń/warsztatów	Sprawozdania PCPR PPPP ⁵⁷	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne
	1.2.3	Rozwinięcie systemu interwencji kryzysowej	PCPR, NGO, Zespoły Interdyscyplinarne	2016-2025	Utworzenie OIK	Sprawozdania PCPR	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne

⁵⁷ PPPP – Powiatowa Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna

	1.2.4	Profesjonalizacja świadczonych usług poprzez szkolenia, warsztaty, superwizję, kadry specjalistów	PCPR, NGO	2016-2025	Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów, superwizji	Sprawozdania PCPR	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne
	1.2.5	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji osób wykluczonych	PCPR, PPPP, NGO	2016-2025	Liczba podjętych działań, projektów na rzecz osób wykluczonych	Sprawozdania PCPR, NGO, PPPP	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne
	1.2.6	Rozwój i podnoszenie jakości usług w ŚDS i WTZ	PCPR, Starostwo Powiatowe, NGO	2016-2025	Oferta WTZ, Oferta ŚDS, ilość nowych miejsc, liczba szkoleń w których uczestniczyła kadra	Sprawozdania PCPR, NGO	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne, Fundusz PFRON
	1.2.7	Podnoszenie jakości usług w Domach Pomocy Społecznej	PCPR, Starostwo Powiatowe, DPS	2016-2025	Liczba zakupów inwestycyjnych oraz remontów, liczba szkoleń w których uczestniczyła kadra	Sprawozdania PCPR, DPS	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne Fundusze PFRON
1.3. Organizowanie społeczności lokalnej	1.3.1	Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi i podmiotami ekonomii społecznej.	PCPR, Starostwo Powiatowe, NGO	2016-2025	Liczba programów zrealizowanych we współpracy z NGO	Sprawozdawania z realizacji uchwały Rady Powiatu	Środki własne Powiatu i jednostek, środki zewnętrzne

Tabela 53. Cel II: SPRAWNY SYSTEM EDUKACJI

Cele operacyjne	Oznaczenie	Zadania	Podmiot/y odpowiedzialny za realizację	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący	Źródło wskaźnika	Źródło finansowania
2.1. Rozwój infrastruktury szkolnej	2.1.1.	Likwidacja barier architektonicznych w szkołach dla których organem prowadzącym jest Powiat	Starostwo Powiatowe, szkoły	2016-2025	Liczba przeprowadzonych modernizacji	Sprawozdania merytorycznej komórki Starostwa Powiatowego, szkoły	Środki własne Powiatu i jednostek, Fundusze Europejskie, dotacje celowe, PFRON
	2.1.2	Doposażenie placówek w niezbędny pomoce dydaktyczne	Starostwo Powiatowe, szkoły	2016-2025	Liczba placówek wyposażonych w pomoce dydaktyczne	Sprawozdania merytorycznej komórki Starostwa Powiatowego, szkoły	Środki własne Powiatu i jednostek, Fundusze Europejskie, dotacje celowe
2.2. Rozwój oferty edukacyjnej	2.2.1	Dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy	Starostwo Powiatowe, szkoły, Powiatowa Rada Zatrudnienia, PUP	2016-2025	Liczba nowoutworzonych/zmodernizowanych kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy	Liczba wydanych opinii Powiatowej Rady Zatrudnienia w przedmiocie utworzenia nowych/zmodernizowanych kierunków	Środki własne Powiatu i jednostek, subwencja oświatowa
	2.2.2	Modernizowanie i tworzenie nowych pracowni w szkołach (pracownie: informatyczne, specjalistyczne)	szkoły	2016-2025	Liczba zmodernizowanych pracowni, liczba nowoutworzonych pracowni	Sprawozdania szkół	Środki własne Powiatu i jednostek, Fundusze Europejskie, dotacje celowe, inne środki zewnętrzne

Tabela 54. Cel III: ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ PROFILAKTYCZNYCH

Cele operacyjne	Oznaczenie	Zadania	Podmiot/y odpowiedzialny za realizację	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący	Źródło wskaźnika	Źródło finansowania
3.1. Podnoszenie świadomości zdrowotnej mieszkańców	3.1.1	Przeprowadzenie akcji informacyjnej nt. profilaktyki zdrowotnej	Podmioty lecznicze, Starostwo Powiatowe, NGO	2016-2025	Liczba przeprowadzonych akcji, kampanii	Sprawozdania merytorycznej komórki Starostwa Powiatowego, NGO, podmiotów leczniczych	Środki własne Powiatu i jednostek, Fundusze Europejskie, inne środki zewnętrzne
	3.1.2	Opracowanie powiatowych programów profilaktycznych	Starostwo Powiatowe	2016-2025	Liczba opracowanych programów	Sprawozdania merytorycznej komórki Starostwa Powiatowego	Środki własne Powiatu i jednostek, Fundusze Europejskie, inne środki zewnętrzne
3.2. Poprawa wsparcia osób z zaburzeniami psychicznymi i ich rodzin	3.2.1	Opracowanie programu zdrowia psychicznego	Podmiot leczniczy, Starostwo Powiatowe,	2016-2025	Liczba opracowanych programów	Sprawozdania merytorycznej komórki Starostwa Powiatowego, podmiotu leczniczego	Środki własne Powiatu i jednostek, inne środki zewnętrzne
	3.2.2	Upowszechnienie wiedzy nt. zdrowia psychicznego	Podmiot leczniczy, Starostwo Powiatowe,	2016-2025	Liczba kampanii, akcji	Sprawozdania merytorycznej komórki Starostwa Powiatowego, podmiotu leczniczego	Środki własne Powiatu i jednostek, inne środki zewnętrzne

Tabela 55. Cel IV: POPRAWA PORZĄDKU PUBLICZNEGO I POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW POWIATU

Cele operacyjne	Oznaczenie	Zadania	Podmiot/y odpowiedzialny za realizację	Termin realizacji	Wskaźnik monitorujący	Źródło wskaźnika	Źródło finansowania
4.1. Poprawa bezpieczeństwa dzieci i młodzieży	4.1.1	Prowadzenie prelekcji w szkołach oraz przedszkolach na tematy związane z osobistym bezpieczeństwem	Policja, PSP	2016-2025	Liczba przeprowadzonych prelekcji	Sprawozdania Policji, PSP	Środki własne Policji, PSP
	4.1.2	Relizowanie programów wychowawczych oraz edukacyjnych rozwijających wiedzę dzieci i młodzieży na temat otaczających je zagrożeń ("Bezpieczna szkoła", "Bezpieczne wakacje")	Policja, PSP	2016-2025	Liczba przeprowadzonych programów, uczestników programów	Sprawozdania Policji, PSP	Środki własne Policji, PSP
4.2. Poprawa bezpieczeństwa publicznego mieszkańców Powiatu	4.2.1	Promowanie właściwych postaw społecznych w zakresie bezpieczeństwa publicznego	Policja	2016-2025	Ilość wydanych komunikatów społecznych	Sprawozdania Policji	Środki własne Policji
	4.2.2	Zwiększanie liczby patroli w okresie wakacyjnym	Starostwo Powiatowe, Policja	2017-2025	Liczba funkcjonariuszy biorących udział w działaniach	Sprawozdania Policji, informacje właściwej komórki merytorycznej Starostwa Powiatowego	Środki własne Powiatu, Policji

7 SPOSOBY MONITOROWANIA I OCENY STRATEGII ORAZ KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

7.1 SYSTEM MONITOROWANIA STRATEGII

Prowadzeniem monitorowania, wdrażaniem Strategii oraz oceną zajmować się będą właściwa komórka organizacyjna Starostwa Powiatowego w Tarnowskich Górach i PCPR we współpracy z realizatorami poszczególnych zadań.

Wskaźniki monitorujące oraz ich źródło, które docelowo umożliwią pomiar realizacji założonych w dokumencie celów, opisane zostały w rozdziale szóstym, gdzie wskazano dokładnie działania przypisane określonym celom.

Do niektórych działań zaproponowana została większa liczba wskaźników. W takich wypadkach można traktować je w sposób alternatywny (wybrać jeden ze wskaźników) lub komplementarny (pomiar realizacji zadania zapewni dopiero analiza wszystkich zaproponowanych wskaźników). Sprawozdania z osiągniętych wskaźników sporządzane będą raz na dwa lata.

Z uwagi na długotrwały charakter czasowy dokumentu strategicznego istnieje konieczność dopuszczenia możliwości modyfikacji dokumentu.

8 SYSTEM WDRAŻANIA ZMIAN W POWIATOWEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zostanie przyjęta w formie uchwały Rady Powiatu. Wdrażane zmiany będą także podlegały uchwaleniu przez Radę Powiatu.

9 FINANSOWANIE STRATEGII

9.1 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Przewidziane źródła finansowania Strategii to:

- budżet samorządowy;
- budżet Państwa;
- środki zewnętrzne, w tym m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej.

10 WNIOSKI I UWAGI KOŃCOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego została opracowana na okres 2016-2025, i zawiera w sobie zarówno cele, jak i zadania lokalnej polityki społecznej. Uwzględnia zarówno kontekst teoretyczny i diagnostyczny, jak również potrzeby lokalnej społeczności w zakresie polityki społecznej Powiatu. Dokument jest podstawą do spójnych działań na rzecz osób i rodzin - mieszkańców Powiatu. Strategia uwzględnia zagadnienia pomocy społecznej, edukacji, zdrowia oraz konieczności zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom.

Dokument strategiczny został przygotowany w oparciu zarówno o analizę danych twardych, oraz uwzględniając opinie ekspertów dotyczącą problemów społecznych.

W obszarze pomocy społecznej, strategia musi zmierzyć się z problemami dotyczącymi: profesjonalizacji rodzinnej pieczy zastępczej, rozwoju usług społecznych oraz organizowania społeczności lokalnej. Zdiagnozowane potrzeby w tym zakresie zaspakajane będą poprzez wdrażanie odpowiednich działań.

Powiat Tarnogórski czeka również wyzwania w obszarze edukacji. Współpraca zarówno samorządu, podległych mu placówek oświatowych, pracodawców oraz innych podmiotów wpisywać się powinna w potrzeby rynku pracy, który stale ewaluują i generują coraz to nowe potrzeby.

Obszar zdrowia, jako kolejny segment Strategii, duży nacisk kłaść będzie na programy profilaktyczne, z których korzystać będą mieszkańcy z terenu Powiatu, czyniąc je jednym z priorytetów działań do 2025 roku. Współdziałanie wielu instytucji ma docelowo służyć ich popularyzacji i zwiększeniu świadomości mieszkańców, w obszarze profilaktyki i promocji zdrowia.

Ostatni z celów strategicznych to konieczność zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom. Problem niskiego poczucia bezpieczeństwa (przy niskiej aktywności społeczności lokalnych w rozwiązywaniu problemów) jest sporym problemem w powiecie, dlatego też część zadań służyć będzie zmianie tego stanu.

Warto podkreślić, iż w ramach programowania strategicznego, wdrażania i oceny realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego, możliwe jest zintegrowanie współpracy i wysiłków poszczególnych partnerów, włączenie nowych partnerów i instytucji, a także ponowne zdefiniowanie ról i zadań podmiotów, które realizują przedsięwzięcia z zakresu polityki społecznej.

Od realizacji założeń i determinacji w procesie wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego zależeć będzie efektywność i zdolność instytucji, organizacji i władz samorządowych do rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców Powiatu.

11 WYKAZ TABEL, WYKRESÓW I MAP

Wykres 1. Liczba mieszkańców Powiatu tarnogórskiego w latach 2010-2015	18
Wykres 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015...	20
Wykres 3. Ruch naturalny w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	22
Wykres 4. Małżeństwa i rozwody w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	23
Wykres 5. Migracje gminne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	23
Wykres 6. Migracje międzypowiatowe w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	24
Wykres 7. Liczba bezrobotnych, w tym liczba bezrobotnych kobiet, w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	33
Wykres 8. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Powiecie tarnogórskim na tle województwa i kraju w latach 2010-2015.....	35
Wykres 9. Struktura bezrobotnych według wieku w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	35
Wykres 10. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawiania bez pracy w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	36
Wykres 11. Struktura bezrobotnych według poziomu wykształcenia w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	36
Wykres 12. Struktura bezrobotnych według stażu pracy w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	37
Wykres 13. Liczba pracujących w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	38
Wykres 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Powiecie tarnogórskim na tle kraju i województwa w latach 2010-2014	40
Wykres 15. Osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie w wieku 15 lat i więcej w Powiecie tarnogórskim w latach 2002 i 2011.....	41
Wykres 16. Niepełnosprawni zarejestrowani jako osoby bezrobotne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	44
Wykres 17. Liczba rodzin zastępczych i umieszczonych w nich dzieci (narastająco) w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015	75
Wykres 18. Liczba podmiotów sektora pozarządowego w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	92
Tabela 1. Liczba ludności w Powiecie tarnogórskim i gminach Powiatu w latach 2010-2015	19
Tabela 2. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w 2015 roku	21
Tabela 3. Gęstość zaludnienia w latach 2010-2015	21
Tabela 4. Podstawowe wskaźniki demograficzne w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin ...	26
Tabela 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w 2015 roku.....	27
Tabela 6. Powody przyznania pomocy społecznej w Powiecie tarnogórskim w 2014 roku.....	30
Tabela 7. Liczba bezrobotnych w Powiecie tarnogórskim i gminach w latach 2010-2015	34
Tabela 8. Pracujący według grup sekcji PKD 2007 w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014	38
Tabela 9. Liczba pracujących na 1000 ludności w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w latach 2010-2014	39
Tabela 10. Charakterystyka osób niepełnosprawnych wg wyników NSP 2011 w Powiecie tarnogórskim.....	42
Tabela 11. Charakterystyka osób niepełnosprawnych wg danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w 2016 roku	43
Tabela 12. Osoby zaliczone do osób niepełnosprawnych prawomocnym orzeczeniem lub wyrokiem sądu z uwzględnieniem liczby przyczyn niepełnosprawności, wieku oraz płci – okres od 1/2013 do 4/2016	44
Tabela 13. Charakterystyka osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	45
Tabela 14. Podział środków PFRON na rehabilitację społeczną osób niepełnosprawnych w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015.....	51
Tabela 15. Domy pomocy społecznej w Powiecie tarnogórskim w 2015 roku	52
Tabela 16. Liczba złożonych wniosków, osób przyjętych i oczekujących na umieszczenie w DPS w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015	53
Tabela 17. Realizacja programu „Aktywny samorząd” w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015	54
Tabela 18. Programy przeciwdziałania przemocy obowiązujące w gminach Powiatu tarnogórskiego	57
Tabela 19. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – licea ogólnokształcące w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014.....	64
Tabela 20. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – licea ogólnokształcące w Powiecie tarnogórskim oraz gminach w 2014 roku.....	64
Tabela 21. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – zasadnicze szkoły zawodowe w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014.....	65

Tabela 22. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – zasadnicze szkoły zawodowe w Powiecie tarnogórskim oraz gminach w 2014 roku.....	66
Tabela 23. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – technika dla młodzieży w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014.....	67
Tabela 24. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – technika dla młodzieży w Powiecie tarnogórskim oraz gminach w 2014 roku.....	67
Tabela 25. Szkolnictwo ponadgimnazjalne – szkoły policealne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014 ..	68
Tabela 26. Szkolnictwo wyższe w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015	69
Tabela 27. Placówki ambulatoryjnej i podstawowej opieki zdrowotnej w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015.....	70
Tabela 28. Placówki opieki zdrowotnej w Powiecie tarnogórskim i gminach w 2015 roku	71
Tabela 29. Placówki apteczne w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2015	71
Tabela 30. Placówki apteczne w Powiecie tarnogórskim i gminach w 2015 roku	72
Tabela 31. Liczba rodzin zastępczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015.....	77
Tabela 32. Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2015	78
Tabela 33. Dzieci z Powiatu tarnogórskiego umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2011-2015.....	81
Tabela 34. Kwota wydatków na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej poniesiona przez gminy Powiatu tarnogórskiego w latach 2012-2015	82
Tabela 35. Pomoc udzielana osobom, które opuściły rodziny zastępcze w latach 2011-2015.....	84
Tabela 36. Pomoc udzielana osobom, które opuściły instytucjonalną pieczę zastępczą w latach 2011-2015.....	85
Tabela 37. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015	86
Tabela 38. Przestępstwa stwierdzone przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015.....	87
Tabela 39. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w Powiecie tarnogórskim w latach 2012-2015.....	87
Tabela 40. Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych wg gmin Powiatu tarnogórskiego	88
Tabela 41. Budynki mieszkalne i zasoby mieszkaniowe w Powiecie tarnogórskim w latach 2010-2014	90
Tabela 42. Mieszkania socjalne w Powiecie tarnogórskim w latach 2011-2014	91
Tabela 43. Liczba podmiotów sektora pozarządowego w Powiecie tarnogórskim i gminach według typu w latach 2010-2015.....	93
Tabela 44. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Powiecie tarnogórskim na tle kraju, województwa i gmin w latach 2010-2015	94
Tabela 45. Organizacje pozarządowe w Powiecie tarnogórskim posiadające status OPP, stan na 29.06.2016 ...	95
Tabela 46. Charakterystyka otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych w Powiecie Tarnogórskim w 2015 roku	99
Tabela 47. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze kwestii społecznych oraz w obszarze pomocy społecznej i polityki rodzinnej.....	105
Tabela 48. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze edukacji	105
Tabela 49. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze zdrowia ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki	106
Tabela 50. Analiza SWOT Powiatu tarnogórskiego w obszarze porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli	106
Tabela 51. Cele strategiczne i operacyjne dokumentu	108
Tabela 52. Cel I. WSPARCIE LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI	109
Tabela 53. Cel II: SPRAWNY SYSTEM EDUKACJI	111
Tabela 54. Cel III: ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ PROFILAKTYKTYCZNYCH.....	112
Tabela 55. Cel IV: POPRAWA PORZĄDKU PUBLICZNEGO I POZIOMU BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW POWIATU	113
Mapa 1. Podział administracyjny Powiatu tarnogórskiego	16
Mapa 2. Położenie Powiatu tarnogórskiego na tle województwa śląskiego i kraju	17
Rysunek 1. Cele strategiczne dokumentu.....	108

12 NARZĘDZIE BADAWCZE – ANKIETA Z EKSPERTAMI

Dzień dobry!

Na zlecenie Starostwa Powiatowego w Tarnowskich Górach przygotowanie dokumentu strategicznego wszedł obecnie w etap konsultacji eksperckich.

Dziękując raz jeszcze za Państwa zaangażowanie w pracach związanych z przygotowaniem nowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego, zwracamy się do Państwa z prośbą o wypełnienie poniższych arkuszy oraz odpowiedź na zadane przez nas pytania.

Ankieta, o której wypełnienie będziemy prosić skupiać się będzie na czterech obszarach:

1. ASPEKT POMOCY SPOŁECZNEJ I POLITYKA RODZINNA;
2. EDUKACJA;
3. ZDROWIE ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PROFILAKTYKI ZDROWIA;
4. PORZĄDEK PUBLICZNY I BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI.

Naszą ankietę dopełniają pytania otwarte, gdzie liczymy na Państwa dodatkowe sugestie i spostrzeżenia. Pragnę podkreślić, że Państwa uwagi i sugestie są dla nas niezwykle cennym drogowskazem do dalszych prac związanych z przygotowaniem dokumentu.

Z poważaniem
Grupa Badawcza DSC

BLOK POMOC SPOŁECZNA I POLITYKA RODZINNA

SWOJĄ OCENĘ PROSZĘ WSKAZAĆ NA SKALI, GDZIE:

"1" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "ZDECYDOWANIE ŹŁE"

"2" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "ŹŁE"

"3" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "TRUDNO POWIEDZIEĆ"

"4" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "DOBRZE"

"5" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "BARDZO DOBRZE"

**Jak ocenia Pan/Pani realizację zadań przez Powiat Tarnogórski w sprawach dotyczących rodzin i osób z problemami w:
promowaniu prawidłowego funkcjonowania rodziny?**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **zapewnieniu poprawnego i skutecznego funkcjonowania systemu pieczy zastępczej na terenie Powiatu?**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **tworzeniu placówek opiekuńczo-wychowawczych na terenie Powiatu?**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **rozwijaniu wsparcia specjalistycznego (doradztwo zawodowe, pedagogiczno-psychologiczne)?**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **skutecznym i szybkim przekazywaniu między instytucjami informacji o rodzinach wymagających wsparcia?**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

- **aktywizowaniu zawodowym rodzin przebywających w trudnej sytuacji materialnej?**

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani system podnoszenia kwalifikacji kadry specjalistów pomocy społecznej na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani system projektowania i wdrażania programów pomocy społecznej dot. współczesnych problemów rodzin i osób?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani sieć poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego oraz rodzinnego) na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani rozwinięty na terenie Powiatu system pieczy zastępczej?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani system interwencji kryzysowej funkcjonujący na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani funkcjonowanie DPS na terenie Powiatu Tarnogórskiego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani infrastrukturę DPS?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani potrzebę tworzenia mieszkań chronionych na terenie Powiatu Tarnogórskiego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani potrzebę utworzenia placówki opiekuńczo – wychowawczej na terenie Powiatu Tarnogórskiego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani realizację zadań z zakresu przemocy w rodzinie przez Powiat Tarnogórski?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani współpracę poszczególnych instytucji wskazanych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani działanie systemu interwencji kryzysowej wobec osób doświadczających przemocy w rodzinie na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani realizację wsparcia oferowanego sprawcom przemocy (programy korekcyjno-edukacyjne)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani system podnoszenia kwalifikacji kadry pracowników socjalnych (oraz przedstawicieli innych służb wymienionych w ustawie) w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

BLOK EDUKACJA

SWOJĄ OCENĘ PROSZĘ WSKAZAĆ NA SKALI, GDZIE:

"1" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "ZDECYDOWANIE ŹŁE"

"2" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "ŹŁE"

"3" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "TRUDNO POWIEDZIEĆ"

"4" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "DOBRZE"

"5" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "BARDZO DOBRZE"

Jak ocenia Pan/Pani jakość oferty edukacyjnej oferowanej młodym ludziom na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani trafność i konkurencyjność oferty edukacyjnej kierowanej do młodzieży z terenu Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani stan bazy edukacyjnej, obiektów oświatowych, warsztatów itd. z której korzysta młodzież z terenu Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani wiedzę instytucji rynku pracy na temat sytuacji bezrobocia na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani sposób wykorzystania posiadanej bazy edukacyjnej przez poszczególne jednostki edukacyjne działające na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani wsparcie Powiatu dla rozwoju talentów i wyrównywania szans edukacyjnych?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani rozwój lokalnego systemu „kształcenia przez całe życie” (oferty edukacyjnej kierowanej dla osób dorosłych) ?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani modernizację kształcenia zawodowego na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani budowane przez jednostki edukacyjne, pracodawców, organizacje pozarządowe lokalne partnerstwa na rzecz rozwoju edukacji na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani skuteczność pozyskania dodatkowych środków na cele edukacyjne przez jednostki edukacyjne, pracodawców i organizacje pozarządowe?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

BŁOK ZDROWIE – PROFILAKTYKA - NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ – STAROŚĆ

SWOJĄ OCENĘ PROSZĘ WSKAZAĆ NA SKALI, GDZIE:

“1” OZNACZA ODPOWIEDŹ: “ZDECYDOWANIE ŹŁE”

“2” OZNACZA ODPOWIEDŹ: “ŹŁE”

“3” OZNACZA ODPOWIEDŹ: “TRUDNO POWIEDZIEĆ”

“4” OZNACZA ODPOWIEDŹ: “DOBRZE”

“5” OZNACZA ODPOWIEDŹ: “BARDZO DOBRZE”

Jak ocenia Pan/Pani poziom świadomości zdrowotnej ludności z terenu Powiatu nt. konieczności wykonywania badań profilaktycznych?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostępności do usług aptecznych na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani udział Powiatu w nakładach finansowych na zadania z zakresu ochrony zdrowia i usługi zdrowotne?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostępność opieki szpitalnej na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani jakość usług świadczonych przez szpitale działające na terenie Powiatu Tarnogórskiego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostosowanie ośrodków zdrowia (POZ i specjalistyczne) do potrzeb osób niepełnosprawnych?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostępność obiektów sportowych tj. pływalnie, boiska i sale gimnastyczne przy szkołach na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani jakość dostępnych programów profilaktycznych z których korzystają mieszkańcy z terenu Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani działania z zakresu edukacji zdrowotnej prowadzone w szkołach – pogadanki, warsztaty, przedstawienia, filmy?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostęp do specjalistycznych świadczeń pomocy zdrowotnej?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani infrastrukturę przy placówkach medycznych: ilość miejsc parkingowych, chodniki, ławki, podjazdy dla niepełnosprawnych?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostęp do usług i sprzętu rehabilitacyjnego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostęp i jakość ścieżek zdrowia czy ścieżek rowerowych pozwalających na aktywne spędzanie czasu wolnego mieszkańcom Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani stan szpitali, obiektów świadczących opiekę zdrowotną itd. z których korzystają mieszkańcy Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani wyposażenie szpitali, obiektów świadczących opiekę zdrowotną (w tym diagnostykę) z których korzystają mieszkańcy Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani dostęp do działań profilaktycznych dla mieszkańców Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani stan rozpoznania potrzeb zdrowotnych mieszkańców Powiatu (diagnoza terenu schorzenia, usługi-mapa zdrowia)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani wsparcie oferowane osobom z niepełnosprawnością na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani wspieranie przez powiat integracji osób z niepełnosprawnością?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Czy istnieje potrzeba rozwinięcia systemu wsparcia osób z niepełnosprawnością na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani przygotowanie instytucji państwowych na terenie Powiatu pod względem dostępności przez osoby z niepełnosprawnością (bariery architektoniczne)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani system specjalistycznego wsparcia rodzin osób z niepełnosprawnością (poradnictwo prawne, psychologiczne, zawodowe)?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia dla osób z doświadczeniem choroby psychicznej oraz ich rodzin?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani rozwinięcie systemu wsparcia osób w wieku senioralnym na terenie Powiatu (UTW, kluby seniorów etc.)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

BLOK PORZĄDEK PUBLICZNY I BEZPIECZEŃSTWO OBYWATELI

SWOJĄ OCENĘ PROSZĘ WSKAZAĆ NA SKALI, GDZIE:

"1" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "ZDECYDOWANIE ŹŁE"

"2" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "ŹŁE"

"3" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "TRUDNO POWIEDZIEĆ"

"4" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "DOBRZE"

"5" OZNACZA ODPOWIEDŹ: "BARDZO DOBRZE"

Jak ocenia Pan/Pani opracowywane programy wychowawcze i edukacyjne kierowane do młodzieży szkolnej z zakresu podnoszenia poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani skuteczność działań w zakresie zapobiegania przestępczości i demoralizacji nieletnich?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani realizowanie na terenie Powiatu działania w obszarze przeciwdziałania poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani prowadzone działania informacyjne, edukacyjne i promocyjne, których celem jest wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Powiatu tarnogórskiego w miejscach publicznych i w miejscu zamieszkania?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani samoorganizację społeczności lokalnej wokół problematyki bezpieczeństwa, więzi sąsiedzkie, czy świadomość prawną nt. bezpieczeństwa?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani bezpieczeństwo imprez masowych organizowanych na terenie Powiatu?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani realizowane przez Policję we współpracy z Samorządami Lokalnymi działania edukacyjne, turnieje, konkursy czy akcje profilaktyczno – kontrolne zmierzających do poprawy w ruchu drogowym i eliminowanie negatywnych zjawisk w transporcie?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani realizowane przez Policję skuteczność działań ukierunkowanych na eliminację nietrzeźwych lub znajdujących się pod wpływem środków odurzających uczestników ruchu, ze szczególnym uwzględnieniem terenu pozamiejskiego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Jak ocenia Pan/Pani działania w zakresie edukacja społeczeństwa, w szczególności dzieci i młodzieży w obszarze bezpiecznych zachowań w sytuacjach zagrożenia pożarowego?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Czy według Pana/Pani istnieje obecnie konieczność/uzasadniona potrzeba rozbudowa technicznych środków nadzoru nad bezpieczeństwem obywateli (monitoring)? (1- zdecydowanie nie, 2 – raczej nie, 3 – nie mam zdania, 4 – raczej tak, 5 – zdecydowanie tak)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

W przypadku odpowiedzi 4 lub 5 proszę podać obszar, który powinien zostać objęty monitoringiem:

.....

W CELU DOKŁADNEGO POZNANIA SYTUACJI NA TERENIE POWIATU TARNOGÓRSKIEGO BARDZO PROSZĘ ODNIEŚĆ SIĘ W KILKU ZDANIACH DO PONIŻSZYCH ZAGADNIENI Z PUNKTU WIDZENIA PAŃSTWA ZAKRESU OBOWIĄZKÓW ORAZ REPREZENTOWANEJ INSTYTUCJI

Jakie czynniki wspomagają rozwiązywanie problemów społecznych w Powiecie Tarnogórskim?

ODP.

Nie mam zdania

Jakie czynniki stanowią przeszkodę w rozwiązywaniu problemów społecznych w Powiecie Tarnogórskim?

ODP.

Nie mam zdania

Jakie Pan/i dostrzega istotne zasoby w Powiecie Tarnogórskim z punktu widzenia możliwości rozwiązywania problemów społecznych (zarówno te instytucjonalne, osobowe czy np. finansowe)

ODP.

Nie mam zdania

Jakie dostrzega Pan/i deficyty w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Powiatu Tarnogórskiego (spowodowane problemami finansowymi, kadrowymi, lokalowymi, organizacyjnymi)?

ODP.

Nie mam zdania

Jakie elementy poprzedniej Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych według Pan/i opinii w sposób niewystarczający zostały zrealizowane bądź wymagają kontynuacji?

ODP.

Nie mam zdania

Rodzina, gdzie wsparcie systemu opieki staje się jednym z podstawowych zadań samorządów wszystkich szczebli (w tym również samorządu powiatowego) definiując je jako zadania publiczne w zakresie pomocy społecznej i polityki prorodzinnej wymaga określonego wsparcia. Na jakich według Pana/i zadaniach powinien skupić się Powiat Tarnogórski by skutecznie wesprzeć rodziny z terenu Powiatu?

ODP.

Nie mam zdania

Kolejnym zadaniem jakie stoi przed Powiatem Tarnogórskim jest pomoc osobom niepełnosprawnym oraz osobom długotrwale i ciężko chorym. Jakie wyzwania według Pana/i czeka Powiat w najbliższych latach, by skutecznie realizować swoją misję w szeroko pojętym obszarze zdrowia publicznego?

ODP.

Nie mam zdania

Ustawa o samorządzie powiatowym stanowi, że powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponad gminnym m.in. w zakresie edukacji. Jakie problemy do rozwiązania czeka Powiat Tarnogórski by m.in. dostosować strukturę kształcenia do obecnego i przyszłego popytu rynku pracy?

ODP.

Nie mam zdania

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należy do zasadniczych zadań władzy publicznej na każdym szczeblu. Na rozwiązywanie jakich aktualnych problemów powinna zwrócić uwagę nowa Strategia w obszarach przeciwdziałania przemocy w rodzinie, bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, bezpieczeństwa w miejscach publicznych itd., tak aby zapewnić mieszkańcom Powiatu poczucie porządku publicznego i bezpieczeństwa?

ODP.

Nie mam zdania

Dodatkowe uwagi i sugestie

ODP.

Nie mam zdania

**Bardzo dziękujemy za udzielone odpowiedzi!
GRUPA DSC**

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 19 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku (tekst jednolity Dz.U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.) do zadań własnych Powiatu należy opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego na lata 2016 - 2025 jest stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu wsparcia, opartego o prawidłowo funkcjonującą rodzinę i szerokie działania edukacyjne i terapeutyczne, ze wszystkich struktur pomocowych.

Strategia stanowi podstawowy dokument określający politykę społeczną Powiatu Tarnogórskiego, jest podstawą do spójnych działań na rzecz osób i rodzin – mieszkańców Powiatu. Uwzględnia zagadnienia pomocy społecznej, edukacji, zdrowia oraz zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom. Stanowi zbiór rozwiązań mających na celu wspieranie osób i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspakajania niezbędnych potrzeb, a także zapobiegania trudnym sytuacjom poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielniania osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Prace związane z jej przygotowaniem powierzone zostały firmie Grupa Badawcza DSC Sp. z o.o. z Wrocławia, której wyboru dokonano po wcześniejszym przeprowadzeniu analizy rynku poprzez wysłanie zapytania ofertowego do trzech podmiotów, gdzie kryterium wyboru była cena.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Tarnogórskiego na lata 2016 - 2025 utworzona została na podstawie dokonanej diagnozy społecznej. W tym celu zostało przeprowadzone spotkanie bezpośrednie w postaci warsztatów strategicznych, w których uczestniczyli przedstawiciele gmin z terenu Powiatu Tarnogórskiego, organizacji pozarządowych, policji, straży pożarnej, komórek Starostwa Powiatowego oraz jednostek organizacyjnych Powiatu. Ponadto zastosowano narzędzie badawcze – ankieta z ekspertami.

Strategia jest dokumentem długookresowym, którego działania cechują się szeroką perspektywą czasową, mającą na celu rozwiązywanie rozpoznanych w Powiecie Tarnogórskim ważnych problemów społecznych.